

NEDERLANDSE VOLLEYBALBOND

OFFICIËLE **SPELREGELS VOLLEYBAL**

2001-2004
nieuwe editie

toe te passen in de Nederlandse competitie met ingang van seizoen 2001–2002

digitale versie - oktober 2002

inclusief: spelregelwijzigingen van seizoen 2001-2003 en 2002-2003

- uitgave: Nederlandse Volleybal Bond
- speciale dank aan: Werkgroep Spelregelzaken

© Nederlandse Volleybal Bond

De NeVoBo dankt iedereen die heeft meegewerkt aan de realisatie van deze uitgave.

Officiële spelregels volleybal 2001-2004

inhoud

DEEL 1 HET SPEL

Hoofdstuk 1 Speelruimte en voorzieningen

Regel 1 Speelruimte (tekeningen 1 en 2)

- 1.1 Afmetingen
- 1.2 Speelvloer
- 1.3 Belijning
- 1.4 Zones & ruimtes
- 1.5 Temperatuur
- 1.6 Verlichting

Regel 2 Net en palen (tekening 3)

- 2.1 Hoogte van het net
- 2.2 Samenstelling
- 2.3 Zijbanden
- 2.4 Antennes
- 2.5 Palen
- 2.6 Aanvullende uitrusting

Regel 3 Ballen

- 3.1 Normen
- 3.2 Gelijkheid van de ballen
- 3.3 Drie-ballen-systeem

Hoofdstuk 2 Deelnemers

Regel 4 Ploegen

- 4.1 Samenstelling van de ploeg
- 4.2 Plaats van de ploeg
- 4.3 Uitrusting
- 4.4 Veranderingen van de uitrusting
- 4.5 Verboden voorwerpen

Regel 5 Ploegleiders

- 5.1 Aanvoerder
- 5.2 Coach
- 5.3 Assistent-coach

Hoofdstuk 3 Wijze van spelen

Regel 6 Behalen van een punt, winnen van een set en winnen van de wedstrijd

- 6.1 Behalen van een punt
- 6.2 Winnen van een set
- 6.3 Winnen van de wedstrijd
- 6.4 In gebreke stellen en onvolledige ploeg

Regel 7 Opbouw van het spel

- 7.1 Toss
- 7.2 Inspelen aan het net
- 7.3 Opstelling van de ploeg
- 7.4 Opstelling
- 7.5 Opstellingsfout
- 7.6 Doordraaien
- 7.7 Fout bij het doordraaien

Regel 8 Spelerswissels

- 8.1 Beperking van het aantal spelerswissels
- 8.2 Uitzonderlijke spelerswissel
- 8.3 Spelerswissel bij uit het veld sturen
- 8.4 Onreglementaire spelerswissel

Hoofdstuk 4 Speelhandelingen

Regel 9 Situaties bij het spelen

- 9.1 Bal in het spel
- 9.2 Bal uit het spel
- 9.3 Bal "in"
- 9.4 Bal "uit"

Regel 10 Spelen van de bal

- 10.1 Aanraking door de ploeg
- 10.2 Aard van het spelen
- 10.3 Fouten bij het spelen van de bal

Regel 11 Bal bij het net

- 11.1 Bal passeert het net
- 11.2 Bal raakt het net
- 11.3 Bal in het net

Regel 12 Speler bij het net

- 12.1 Over het net heen reiken
- 12.2 Onder het net doorkomen
- 12.3 Aanraken van het net
- 12.4 Fouten van een speler bij het net

Regel 13 Opslag

- 13.1 Eerste opslag in een set
- 13.2 Opslagvolgorde
- 13.3 Toestemming voor de opslag
- 13.4 Uitvoeren van de opslag
- 13.5 Schermen
- 13.6 Fouten tijdens / bij de opslag
- 13.7 Fouten na de opslag en opstellingsfouten

Regel 14 Aanvalsslag

- 14.1 Aanvalsslag
- 14.2 Beperkingen bij de aanvalsslag
- 14.3 Fouten bij de aanvalsslag

Regel 15 Blok

- 15.1 Blokkeren
- 15.2 Aanraken van de bal bij het blokkeren
- 15.3 Over het net heen blokkeren
- 15.4 Blok en aanrakingen door de ploeg
- 15.5 Blokkeren van de opslag
- 15.6 Fouten bij het blokkeren

Hoofdstuk 5 Spelonderbrekingen en spelophouden

Regel 16 Reglementaire spelonderbrekingen

- 16.1 Aantal reglementaire onderbrekingen
- 16.2 Aanvragen van reglementaire onderbrekingen
- 16.3 Volgorde van onderbrekingen
- 16.4 Time-outs en technische time-outs
- 16.5 Spelerswissels
- 16.6 Onjuiste verzoeken

Regel 17 Spelophouden

- 17.1 Vormen van spelophouden
- 17.2 Maatregelen bij spelophouden

Regel 18 Uitzonderlijke spelonderbrekingen

- 18.1 Blessure
- 18.2 Beïnvloeding van buitenaf
- 18.3 Langdurende spelonderbrekingen

Regel 19 Pauzes en wisselen van speelveld

- 19.1 Pauzes
- 19.2 Wisselen van speelveld

Hoofdstuk 6 De Libero

Regel 20 De Libero

- 20.1 Aanwijzing van de Libero
- 20.2 Uitrusting
- 20.3 Toegestane acties waarbij een Libero betrokken is

Hoofdstuk 7 Gedrag van de spelers

Regel 21 Voorschriften voor het gedrag

- 21.1 Sportief gedrag
- 21.2 Fair play

Regel 22 Wangedrag en bijbehorende maatregelen

- 22.1 Misdragingen
- 22.2 Wangedrag dat leidt tot maatregelen
- 22.3 Tabel van maatregelen
- 22.4 Toepassing van maatregelen
- 22.5 Wangedrag voor en tussen de sets
- 22.6 Kaartgebruik bij strafmaatregelen

DEEL II SCHEIDSRECHTERS, VERANTWOORDELIJKHEDEN EN OFFICIËLE TEKENS

Regel 23 Scheidsrechterskorps en procedures

- 23.1 Samenstelling
- 23.2 Procedures

Regel 24 Eerste scheidsrechter

- 24.1 Plaats
- 24.2 Bevoegdheden
- 24.3 Verantwoordelijkheden

Regel 25 Tweede scheidsrechter

- 25.1 Plaats
- 25.2 Bevoegdheden
- 25.3 Verantwoordelijkheden

Regel 26 Teller

- 26.1 Plaats
- 26.2 Verantwoordelijkheden

Regel 27 Lijnrechters

- 27.1 Plaats
- 27.2 Verantwoordelijkheden

Regel 28 Officiële tekens

- 28.1 Tekens met de hand gegeven door de scheidsrechters (tekening 11)
- 28.2 Tekens met de vlag gegeven door de lijnrechters (tekening 12)

DEEL 3 TEKENINGEN

- tekening 1 Wedstrijdruimte
- tekening 2 Speelvloer
- tekening 3 Net
- tekening 4 Opstelling van de spelers
- tekening 5 Bal passeert het verticale vlak van het net
- tekening 6 Scherm
- tekening 7 Aanvalsslag door achterspeler
- tekening 8 Voltooid blok
- tekening 9 Tabel van maatregelen bij wangedrag
- tekening 10 Plaats van het scheidsrechterskorps en zijn assistenten
- tekening 11 Officiële scheidsrechterstekens
- tekening 12 Officiële lijnrechtetekens

DEEL 4 HET INVULLEN VAN HET NATIONAAL WEDSTRIJDFORMULIER

- **Verkleinde uitgave wedstrijdformulier**

I Voor de wedstrijd

- A Bovenkant van het formulier
- B Rechteronderkant van het formulier
- C "Goedkeuring"

II Na de toss voor de service

III Tijdens de wedstrijd

- Set 1 t/m 4
- Set 5
- Wissels
- Time-outs 23.2.1.1.1.1
- Noteren van de maatregel

IV Na de wedstrijd

DEEL 5 OFFICIËLE SPELREGELS ZITVOLLEYBAL

Voorwoord

In 1946 werd de door AMVJ verzorgde vertaling van de Amerikaanse volleybalspelregels voor het eerst in Nederland uitgegeven. Sindsdien zijn veelvuldig aanvullingen en wijzigingen aangebracht.

In deze 30^e druk zijn alle aanpassingen van de spelregels verwerkt die sinds september 1997 zijn doorgevoerd door de FIVB. Ook de laatste aanpassingen van augustus 2000 zijn in deze uitgave verwerkt.

De spelregels zijn internationaal en gelden voor alle wedstrijden. Voor het wedstrijdwezen in Nederland zijn enkele aanvullingen/aanpassingen wenselijk gebleken. Deze zijn opgenomen bij de commentaren die in deze uitgave direct bij de betreffende spelregel zijn weergegeven.

De inhoud van deze commentaren moet voor alle wedstrijden in de nationale competitie als integrerend onderdeel van de spelregels worden aangemerkt.

Alle vorige uitgaven van de spelregels komen hiermee te vervallen.

In deze uitgave van de “officiële spelregels volleybal 2001–2004” zijn tevens de officiële spelregels zitvolleybal opgenomen.

Wij vertrouwen erop u met deze vernieuwde editie van de “officiële spelregels volleybal 2001-2004” van dienst te zijn.

Nederlandse Volleybal Bond
Sector Competitie
Commissie Arbitrage
Werkgroep Spelregelzaken

DEEL I HET SPEL

HOOFDSTUK 1 SPEELRUIMTE EN VOORZIENINGEN

Regel 1 SPEELRUIMTE (tekeningen 1 & 2)

De speelruimte omvat het speelveld en de vrije zone. Ze moet rechthoekig en symmetrisch zijn.

Commentaar.

- *Bij reglement worden voor wedstrijden op regio- en nationaal niveau de eisen voor de speelruimte vastgesteld.*
- *De speelruimte moet jaarlijks door de daartoe bevoegde NeVoBo instantie worden goedgekeurd.*
- *Voor de nationale competitie is de Sector Competitie gerechtigd bepaalde dispensaties te verlenen. Deze dispensaties worden schriftelijk aan de betreffende verenigingen medegedeeld. Jaarlijks wordt bovendien een overzicht van de verleende dispensaties gepubliceerd.*

1.1 Afmetingen.

Het speelveld is rechthoekig, 18m bij 9m groot, met rondom een vrije zone van tenminste 3m breedte. De vrije speelruimte is de ruimte boven het speelterrein, die vrij van enig obstakel is. Zij moet, gemeten vanaf de vloer tenminste 7m hoog zijn.

Bij de wereldcompetities van de FIVB moet de vrije zone naast de zijlijnen tenminste 5m breed zijn, die achter de achterlijnen tenminste 8m. De vrije speelruimte, gemeten vanaf de vloer, moet tenminste 12,5m vrij van enig obstakel zijn.

Commentaar.

- *Behoudens dispensatie geldt in de Nederlandse competities voor de vrije zone rond het speelveld:*
 - * *eredivisie tenminste 5m;*
 - * *1^e en lagere divisies en regioklassen tenminste 2 m, met dien verstande dat als de zaalsituatie dat mogelijk maakt, zo mogelijk 3 m wordt aangehouden.*
- De vrije zone eindigt vóór de spelersbanken. De spelersbank begrenst de vrije zone te allen tijde. Ook in het geval de ruimte minder is dan de voorgeschreven minimale afmeting. De spelersbanken staan dus altijd buiten de vrije zone. Het is derhalve ook niet toegestaan voor de spelersbanken tassen of flessen water te hebben staan gedurende de wedstrijd.*
- *De voorgeschreven vrije hoogte geldt zowel voor het eigenlijke speelveld als voor de minimaal verplichte vrije zone.*

- *In de praktijk moet worden gewoekerd met de beschikbare zaalruimte. Het nieuwe voorschrift dat de vrije zone rondom het speelveld symmetrisch moet zijn, zal dus in de praktijk nauwelijks invloed hebben op de zaalgoedkeuring door de betreffende instanties, met als uitzondering mogelijk in de top van de competitie.*
- *Bij jeugd-C wedstrijden is het speelveld 14m lang en 9m breed.*

1.2 Speelvloer.

1.2.1 **De speelvloer moet vlak, horizontaal en gelijkmatig zijn. Zij mag geen enkel gevaar voor blessures opleveren. Het is verboden op ruwe of gladde vloeren te spelen.**

Voor de wereldcompetities en officiële competities van de FIVB is alleen een vloer van hout of kunststof toegestaan. Iedere vloer moet vooraf door de FIVB zijn goedgekeurd.

1.2.2 **In zalen moet het oppervlak van de speelvloer licht van kleur zijn.**

Voor de wereldcompetities en officiële competities van de FIVB moeten de lijnen wit van kleur zijn. Het speelveld en de vrije zone moeten andere kleuren, die onderling verschillen, hebben.

1.2.3 **Voor speelvelden buiten is voor de afwatering een hoogteverloop van 5mm per meter toegestaan. Markeringslijnen van hard materiaal zijn verboden.**

1.3 Belijning.

1.3.1 **Alle lijnen zijn 5cm breed. Zij moeten licht van kleur zijn en een andere kleur hebben dan de vloer en eventuele andere lijnen.**

Commentaar.

- *Indien de situatie dat noodzakelijk maakt zijn lijnen met om en om verschillende kleuren, contrasterend met de speelvloer, toegestaan.*

1.3.2 **Grenslijnen.**

Twee zijlijnen en twee achterlijnen begrenzen het speelveld. Deze zij- en achterlijnen behoren bij het speelveld.

1.3.3 **Middenlijn.**

Het hart van de middenlijn verdeelt het speelveld in twee gelijke velden van 9m bij 9m. Deze lijn loopt onder het net van de ene tot de andere zijlijn.

Commentaar.

- *De middenlijn telt voor beide speelhelften.*

1.3.4 **Aanvalslijn.**

Op iedere speelhelft geeft een aanvalslijn, die op een afstand van 3m van de as van de middenlijn wordt getrokken, de voorzone aan (regel 1.3.3 & 1.4.1).

Bij de wereldcompetities en officiële competities van de FIVB, de competities van de CEV en de eredivisie wordt de aanvalslijn verlengd door het toevoegen van streeplijnen vanaf de zijlijnen. Deze streeplijnen bestaan uit vijf lijntjes van 5cm bij 15cm. Ze hebben een onderlinge afstand van 20cm en zijn doorgetrokken tot een totale lengte van 1,75m. Het eerste lijntje staat op een afstand van 20cm van de zijlijn, in het verlengde van de 3m lijn.

1.4 **Zones & ruimtes.**

1.4.1 **Voorzone.**

Op iedere speelhelft wordt de voorzone begrensd door het hart van de middenlijn en de op 3m afstand daarvan getrokken aanvalslijn. De voorzone wordt geacht buiten de zijlijnen tot aan de grens van de vrije zone door te lopen.

1.4.2 **Opslagzone.**

De opslagzone is een 9m brede strook achter de achterlijn. De opslagzone wordt zijdelings begrensd door twee lijntjes, elk 15cm lang en, in het verlengde van de zijlijnen, op 20cm afstand van de achterlijn getrokken. De beide lijntjes vallen binnen de breedte van de zone. De opslagzone loopt in diepte door tot aan het eind van de vrije zone.

Commentaar.

- *De opslagzone loopt in diepte niet meer oneindig door, maar slechts tot het eind van de vrije zone achter de betreffende achterlijn. Staat achter het veld bijvoorbeeld een rij reclameborden, die bij de opslagzone is onderbroken, dan mag de opslag dus niet meer van achter het denkbeeldig verlengde van deze rij borden worden genomen. De serveerder moet bij zijn positie kiezen hiermee rekening houden.*
- *Is (met dispensatie) voor de opslagzone achter de achterlijn minder dan 2m beschikbaar, dan moet, alleen aan de kant(en) waar dat nodig is, een obstakelvrije hulpopslagzone met een diepte van 2m, gemeten vanaf de muur enz., over de gehele breedte van het veld worden gerealiseerd. De hulpopslaglijn moet evenwijdig aan de achterlijn worden getrokken, zodanig dat overal een obstakelvrije opslagzone van tenminste 2m diepte beschikbaar is. Als de muur, scheidingswand, tribune, etc. achter het speelveld niet evenwijdig aan deze achterlijn loopt, gebogen of onderbroken is of iets dergelijks wordt de hulpopslaglijn dus niet evenwijdig aan dit obstakel getrokken. Een eventuele hulpopslaglijn is de nieuwe achterlijn t.b.v. de opslag, niet van het spel. Binnen deze hulpopslagzone mag de serveerder dan vrijelijk, op de door hem gekozen wijze, de opslag uitvoeren. Het geven van de aanwijzing dat de serveerder in een dergelijke situatie in verband met de te ondiepe opslagzone eventueel met één voet op of over*

de achterlijn mag staan is dus niet toegestaan (regel 13).

- *Als, ter bescherming van de vloer, naast of achter het speelveld een losse loper is neergelegd, dan loopt de vrije zone (dus ook de opslagzone) niet tot op maar slechts tot aan die loper door. De opslag mag derhalve niet vanaf die loper worden genomen (regel 13). Aanlopen vanaf die loper mag in de Nederlandse competitie wel indien de vrije ruimte minder dan 3m bedraagt (regel 1.1.).*

1.4.3 **Zone voor de spelerswissel.** **De zone voor de spelerswissel strekt zich uit tussen de denkbeeldig verlengde aanvalslijnen en de tellerstafel.**

1.4.4 **Opwarmruimte.**

Bij de wereldcompetities en officiële competities van de FIVB en de competities van de CEV bevinden de opwarmruimtes, groot ongeveer 3m bij 3m, zich in de hoeken aan de bankzijde van het veld, buiten de vrije zone (tekening 1).

Commentaar.

- *Het is raadzaam, alhoewel in de Nederlandse competitie (m.u.v. de eredivisie) geen sprake is van een opwarmruimte, voorafgaande aan een wedstrijd te bepalen waar in de zaal de spelers zich kunnen "opwarmen". Dit voorkomt discussies als staan op de bank en hangen achter de coach (regel 4.2.3.).*

1.4.5 **Strafruimte.** **De strafuimtes, ongeveer 1mx1m groot, bevinden zich achter de spelersbanken (tekening 1). Zij worden begrensd door een 5cm brede rode lijn. In zo'n ruimte worden twee stoelen geplaatst.**

Commentaar.

- *Het is raadzaam, alhoewel in de Nederlandse competitie (m.u.v. de eredivisie) geen sprake is van een strafuimte, voorafgaande aan een wedstrijd te bepalen dat de strafuimte gevormd wordt door de laatste vrije plaats op de spelersbank. Indien noodzakelijk twee extra stoelen laten plaatsen naast of achter de spelersbank.*

1.5 **Temperatuur.** **De temperatuur mag niet lager zijn dan 10°C (50°F).**

Bij de wereldcompetities en officiële competities van de FIVB en de competities van de CEV mag de temperatuur niet hoger zijn dan 25°C (77°F) en niet lager dan 16°C (61°F).

1.6 **Verlichting.** Bij de wereldcompetities en officiële competities van de FIVB moet, gemeten 1m boven de vloer, de verlichtingssterkte in de speelruimte 1000 tot 1500 lux zijn.

Commentaar.

- Voor de competities in de eredivisie in Nederland moet, gemeten 1m boven de vloer, de verlichtingssterkte in de speelruimte minimaal 500 lux zijn.
- Voor de overige competities in Nederland moet, gemeten 1m boven de vloer, de verlichtingssterkte in de speelruimte minimaal 350 lux zijn.

Regel 2 NET en PALEN (tekening 3)

2.1. Hoogte van het net.

Commentaar.

- De kabels waarmee het net vastzit aan de paal en de palen zelf behoren niet tot het net. Als de bal de buitenzijde van het net raakt buiten de antennes of een van genoemde voorwerpen, moet de scheidsrechter dit beschouwen als een "vreemd voorwerp" en de bal "uit"geven.
- Indien één (of meer) van de mazen van het net gescheurd is (zijn), mag er niet worden gespeeld.

2.1.1 Verticaal boven de middenlijn is een net geplaatst. De hoogte hiervan is 2,43m voor heren en 2,24m voor dames.

Commentaar.

- Voor jeugdploegen zijn de nethoogten:
 - jeugd-A (op 30 sept. van het bondsjaar 16 en 17 jaar oud): jongens: 2,43m meisjes: 2,24m
 - jeugd-B (op 30 sept. van het bondsjaar 14 en 15 jaar oud): jongens: 2,24m meisjes: 2,15m
 - jeugd-C (op 30 sept. van het bondsjaar 12 en 13 jaar oud): jongens: 2,05m meisjes: 2,05m
 - jeugd-D (op 30 sept. van het bondsjaar 10 en 11 jaar oud): jongens: 2,05m meisjes: 2,05m
 - jeugd-E (op 30 sept. van het bondsjaar 8 en 9 jaar oud): jongens: 2,05m meisjes: 2,05m.

2.1.2 De hoogte van het net wordt in het midden van het speelveld gemeten. Boven de twee zijlijnen moet de hoogte precies gelijk zijn en niet meer dan 2 cm boven de reglementaire hoogte uitkomen.

2.2 Samenstelling.

- Het net, 1m breed en 9.50m tot 10.00m lang (met 25 tot 50 cm ruimte aan iedere buitenkant van de zijbanden). De vierkante mazen, vervaardigd van zwart materiaal, hebben zijden van 10cm (tekening 3).
- **Aan de bovenzijde is een dubbelgevouwen wit linnen band, 7cm breed over de gehele lengte vastgenaaid, aangebracht. Aan de onderzijde is de breedte 5 cm. Aan de beide uiteinden van de band loopt door**

een opening een koord om de band aan de palen te bevestigen en de bovenkant van het net gespannen te houden.

- In deze band is, om het net aan de palen te bevestigen en de bovenkant ervan gespannen te houden, een soepele staaldraad aangebracht.
- Door de onderzijde van het net, zonder horizontale band, loopt voor de bevestiging aan de palen en om het benedendeel van het net gespannen te houden een door de mazen gevlochten koord. Aan beide zijkanten van het net, mag een buigzame staaf van glasfiber of vergelijkbaar materiaal zijn aangebracht

Commentaar.

- Op de witte bovenrand van het net mag reclame zijn aangebracht.
- De in het verleden veelvoorkomende houten stok aan de zijkanten van het net is niet langer toegestaan

2.3 Zijbanden.

Twee witte banden zijn verticaal en recht boven elke zijlijn aan het net aangebracht. Zij zijn 5cm breed en 1m lang en worden geacht deel uit te maken van het net.

2.4

Antennes.

- Een antenne is een buigzame staaf, 1,80m lang en met een diameter van 10mm, vervaardigd van glasfiber of vergelijkbaar materiaal.
- Aan de buitenkant van elke zijband is, om en om tegen het net, een antenne bevestigd (tekening 3).
- Elke antenne steekt 80cm boven het net uit en is uitgevoerd in met elkaar contrasterende kleurstroken (bij voorkeur rood en wit) van 10cm.
- De antennes, die beschouwd worden deel uit te maken van het net, begrenzen zijdelings de passeerruimte (tekening 5, regel 11.1.1).

2.5

Palen.

2.5.1

De palen die het net dragen zijn op een afstand van 0,50m tot 1.00m buiten de zijlijnen geplaatst. Zij zijn 2,55m hoog en bij voorkeur verstelbaar (tekening 3).

Bij wereldcompetities en officiële competities van de FIVB moeten de netpalen 1m buiten de zijlijnen worden geplaatst, tenzij anders met de FIVB is overeengekomen.

2.5.2

De palen hebben afgeronde hoeken, zijn glad en worden zonder spandraden aan de grond bevestigd. Zij mogen geen gevaarlijke of hinderlijke onderdelen hebben.

2.6

Aanvullende uitrusting.

De aanvullende uitrusting wordt bepaald door de reglementen van de FIVB.

Regel 3 BALLEN

3.1 Normen.

De bal moet rond zijn. De buitenbal moet gemaakt zijn van soepel leer of synthetisch leer, de binnenbal van rubber of vergelijkbaar materiaal. In officiële internationale wedstrijden moet, indien synthetisch materiaal wordt gebruikt, dit vóór gebruik worden goedgekeurd door de FIVB.

- **kleur: egaal en licht, of een kleurencombinatie toegestaan door de FIVB;**
- **omtrek: 65 tot 67 cm;**
- **gewicht: 260 tot 280 gram;**
- **spanning: 0,30 tot 0,325 kg/cm² (294,3 – 318,82 mbar of hPa).**

Commentaar.

- *In de Nederlandse competitie geldt de goedkeuring door de NeVoBo; een lijst met goedgekeurde ballen wordt regelmatig gepubliceerd.*
- *Het controleren van de balspanning met een spanningsmeter is in de Nederlandse competitie alleen in geval van een bindende richtlijn verplicht.*
- *De bal is voor de wedstrijd door de scheidsrechter gekeurd. Als in de loop van het spel blijkt dat er met een andere bal is opgeslagen, mag, als een ploeg hierover reclameert, de laatste opslag en dus ook de daarop volgende rally ongeldig worden verklaard d.w.z. deze opslag wordt opnieuw genomen. In principe geen andere sancties, dus ook geen maatregel met terugwerkende kracht.*
- *De thuis spelende ploeg in de eredivisie dient vijf wedstrijdballen ter beschikking te stellen.*
- *In bepaalde gevallen kan tussentijdse controle of inderdaad nog met de goedgekeurde bal wordt gespeeld aan te bevelen zijn.*

3.2 Gelijkheid van de ballen.

Alle ballen, die bij een wedstrijd worden gebruikt, moeten voor wat betreft omtrek, gewicht, spanning, type, kleur e.d. gelijk zijn.

Bij de wereldkampioenschappen, de Continentale kampioenschappen, de nationale kampioenschappen, moet worden gespeeld met ballen die door de FIVB zijn goedgekeurd, tenzij anders met de FIVB is overeengekomen.

Commentaar.

- *De kleur van de ballen die momenteel door de FIVB is goedgekeurd: "wit" of er wordt gespeeld met "een drie-kleuren bal" .*

3.3 Drie-ballen systeem.

Bij de wereldcompetities van de FIVB, de competitities van de CEV en de eredivisie moeten drie ballen worden gebruikt. Hiertoe zijn zes ballenjongens aanwezig; één in elke hoek van de vrije zone en één achter elke scheidsrechter (tekening 10).

Commentaar.

- *In de eredivisie dames en heren is het 3-ballen-systeem verplicht. In de lagere divisies is het 3-ballen-systeem niet toegestaan. In het nationale bekertoernooi is het 3-ballen-systeem slechts toegestaan indien beide ploegen uit de eredivisie komen.*

HOOFDSTUK 2 DEELNEMERS

Regel 4 PLOEGEN

4.1 Samenstelling van de ploeg.

4.1.1 Een ploeg mag bestaan uit ten hoogste twaalf spelers, een coach, een assistent-coach, een verzorger en een arts.

Bij de wereldcompetities en officiële competities van de FIVB moet de arts tevoren door de FIVB middels een licentie zijn erkend.

Commentaar.

- *De naam van de coach moet voor de wedstrijd op het wedstrijdformulier worden genoteerd.*
- *De coach en de aanvoerder zijn verantwoordelijk voor de identiteit en de speelgerechtigheid van de spelers, zowel wat betreft hun naam als hun nummer. Zij bekrachtigen dit door hun handtekening voorafgaande aan de wedstrijd op het wedstrijdformulier.*
- *De naam van de assistent-coach behoeft (m.u.v. de eredivisie) niet voor de wedstrijd op het wedstrijdformulier te worden genoteerd. Omdat hij in de wedstrijd een functie (nl. die van coach) mag gaan vervullen en op de spelersbank mag gaan zitten, moet hij wel aan de 1^e scheidsrechter bekend worden gemaakt. In de nationale competitie moet van de ploegbegeleiding de coach te allen tijde lid van de NeVoBo zijn. Voor de overige begeleiders geldt deze verplichting niet (m.u.v. de eredivisie).*
- *In de Nederlandse competitie mogen maximaal vier personen op de bank zitten (uitgezonderd de spelers).*

4.1.2 Een van de spelers (niet de Libero) treedt op als officiële aanvoerder en moet als zodanig op het wedstrijdformulier worden aangeduid.

4.1.3 Alleen de spelers, die op het wedstrijdformulier zijn vermeld, mogen het speelveld betreden. Na ondertekening van het wedstrijdformulier door de coach en de aanvoerder mag de samenstelling van de ploeg niet meer worden gewijzigd.

Commentaar.

- *Speelgerechtigdheid in de zin van wie wel en wie niet als speler op het wedstrijdformulier mogen worden genoteerd is een zaak van de reglementen, niet van de spelregels. Bezwaren in dit verband moeten dus aanhangig worden gemaakt bij de wedstrijdorganisatie, niet bij de Nationale Straf- en Protestcommissie.*
- *Alleen personen die daadwerkelijk als basis- of wisselspeler aan het spel kunnen deelnemen, kunnen als "speler" worden beschouwd. Iemand van wie vóór de wedstrijd al vast staat dat hij – bijv. wegens een gipsverband – zonnodig toch niet als wisselspeler kan optreden, mag dus niet als speler op het wedstrijdformulier worden geregistreerd en mag tijdens de wedstrijd ook niet op de spelersbank gaan zitten. Uiteraard kan hij wel als coach, assistent-coach of verzorger fungeren.*

- *Iemand die niet op het wedstrijdformulier staat, is niet gerechtigd aan het spel deel te nemen. Iemand die wel op het wedstrijdformulier is genoteerd, maar bij het begin van de wedstrijd nog niet aanwezig is, mag pas aan het spel deelnemen nadat hij tussen de sets in "aanwezig" is gemeld en hierbij voor hem de controle persoon-kaart-wedstrijdformulier heeft plaatsgevonden.*
- *Een aanvraag voor een spelerswissel waarbij deze speler is betrokken, moet worden aangemerkt als een aanvraag voor een "onreglementaire" spelerswissel en dus overeenkomstig regel 17.2 ("spelophouden") worden bestraft.*
- *Is iemand die niet op het wedstrijdformulier is genoteerd op enigerlei wijze reeds als speler in het veld gekomen, dan moet de scheidsrechter hiertegen overeenkomstig regel 8.4.2 optreden. Het bovenstaande geldt ook als het een spelerswissel betreft die in verband met een blessure nodig zou zijn.*
- *Het is niet toegestaan de naam van een speler op het wedstrijdformulier bij te schrijven nadat dit formulier door de scheidsrechter is gecontroleerd en een streep is gezet door de vrije ruimte.*
- *Een later binnenkomende coach mag pas als zodanig optreden nadat tussen twee sets is gecontroleerd dat zijn naam op het wedstrijdformulier staat en (in de nationale competitie) dat hij lid van de NeVoBo is.*
- *Een assistent-coach behoeft in de nationale competitie (uitgezonderd de eredivisie) pas aan te tonen dat hij NeVoBo lid is zodra hij coach wordt.*
- *Met name in de lagere klassen komt het soms voor dat een vereniging iemand die op veld A meespeelt of reserve is, achter de hand wil houden als (wissel)speler bij de wedstrijd op veld B en zodoende beide ploegen compleet wil krijgen of houden. De spelregels gaan er echter van uit, dat tijdens een wedstrijd alle (wissel)spelers op of nabij het speelveld blijven en dus in feite slechts bij 1 wedstrijd effectief betrokken kunnen zijn, met andere woorden: onder de jurisdictie van die scheidsrechter zijn en blijven. Wil een speler voor een sanitaire stop of andere reden even naar de kleedkamer, dan mag dat. Betrokkene moet direct daarna terugkomen.*
- *Voor het probleem van de speler die men eigenlijk graag op meer dan 1 veld zou willen inzetten, is er (hoewel een dergelijke situatie eigenlijk minder wenselijk is) een praktisch oplossing:*
 - * *De naam van de betreffende speler wordt tijdig op de wedstrijdformulieren van beide wedstrijden genoteerd.*
 - * *Hij is aanwezig op veld A. Daar wordt zijn kaart gecontroleerd zodat hij zonder meer in die wedstrijd mee mag spelen.*
 - * *Is hij bij de andere wedstrijd nodig, dan moet hij op veld A worden afgemeld.*
 - * *Hij gaat naar veld B en wordt daar voor het begin van de 1^e set, of tussen twee sets in, aanwezig gemeld waarbij de kaartcontrole kan plaatsvinden. Hierna mag hij bij die wedstrijd op veld B worden ingezet.*
 - * *Weer teruggaan naar veld A, om daar kortere of langere tijd te gaan meespelen, is niet meer toegestaan.*

Pendelen tussen twee wedstrijden mag dus niet. Het weggaan bij wedstrijd A houdt in wezen in: daar niet meer meespelen.

- *De controle persoon-kaart-wedstrijdformulier van een speler die binnenkomt na de controle van het wedstrijdformulier, maar voor het begin van de wedstrijd zal in het algemeen geschieden tijdens de eerstvolgende pauze tussen twee sets. Niet tijdens een time-out of een pauze voor blessureverzorging. Verschijnt betrokkene op / bij het speelveld nog voordat de eerste scheidsrechter zijn plaats inneemt om de eerste set te beginnen, dan vraagt de geest van het spel echter dat de scheidsrechter de kaart van deze laatkomer alsnog controleert. Betrokkene mag daarna direct meespelen. Komt hij daarentegen pas binnen nadat de eerste scheidsrechter heeft plaatsgenomen, dan moet de kaartcontrole wachten tot de eerstvolgende pauze tussen twee sets ook als het eerste fluitsignaal voor de eerste set in feite nog niet is gegeven. Het aanwezig melden en de kaartcontrole van een later binnenkomende speler mag in z'n algemeenheid dus niet leiden tot ongewenst speloponthouden.*
- *Is er ook een 2° scheidsrechter, dan zal deze veelal de kaartcontrole doen en bepaalt deze scheidsrechter dus of hij de controle nog tijdig voor het begin van de eerstvolgende set, dus zonder ongewenst speloponthoud, kan doen.*
- *Voor de controle persoon-kaart-wedstrijdformulier moeten alle betrokkenen op of in de directe omgeving van het speelveld aanwezig zijn. Is een speler op dat moment nog niet in zijn wedstrijdkleding (bijv. omdat hij net aankomt) dan is dat geen bezwaar. Meespelen mag die speler uiteraard pas nadat hij zich heeft verkleed. Dat hij hiertoe even de speelzaal verlaat, is aanvaardbaar (ook als betrokkene pas terugkomt als de wedstrijd reeds is begonnen).*
- *Als een speler op het moment van de kaartcontrole nog elders in de zaal bezig is, maar zodanig zichtbaar is, dat de scheidsrechter hem goed kan vergelijken met de bij het wedstrijdformulier aanwezige kaart, dan mag de scheidsrechter op verzoek van de aanvoerder toestemming geven dat betrokkene direct na zijn komst bij het speelveld invalt. Bijvoorbeeld als iemand nog op een naastgelegen veld zit te fluiten, speelt, coacht of iets dergelijks.*
- *Een kennelijke schrijffout bij het noteren van de spelers op het wedstrijdformulier mag achteraf, zonder gevolgen, worden hersteld.*
- *De Bondsraad heeft voorschriften vastgesteld met betrekking tot het zich kunnen legitimeren door coaches in de nationale competitie. Op regioniveau is dit een zaak van de regioreglementen.*

4.2 Plaats van de ploeg.

- 4.2.1 De spelers die niet aan het spel deelnemen moeten op hun spelersbank zitten of in hun opwarmruimte zijn (regel 1.4.4). De coach (regel 5.2.3) en de andere leden van de ploeg moeten op hun spelersbank zitten, maar mogen deze tijdelijk verlaten. De spelersbanken**

staan buiten de vrije zone naast de tellerstafel (tekening 1).

- 4.2.2 Alleen de leden van de ploeg mogen tijdens de wedstrijd op de spelersbank zitten en aan de opwarmactiviteiten deelnemen (regel 4.1.1).**
- 4.2.3 De spelers die niet aan het spel deelnemen mogen zich – zonder daarbij ballen te gebruiken - :**
 - 4.2.3.1 tijdens het spel warm maken in hun opwarmruimte (regel 1.4.4)**
 - 4.2.3.2 tijdens time-outs en technische time-outs warm maken in de vrije zone achter het speelveld**

Commentaar.

- *De wedstrijdballen mogen in de pauzes NIET gebruikt worden voor het zich warm maken.*
- *regel 1.4.4.; het zich warm maken van wisselers moet door de scheidsrechters kunnen worden gecontroleerd en moet voor hen dus waarneembaar blijven. Warm maken in een andere zaal, achter een veldafscheiding of iets dergelijks, is dus niet toegestaan.*
- *Is het warm maken niet buiten de minimaal verplichte vrije zone mogelijk, dan moet de scheidsrechter situatief bezien waar dit dan het minst hinderlijk kan geschieden. Het warm maken tijdens een set geheel verbieden is, in verband met de kans op het ontstaan van blessures, ongewenst. Alleen in extreme gevallen zal de scheidsrechter het dus helemaal verbieden.*

- 4.2.4 In de pauzes tussen de sets mogen de spelers zich warm maken met volleyballen in de vrije zone.**

4.3 Uitrusting.

De kleding van de spelers bestaat uit een shirt, korte broek, sokken en sportschoenen.

- 4.3.1 De kleur en het ontwerp van de shirts, korte broeken en sokken moeten per ploeg tijdens de wedstrijd uniform (m.u.v. de Libero, regel 20.2) en schoon zijn.**

Commentaar.

- *Het dragen van een hoofddeksel is niet toegestaan. Een haarband of iets dergelijks wordt niet als een hoofddeksel beschouwd, een hoofddoekje echter wel.*
- *Steunbanden om het middel e.d. moeten onder de speelkleding worden gedragen.*
- *De wedstrijdreglementen bevatten administratieve maatregelen voor het spelen in niet-uniforme kleding enz. Dit houdt in dat men wel mee mag spelen, maar dat de scheidsrechter e.e.a. moet noteren. Dit ligt ook in de algemene lijn dat een wedstrijd als het enigszins kan door moet gaan.*

- 4.3.2 De schoenen moeten licht en soepel zijn, met zolen van rubber of leer en zonder hakken.**

Bij de wereldcompetities en officiële competities van de FIVB moeten de schoenen per ploeg gelijk van kleur zijn,

maar de handelsmerken mogen verschillen in kleur en ontwerp. De shirts en korte broeken moeten voldoen aan de eisen van de FIVB.

4.3.2 De shirts van de spelers moeten genummerd zijn van 1 tot en met 18.

4.3.3 De nummers moeten aan de borst- en rugzijde midden op het shirt zijn aangebracht. De kleur en de helderheid van de nummers moeten contrasteren met de kleur en helderheid van de shirts.

4.3.3.1 De hoogte van de borstnummers moet tenminste 15cm zijn, die van de rugnummers tenminste 20cm. De breedte van het lint, waarvan de nummers zijn gemaakt, moet tenminste 2 cm zijn.

Voor wereldcompetities en officiële competities van de FIVB moet het spelersnummer herhaald worden op de rechterzijde van de broek. Het nummer moet 4-6cm hoog zijn en minimaal 1cm breed.

Commentaar.

- *Voor de Nederlandse competitie mag in een vereniging worden doorgenummerd om te voorkomen dat in één ploeg twee spelers hetzelfde nummer hebben. Het is niet toegestaan hoger te nummeren dan 99. In de eredivisie moeten echter de nummers 1 t/m 18 worden gebruikt.*
- *Het is voor de scheidsrechters en de tegenpartij erg onaangenaam als spelers geen rug- en borstnummers hebben. In zo'n situatie moet dus worden getracht hierin provisorisch te voorzien. Lukt dit niet dan moet de scheidsrechter (onder vermelding van e.e.a. op het wedstrijdformulier) betrokkene(n) wel mee laten spelen. Heeft echter een gehele ploeg geen rug- en borstnummers, dan moet die ploeg worden gesommeerd – op straffe van in gebreke te worden gesteld – dat zij kleding draagt mét nummers.*
- *Bij de spelersregistratie op het wedstrijdformulier moeten de rug- en borstnummers worden genoteerd, zoals de spelers die werkelijk (zullen) dragen. Dit is de verantwoordelijkheid van de aanvoerder en de coach. Wordt bij controle van de opstelling in het veld gemerkt dat spelers onderling van shirt hebben gewisseld, dan moet de opstelling die op het opstellingsbriefje is genoteerd als dwingend worden aangemerkt. De feitelijke shirtnummers van de spelers zijn hierbij maatgevend. De spelers wisselen dus niet van shirt. Bij de spelersregistratie moet wel de nummerregistratie als schrijffout worden gecorrigeerd.*
- *De rug- en borstnummers moeten voor de scheidsrechter duidelijk waarneembaar zijn.*

4.3.4 De officiële aanvoerder moet onder zijn borstnummer een bandje van 8cm bij 2cm hebben.

Commentaar.

- *In de Nederlandse competitie (m.u.v. de eredivisie) is het dragen van een markeringsstreepje onder zijn borstnummer door de aanvoerder niet verplicht.*
- *Het markeringsstreepje voor de aanvoerder in de eredivisie moet op een zodanige wijze bevestigd zijn, dat het duidelijk zichtbaar is en de gehele wedstrijd vast blijft zitten.*

4.3.5 Het is verboden kleding zonder de voorgeschreven nummers (regel 4.3.3) of met een van de andere spelers afwijkende kleur te dragen (regel 4.3.1) [uitgezonderd de Libero; regel 20.2].

4.4 Veranderingen van de uitrusting. De eerste scheidsrechter kan één of meer spelers toestaan:

- 4.4.1. blootsvoets te spelen;**
- 4.4.2 tussen twee sets of na een spelerswissel natte kleding te verwisselen, mits de nieuwe kleding ook uniform is en identiek genummerd is;**
- 4.4.3 bij lage temperaturen in trainingspakken te spelen, mits deze voor de gehele ploeg uniform zijn en overeenkomstig regel 4.3.3.1 genummerd zijn (uitgezonderd de Libero, regel 20.2).**

Commentaar.

- *De Libero dient dan een trainingspak van afwijkende kleur / uitvoering te dragen. Ook dit trainingspak moet overeenkomstig artikel 4.3.3.1 genummerd zijn.*

4.5 Verboden voorwerpen

4.5.1 Het is verboden voorwerpen te dragen die een verwonding kunnen veroorzaken of de speler kunstmatig voordeel kunnen verschaffen.

Commentaar.

- *Het dragen van knie-, hand-, duimbeschermers e.d. is niet verboden.*
- *Indien een speler een ring draagt die niet kan worden verwijderd, dient de scheidsrechter deze dusdanig in te laten tapen, dat deze geen verwondingen kan toebrengen aan mede- of tegenspelers, en zowel de speler als de coach erop attent te maken dat de eventuele gevolgen geheel voor de speler zijn. De 1^e scheidsrechter dient voorafgaand aan de wedstrijd dit als aantekening op het wedstrijdformulier te noteren en te laten paraferen door de aanvoerder van de betreffende ploeg.*
- *Het spelen met kauwgom in de mond kan niet worden verboden. Het verdient echter aanbeveling dat de scheidsrechter voor het gevaar hiervan waarschuwt.*

4.5.2 De spelers mogen voor eigen risico bril of contactlenzen dragen.

Commentaar.

- *Een bril rechtbuigen behoeft niet direct als spelophouden te worden bestraft. Is een en ander naar de mening van de scheidsrechter*

echter een verkapte vorm van tijdrekken, dan zal deze scheidsrechter zich wat formeler moeten opstellen en inderdaad de desbetreffende sanctie nemen.

- Het verlies van een contactlens is volledig voor risico van de betreffende speler. Geen oponthoud mag worden gegeven voor het zoeken en ook niet voor de tijd benodigd voor het inzetten van een reservelens. Wisselen of doorspelen met één lens is de enige oplossing.
- Indien een speler zijn bril verliest tijdens het spel dan dient de 1e of de 2e scheidsrechter deze rally af te fluiten als de bril gevaar oplevert voor de spelers. Fluitend in de geest van de wedstrijd, zou men hiervoor altijd moeten fluiten.

Regel 5 PLOEGLEIDERS

De officiële aanvoerder en coach zijn beiden verantwoordelijk voor het gedrag en de discipline van de leden van hun ploeg.

5.1 Aanvoerder.

5.1.1 Voor de wedstrijd moet de officiële aanvoerder het wedstrijdformulier ondertekenen en zijn ploeg bij de toss vertegenwoordigen.

Commentaar.

- In de regiocompetities komt het nogal eens voor dat de aanvoerder en de coach het wedstrijdformulier niet voor het begin van de wedstrijd ondertekenen. Op zichzelf is dit niet fout. Waar gesproken wordt over het niet meer mogen wijzigen van de ploegensamenstelling geldt dan dat dit niet meer mag geschieden na de controle van de spelersregistratie door de eerste scheidsrechter.
- Uiteraard mag ook de aanvoerder het wedstrijdformulier en de opstellingsbriefjes invullen. Dit hoeft niet perse door de coach te gebeuren.

5.1.2. Tijdens de wedstrijd treedt de officiële aanvoerder als aanvoerder in het veld op als hij aan het spel deelneemt. Als de officiële aanvoerder niet aan het spel deelneemt, moet de coach of de officiële aanvoerder zelf een speler, maar niet de Libero, aanwijzen, die in het veld als aanvoerder optreedt. Deze aanvoerder in het veld blijft als zodanig verantwoordelijk tot hij wordt gewisseld of de officiële aanvoerder weer aan het spel deelneemt, dan wel de set is afgelopen. Als het spel dood is, mag van alle spelers alleen de aanvoerder in het veld zich tot de scheidsrechters wenden:

5.1.2.1 Hij mag uitleg vragen over toepassing of interpretatie van de spelregels. Hij mag ook de vragen en verzoeken van zijn ploeggenoten overbrengen. Als de verklaring hem niet bevredigt, moet hij dit direct aan de scheidsrechter kenbaar maken. Hierdoor behoudt hij

het recht aan het eind van de wedstrijd een officieel protest op het wedstrijdformulier te vermelden (regel 24.2.4)

Commentaar.

- Het gaat hierbij om de toepassing van spelregels, dus onderwerpen uit het spelregelboekje. Bezwaren tegen de toepassing van artikelen uit een reglement, bijv. het wedstrijdreglement, kunnen niet via een protestprocedure bij de Straf- en Protestcommissie kenbaar worden gemaakt. Deze bezwaren moeten op de daarvoor geldende wijze bij de betreffende instantie worden ingediend.
- Het hier bedoelde zich tot de eerste scheidsrechter wenden mag (conform de regel voor het aanvragen van time-outs en spelerswissels) alleen vóór het fluitsignaal voor opslag geschieden. Het stellen van een vraag aan de eerste scheidsrechter na dit fluitsignaal, maar nog voordat de serveerder de bal raakt (de bal is dan formeel gesproken nog uit het spel) is niet toegestaan omdat het zou leiden tot onderbreking van het tijdsbestek van acht seconden voor het nemen van de opslag en dus tot spelophouden.
- Het Reglement Straf-, Beroeps- en Protestzaken geeft enkele aanvullende bepalingen m.b.t. het indienen van protesten.
 - * Bezwaren tegen techniekbeoordeling en waarnemingen (bijv. aanraken van het net, touché, in of uit) zijn niet voor protest vatbaar.
 - * Bezwaren tegen een scheidsrechterlijke beslissing moeten in het algemeen direct na de beslissing kenbaar worden gemaakt. De 1e scheidsrechter kan dan namelijk een eventuele fout nog herstellen. Soms blijkt pas later in de wedstrijd dat een bepaalde vergissing niet correct was, bijv. een fout bij een spelerswissel, een vergissing van de teller enz. In zo'n geval moet de ploeg direct na het constateren van de beslissing bezwaar maken en kan daarna aan het eind van de wedstrijd alsnog een officieel protest indienen.
- In de eredivisie treedt het "Juryberaad" in de plaats van een protest.

5.1.2.2 Hij mag toestemming vragen:

- al het materiaal of een deel ervan te vervangen;
- de opstelling van de ploegen te verifiëren;
- de vloer, het net, de bal enz. te controleren.

Commentaar:

- De aanvoerder mag 1x per set toestemming vragen aan de (tweede) scheidsrechter om de opstelling van zijn ploeg te verifiëren. De scheidsrechter dient deze informatie dan te verstrekken. Dergelijke controles moeten kort, zakelijk en zonder discussies plaatsvinden. Indien hierbij door de scheidsrechter foutieve informatie wordt verstrekt aan de aanvoerder, zal, indien er verderop in de set consequenties volgen, de stand worden teruggedraaid tot op

het moment van de aanvraag gedane uitspraak. Alle gevolgen die daarna ontstaan zijn, eventuele waarschuwingen etc. komen ook dan te vervallen.

Twijfelt een aanvoerder of de tegenpartij wel in de goede opstelling staat, dan mag hij dit ook vragen aan de (tweede) scheidsrechter. Diens antwoord dient zich dan te beperken tot het wel of niet goed staan van de tegenpartij

5.1.2.3 Hij mag time-outs en spelerswissels (regel 16.2.1) aanvragen.

5.1.3 Na de wedstrijd:

5.1.3.1 Na de wedstrijd bedankt de officiële aanvoerder de scheidsrechters en ondertekent hij het wedstrijdformulier om daarmee het wedstrijdresultaat te bevestigen.

Commentaar.

- *Het niet bedanken van de scheidsrechters door de aanvoerders na afloop van de wedstrijd is op zichzelf nog geen "onbehoorlijk gedrag" (regel 22.2.1). Slechts als het gepaard gaat met een andere vorm van wangedrag kan er reden zijn om een strafmaatregel te nemen en dat alsnog te laten noteren.*

5.1.3.2 Hij mag dan ook, als hijzelf of de vervangende aanvoerder in het veld eerder aan de eerste scheidsrechter onvrede met een toepassing en/of interpretatie van de spelregels kenbaar maakte, dit als zodanig bevestigen en als een officieel protest op het wedstrijdformulier noteren (regel 5.1.2.1).

Commentaar.

- *Is de aanvoerder voor de lopende (laatste) set weggestuurd, dan mag hij de wedstrijd nog afsluiten door het wedstrijdformulier te ondertekenen. Is hij voor de rest van de wedstrijd uitgesloten, dan moet zijn vervanger dat doen. In dat geval moet duidelijk vastliggen wie op dat moment de aanvoerdersrechten heeft. Dit dus duidelijk noteren bij "opmerkingen".*
- *Het verzoek een protestaantekening te maken moet worden gedaan voordat de eerste scheidsrechter aan het eind van de wedstrijd het wedstrijdformulier heeft ondertekend.*
- *De scheidsrechter is verplicht – ook als hij het er zelf niet mee eens is – een door een aanvoerder gewenst protest op het wedstrijdformulier te noteren. Mede omdat de door de aanvoerder gewenste bewoordingen van belang zijn, mag hij de aantekening ook door de aanvoerder zelf laten maken. Om rechtsgeldig te zijn moet uit deze notitie blijken, dat een protest in de zin van het Reglement Straf-, Beroeps- en Protestzaken in de bedoeling ligt (dus bij voorkeur het woord protest gebruiken) en moet kort het onderwerp van de aangevochten beslissing worden vermeld.*
- *Het gebeurt wel eens dat een aanvoerder in de loop van de wedstrijd bezwaar maakt tegen een beslissing van de scheidsrechter en zegt te willen protesteren, maar daar aan het einde van de wedstrijd niet meer op terug komt. Het*

is dan aan te bevelen dat de eerste scheidsrechter de aanvoerder vraagt of hij al dan niet nog een protestaantekening wenst. Is het antwoord ontkennend, dan moet de aantekening achterwege blijven. Het is dus onjuist als een scheidsrechter in een dergelijk geval eigener beweging een protest noteert. Voor de verdere behandeling van het protest moet door het bestuur van de protesterende vereniging uiterlijk drie dagen na de wedstrijddag een toelichting aan de Straf- en Protestcommissie worden toegezonden. De scheidsrechter(s) ontvang(t)(en) een afschrift van deze toelichting en moeten daarna een rapport over het voorgevallene inzenden. Zij hoeven dus niet eigener beweging direct na de wedstrijd een rapport in te zenden. Het verdient uiteraard wel aanbeveling direct voor zichzelf alle belangrijke gegevens te noteren.

5.2 Coach.

5.2.1 Tijdens de gehele wedstrijd leidt de coach het spel van zijn ploeg buiten het speelveld. Hij kiest de beginopstellingen en de spelerswissels en vraagt time-outs aan om instructies te geven. Bij deze werkzaamheden is de tweede scheidsrechter de official, waarmee hij contact onderhoudt.

Commentaar.

- *De combinatie aanvoerder-coach is alleen toegestaan als dit voor de wedstrijd is afgesproken en heeft altijd betrekking op het aanvoerderschap in het veld. Bijvoorbeeld voor een wedstrijd is afgesproken dat speler A, als hij niet in het veld aan het spel deelneemt, als coach mag optreden. Hij begint de 1^e set in het veld en is dus aanvoerder. In de loop van de set wisselt hij zichzelf uit. In het veld wordt nu een ander, bijv. speler B, aanvoerder. Op de spelersbank wordt A coach. In die set weer in het veld gewisseld, wordt A automatisch weer aanvoerder. In de 2^e set begint A op de spelersbank als coach. B begint die set ook als wisselspeler. In het veld is dus een andere speler, bijvoorbeeld C, aanvoerder. B mag in deze situatie uiteraard tegen elke speler in het veld worden gewisseld. Geschiedt dit tegen C, dan moet in het veld een nieuwe aanvoerder worden aangewezen. Dit kan B worden, maar het hoeft niet. Wil men A in die set wisselen, dan mag dat – mits uiteraard regel 8 wordt nageleefd - tegen elke speler in het veld, ongeacht of dat op dat moment de dienstdoende aanvoerder is of niet. A wordt dan echter wel automatisch aanvoerder. Blijft degene die op dat moment aanvoerder was in het veld, dan is deze door het inwisselen van A automatisch geen aanvoerder meer.*
- *Ook als de eigenlijke coach in de loop van de wedstrijd weg moet en er is geen assistent-coach om hem te vervangen, mag de combinatie aanvoerder-coach alleen worden gemaakt als dat voor de wedstrijd is afgesproken.*
- *Ook een andere speler dan de aanvoerder kan coach zijn tijdens de wedstrijd. Hij dient zichzelf dan als coach voor te stellen voor de wedstrijd aan de scheidsrechters en als zodanig op het wedstrijdformulier worden vermeld. Gedurende*

de wedstrijd heeft hij, als hij niet in het veld staat, de rechten en plichten van de coach (hij moet bijv. op de spelersbank het dichtst bij de tellerstafel zitten). Staat deze speler in het veld, dan heeft hij geen rechten meer en is gewoon speler. Indien hij geen aanvoerder in het veld is, mag hij zich dan niet tot de scheidsrechter wenden om vragen te stellen, etc.

5.2.2 Voor de wedstrijd noteert of controleert de coach de namen en nummers van zijn spelers op het wedstrijdformulier. Daarna ondertekent hij dit formulier.

5.2.3 Tijdens de wedstrijd moet de coach:

5.2.3.1 voor iedere set het naar behoren ingevulde en ondertekende opstellingsbriefje aan de teller of de tweede scheidsrechter overhandigen;

Commentaar.

- Uiteraard mag ook de aanvoerder het wedstrijdformulier en de opstellingsbriefjes invullen. Dit behoeft niet perse door de coach te gebeuren.
- Indien na het inleveren van het ondertekende opstellingsbriefje discussie ontstaat over wie het opstellingsbriefje heeft ondertekend (de coach zegt dat hij het niet ondertekend heeft en wil een nieuw briefje invullen) moet de scheidsrechter dit behandelen als misdraging en een officiële waarschuwing geven als dit de eerste keer is. De volgende keer is dit een verlies van rally (gele kaart)
- Zie regel 4.1.3. (invullen wedstrijdformulier en opstellingsbriefjes).
- In de eredivisie moet de coach 2 opstellingsbriefjes per set invullen.

5.2.3.2 op de spelersbank zo dicht mogelijk bij de tellerstafel zitten; hij mag deze plaats verlaten;

5.2.3.3 time-outs en spelerswissels aanvragen;

5.2.3.4 evenals de andere leden van de ploeg aanwijzingen geven aan de spelers in het veld. De coach mag deze aanwijzingen ook geven als hij staat en als hij loopt binnen de vrije zone, vanaf het verlengde van de aanvalslijn tot aan de opwarmruimte, onder voorbehoud, dat dit de wedstrijd niet verstoort of vertraagt.

Commentaar.

- Zoals uit de tekst van deze regel blijkt, gaat het hierbij om de communicatie tussen de leden van de ploeg die niet aan het spel deelnemen (ploegbegeleiding, wisselers en gewisselde basisspelers) naar de spelers in het veld. De communicatie tussen de eerstgenoemde onderling of de spelers in het veld onderling is niet in het geding. De spelers in het veld mogen elkaar uiteraard vrijelijk aanwijzingen e.d. geven.
- De coach mag lopend of staand voor de spelersbank aanwijzingen geven aan zijn ploeg, op voorwaarde dat hij de wedstrijd niet verstoort of vertraagt. Zijn ruimte bevindt zich tussen de spelersbank en de zijlijn. Deze

ruimte strekt zich verder uit tot aan de opwarmruimte. Is deze opwarmruimte niet op de juiste plaats gelegen volgens tekening 1 van het spelregelboekje, dan eindigt die bij het einde der vrije zone van dezelfde tekening 1 òf bij het einde der ruimte in de zaal die de vrije ruimte begrenst.

Loopt een speler, die een bal probeert terug te halen vanuit de vrije zone van de tegenpartij, tegen de coach van de tegenpartij op, dan geldt de regel van hinderen voor die coach gelijk als voor een speler van die partij. De eerste scheidsrechter beslist of dit hinderen opzettelijk gebeurde of niet. Zo ja, dan geldt de regel 11.1.2. Teken is "touché", teken 24. Zo niet, dan wordt er doorgespeeld en wordt die coach als een "dood object" beschouwd. Indien andere bankzitters opstaan (behalve bij een time-out), verliezen zij het recht om te communiceren met de spelers in het veld. Indien ze dit toch doen, dient de eerste scheidsrechter dit te bestraffen met een officiële waarschuwing aan de ploeg of een maatregel voor onbehoorlijk gedrag op te leggen.

5.3 Assistent-coach.

5.3.1 De assistent-coach zit op de spelersbank zonder dat hij het recht heeft in te grijpen.

5.3.2 Als de coach zijn ploeg moet verlaten, mag de assistent-coach op verzoek van de aanvoerder in het veld en na toestemming van de eerste scheidsrechter, na kaartcontrole, diens functie overnemen.

Commentaar.

- In de nationale competitie kan de assistent-coach alleen dan de taak van de coach overnemen indien hij lid is van de NeVoBo. De regio's kunnen bij reglement voor de vervanging van de coach nadere regels vaststellen. Als de assistent-coach de taken van de coach overneemt moet hij aan de scheidsrechter worden voorgesteld en moet – in de nationale competitie - zijn kaart worden gecontroleerd. Als deze handelingen niet voor de wedstrijd zijn geschied, kunnen zij alleen in de pauze tussen twee sets plaatsvinden. Pas daarna mag betrokkene als coach optreden. Wil de ploeg het risico van een dergelijk tijdverlies voorkomen, dan kan zij dat doen door de assistent-coach reeds voor de wedstrijd als zodanig bekend te maken en – in de nationale competitie - zijn kaart te laten controleren.
- In de spelregel wordt gesproken over het feit dat de coach de ploeg ongewild moet verlaten. Hierbij kan gedacht worden aan b.v. een maatregel voor wangedrag of ziekte van de coach.
- De taak van de coach mag niet op vrijwillige basis (b.v. doordat de coach zelf gaat meespelen) worden overgenomen door de Assistent Coach.

HOOFDSTUK 3 WIJZE VAN SPELEN

Regel 6 Behalen van een punt, winnen van een set en van de wedstrijd.

- 6.1 Behalen van een punt.**
- 6.1.1 Behalen van een punt.**
Een ploeg behaalt een punt:
- 6.1.1.1** door de bal met succes in het veld van de tegenstander op de grond te spelen
- 6.1.1.2** als de tegenstander een speelfout maakt (regel 6.1.2)
- 6.1.1.3** als de tegenstander een bestraffing wegens spelophouden (regel 17.2.3) of een bestraffing wegens wangedrag (regel 22.3.1) heeft gehad
- 6.1.2 Speelfout.**
Als een ploeg tijdens een speelactie strijdig met deze spelregels handelt (of ze anderszins schendt), wordt door een van de scheidsrechters voor een speelfout gefloten. De scheidsrechters beoordelen de fouten en bepalen overeenkomstig deze regels de te nemen maatregelen.

Commentaar.

- *Fouten tijdens het spelen, dat wil zeggen handelingen in strijd met de spelregels, moeten meteen na het maken van de fout of direct na afloop van de desbetreffende rally worden bestraft. Bestrafen als al voor een volgende rally is gefloten, is niet juist. Ook een onjuiste waarneming kan slechts tot het begin van de volgende rally worden herroepen. In het geval van opstellingsfouten (met name doordraaifouten) geldt echter regel 23.2.1*

- 6.1.2.1** Indien twee of meer fouten na elkaar worden gemaakt, wordt alleen de eerste fout bestraft.
- 6.1.2.2** Indien tegenstanders gelijktijdig twee of meer fouten maken, wordt dubbelfout gegeven en wordt de rally overgespeeld.
- 6.1.3** Gevolgen van het winnen van een rally. Een rally is de opeenvolging van spelacties vanaf het moment van de serve totdat de bal uit het spel is (regel 9.1 & regel 9.2).
- 6.1.3.1** als de serverende ploeg de rally wint, krijgt deze ploeg er een punt bij en behoudt de opslag;
- 6.1.3.2** als de partij die de opslag ontving de rally wint, krijgt deze ploeg het recht van opslag en behaalt daarbij tevens een punt.

6.2 Winnen van een set.

Een set (met uitzondering van de beslissende vijfde set) wordt gewonnen door de ploeg die als eerste 25 punten behaalt, met een voorsprong van tenminste twee punten. In geval van gelijke stand bij 24-24 wordt het spel, zonder beperking in puntenaantal,

vervolgd tot er een verschil van twee punten is bereikt (26-24, 27-25, ...).

6.3 Winnen van de wedstrijd.

- 6.3.1** De wedstrijd wordt gewonnen door de ploeg die drie sets wint.

Commentaar.

- *Bij reglement kan van deze regel worden afgeweken.*

- 6.3.2** In geval van een gelijke stand van 2-2 in sets wordt de beslissende vijfde set gewonnen door de ploeg die als eerste 15 punten behaalt, met een voorsprong van tenminste twee punten.

6.4 In gebreke stellen en onvolledige ploeg.

- 6.4.1** Als een ploeg, na daartoe te zijn gemaand, weigert te spelen, wordt zij in gebreke gesteld en verliest zij de wedstrijd reglementair met als eindstand 0-3 voor de wedstrijd en 0-25 voor elke set.
- 6.4.2** Een ploeg die zonder geldige reden niet op tijd op het speelveld aantreedt, wordt in gebreke gesteld. Het gevolg is hetzelfde als in regel 6.4.1.

Commentaar.

- *Voor de Nederlandse competitie worden de gevolgen van te laat komen, "in gebreke stellen" e.d. voor het wedstrijdresultaat bij reglement bepaald waarbij in het betreffende geval de internationale spelregels niet van toepassing zijn. In zo'n situatie moet de scheidsrechter het wedstrijdformulier zo volledig mogelijk afwerken, dus ook duidelijk noteren wat er aan de hand was. De competitieleiding gaat na welke maatregelen op grond van het wedstrijdreglement (eventueel overspelen, punten in mindering, administratieve maatregelen e.d.) moeten worden genomen. De scheidsrechter kan slechts ten dele beoordelen of een aangevoerde reden al dan niet geldig is. Hij moet in elk geval zijn bevindingen –zowel bij te laat beginnen als bij niet meer beginnen- op het wedstrijdformulier noteren. De competitieleiding kan er dan conclusies uittrekken.*

- 6.4.3** Een ploeg die voor de rest van de set of van de wedstrijd onvolledig wordt verklaard (regels 7.3.1), verliest de set of de wedstrijd. Aan de tegenpartij worden dan zoveel punten, als wel punten en sets, toegekend als nodig is om de set, respectievelijk de wedstrijd, te winnen. De onvolledig geworden ploeg behoudt de reeds behaalde punten en gewonnen sets.

Commentaar.

- *Bij het onvolledig raken van een ploeg ten gevolge van een blessure of strafmaatregel moet de scheidsrechter het wedstrijdformulier wel volgens de spelregels afwerken.*
- *“Onvolledig verklaren” van een ploeg geldt in principe voor de lopende set. In geval van een blessure kan daarbij een specifiek vervolg ontstaan. Ter verduidelijking van mogelijke situaties enkele voorbeelden:*
- *Een ploeg heeft slechts 6 spelers. In de loop van de 2^e set wordt speler 5 wegens herhaald onbehoorlijk gedrag voor de lopende set uit het veld gezonden. De ploeg houdt dan maar 5 spelers in het veld over. Die 2^e set wordt verloren verklaard. De 3^e en eventueel volgende sets kunnen (met speler 5) alsnog worden gespeeld.*
- *Een ploeg heeft slechts 6 spelers. In de loop van de 2^e set wordt speler 5 wegens herhaalde belediging voor de rest van de wedstrijd uitgesloten. De ploeg heeft dus niet alleen voor de lopende set, doch ook voor de volgende sets maar 5 spelers over. Ook de volgende sets moeten verloren worden verklaard.*
- *Een ploeg heeft 8 spelers. In de 2^e set worden de beide wisselers 7 en 8 achtereenvolgens gewisseld tegen de basisspelers 3 en 5. Dan wordt basisspeler 1 wegens herhaalde belediging van verder meespelen uitgesloten. Een reglementaire wissel is niet meer mogelijk. De ploeg wordt voor de lopende set onvolledig verklaard, maar heeft voor de 3^e en eventueel volgende sets voldoende spelers beschikbaar. Het spel wordt dus met de 3^e set hervat.*
- *Een ploeg heeft slechts 6 spelers. In de 2^e set raakt speler 1 zodanig geblesseerd dat hij op dat moment niet verder kan spelen. Kan hij ook na een pauze van 3 minuten voor verzorging nog niet spelen dan wordt de ploeg voor de lopende (2^e) set onvolledig verklaard. De ploeg krijgt daarna de normale 3 minuten pauze tussen de sets. Kan speler 1 ook na deze pauze nog niet spelen, dan wordt de ploeg voor de rest van de wedstrijd onvolledig verklaard.*

Regel 7 Opbouw van het spel.

7.1 Toss.

Voor de wedstrijd verricht de eerste scheidsrechter de toss om te beslissen over het recht van eerste opslag en aan welke kant van het speelveld beide ploegen de eerste set moeten spelen. Indien een beslissende set moet worden gespeeld, verricht de eerste scheidsrechter opnieuw de toss.

Commentaar.

- *Als de scheidsrechter voor het begin van de wedstrijd en / of voor het begin van de beslissende set heeft vergeten te tossen voor de keuze van opslag of speelveld en de wedstrijd, resp. de beslissende set, reeds is begonnen, dan kan geen van de ploegen het recht opeisen alsnog te tossen en de wedstrijd, resp. die set opnieuw te beginnen. De wedstrijd of set, dan wel het reeds gespeelde deel daarvan, blijft dus rechtsgeldig.*

7.1.1 De toss wordt in aanwezigheid van de officiële aanvoerders van de beide ploegen verricht.

7.1.2 De ploeg die de toss wint kiest:

òf 7.1.2.1 het recht van opslag of ontvangst van de opslag een speelhelft.

òf 7.1.2.2. De ploeg die de toss verliest, neemt de overblijvende keuzemogelijkheid.

Commentaar.

- *De winnaar van de toss heeft twee keuzemogelijkheden, A en B.*
 - ♦ *A is hierbij het recht van het nemen of van het ontvangen van de eerste opslag.*
 - ♦ *B is de set beginnen op speelhelft “a” of speelhelft “b”.**Kiest hij mogelijkheid A en zegt hij “ik wil beginnen met de opslag”, dan ontvangt de tegenpartij uiteraard die eerste opslag. Deze tegenpartij heeft dan echter nog keuzemogelijkheid B, nl. de set beginnen op speelhelft a of speelhelft b. Kiest de winnaar van de toss echter mogelijkheid B, dan moet hij uitspreken of hij de set wil beginnen met spelen op speelhelft a of speelhelft b. Voor de tegenpartij blijft dan keuzemogelijkheid A over, d.w.z. deze ploeg moet dan kiezen tussen het nemen of het ontvangen van de eerste opslag. Valt deze keuze op het nemen van de eerste opslag, dan blijft er voor de winnaar van de toss slechts het ontvangen van de eerste opslag over; en omgekeerd.*

7.1.3 Als de beide ploegen na elkaar aan het net inspelen, begint de ploeg die de eerste opslag heeft hiermede.

7.2 Inspelen aan het net.

7.2.1 Voor de wedstrijd mogen de ploegen, indien zij tevoren een ander speelveld tot hun beschikking hadden, elk gedurende drie minuten bij het net inspelen. Indien dit niet het geval was, krijgt elke ploeg vijf minuten inspeeltijd.

7.2.2 Indien beide aanvoerders akkoord gaan met gelijktijdig inspelen aan het net, mogen de ploegen dit gedurende zes of tien minuten doen, overeenkomstig regel 7.2.1.

Commentaar.

- *Het gebruikelijke “serveren” vanaf de achterlijn van het veld moet worden geacht onderdeel van het inspelen aan het net te zijn en dient dus binnen de daarvoor gestelde tijdslimiet te geschieden.*

7.3 Opstelling van de ploeg.

7.3.1 Met minder dan zes spelers per ploeg mag niet worden gespeeld.

De beginopstelling van de ploeg is bepalend voor de opslagvolgorde van de ploeg in het veld. Deze volgorde moet gedurende de gehele set worden aangehouden.

7.3.2 Voor het begin van elke set moet de coach de beginopstelling van zijn ploeg op een opstellingsbriefje noteren (zie ook regel 20.1.2) en dit briefje, naar behoren ingevuld en ondertekend, aan de tweede scheidsrechter of de teller overhandigen.

Commentaar:

- *In de pauze tussen twee sets moeten o.a. de nieuwe opstellingen op het wedstrijdformulier worden genoteerd. De aanvoerders / coaches moeten daartoe hun opstellingsbriefjes tijdig bij de tweede scheidsrechter of de teller inleveren. Blijft een aanvoerder / coach op dit punt duidelijk in gebreke, dan is het mogelijk dat de eerste scheidsrechter dit als spelophouden aanmerkt. Het is raadzaam om al direct tijdens het wisselen van speelhelpt het opstellingsbriefje in te leveren bij de tweede scheidsrechter / teller. De tweede scheidsrechter dient uiterlijk na 1 minuut het briefje bij de coach te “halen”. Indien dit niet gegeven wordt, hoeft hij niet aan te dringen, maar zal, afhankelijk van de tijdsduur, mogelijk door de eerste scheidsrechter, indien de volgende set niet na 3 minuten kan beginnen, een maatregel voor spelophouden aan de desbetreffende ploeg worden opgelegd.*

7.3.3 De spelers die geen deel uitmaken van de beginopstelling van een set zijn voor die set de wisselers (uitgezonderd de Libero, regel 20.1.2).

7.3.4 Na het inleveren van het opstellingsbriefje bij de tweede scheidsrechter of de teller mag zonder een reglementaire spelerswissel geen wijziging in de beginopstelling worden toegestaan.

Commentaar.

- *Wordt een verschil tussen de opstelling van de spelers in het veld en die op het opstellingsbriefje vóór het begin van de set – dus als betrokkenen nog niet hebben gespeeld – geconstateerd, dan moet de fout worden hersteld. Dit kost de ploeg geen straf, dus ook geen wissel. Wordt de hiervoor genoemde fout echter pas in de loop van de set ontdekt, dan is er sprake van gespeeld hebben in een foute opstelling. Dus in elk geval:*
 - a *de betrokkenen moeten de juiste opstelling innemen;*

- b *de fout wordt bestraft zoals bij het verlies van een rally;*
- c *de door de betreffende ploeg in foute opstelling gescoorde punten moeten worden geannuleerd.*

***BOVENDIEN:** betreft het de situatie tijdens de set dat iemand op de bank eigenlijk in het veld had moeten staan en omgekeerd, dan wordt de correctie van deze fout aangemerkt als een wissel. Het herstellen van de opstellingsfout kost de ploeg dan een wisselbeurt en bovendien zijn de betreffende spelers voor de rest van die set aan elkaar gekoppeld. Wenst de coach in een dergelijk geval de oude opstelling te handhaven, dan kan hij uiteraard na de correctiewissel een hierop betrekking hebbende wissel aanvragen, maar slechts als het spel eerst is hervat, omdat twee opeenvolgende spelerswissels zonder tussentijdse spelhervatting niet zijn toegestaan. Zie regel 7.4 (herstellen kennelijke schrijffout). Zie regel 25.3.1 (waarschuwen in geval van opstellingsfout).*

7.3.5 Verschil in de positie van de spelers in het veld en op het opstellingsbriefje.

7.3.5.1 Indien zo'n verschil voor het begin van een set wordt geconstateerd, moeten de spelers zich overeenkomstig het opstellingsbriefje opstellen. Hierbij wordt geen maatregel opgelegd.

7.3.5.2 Indien voor het begin van de set er een speler in het veld staat die niet op het opstellingsbriefje staat, dan moet de opstelling in het veld in overeenstemming worden gebracht met het opstellingsbriefje. Hierbij wordt geen maatregel opgelegd.

7.3.5.3 Als echter de coach een dergelijke niet genoteerde speler in het veld wil houden, moet hij een reglementaire wissel aanvragen. Deze spelerswissel wordt dan op het wedstrijdformulier genoteerd.

Commentaar.

- *Komt op een opstellingsbriefje een kennelijke schrijffout voor (bijvoorbeeld er is een speler genoteerd die niet aanwezig is), dan mag deze fout zonder strafmaatregel worden gecorrigeerd (regel 7.3.5.1). Ook indien deze fout wordt geconstateerd tijdens de wedstrijd, mag de scheidsrechter dit als schrijffout oplossen. Dus zonder strafmaatregel.*

7.4 Opstelling.

Op het moment dat de bal door de serveerder wordt geslagen, moeten, met uitzondering van de serveerder, de ploegen zich in hun opslagvolgorde in het eigen veld bevinden.

Commentaar.

- *De aanvoerder in het veld (en enkel hij) heeft het recht (1x per set, anders is het spelophouden) aan de tweede scheidsrechter te vragen welke speler aan de beurt is om te serveren.*
- *Op het moment van de opslag moeten de spelers – de serveerder uiteraard uitgezonderd*

- zich in hun eigen speelhelft bevinden. Met 1 of 2 voet(en) op of boven een zijlijn, de achterlijn of de (gehele) middenlijn staan is nog goed. Eén van deze lijnen met de voet(en) overschrijden, is fout (teken 13).

7.4.1 De posities van de spelers worden als volgt genummerd:

7.4.1.1 De drie spelers die langs het net staan opgesteld zijn de voorspelers en bezetten de posities 4 (linksvoor), 3 (midvoor), 2 (rechtsvoor).

7.4.1.2 De andere drie spelers zijn de achterspelers. Zij bezetten de posities 5 (linksachter), 6 (midachter), 1 (rechtsachter).

7.4.2 Onderlinge positie t.o.v. elkaar.

7.4.2.1 Iedere achterspeler moet verder van het net af staan dan de met hem corresponderende voorspeler.

7.4.2.2 De voorspelers, respectievelijk de achterspelers, moeten ten opzichte van de naast hen spelende deelnemers opgesteld staan zoals in regel 7.4.1 is aangegeven.

7.4.3 De opstelling van de spelers wordt bepaald door en gecontroleerd aan de hand van de plaats van hun voeten. Deze voeten moeten als volgt contact met de grond hebben (tekening 4):

Commentaar.

- *Het aanraken van de vloer buiten de zijlijnen met enig ander lichaamsdeel dan de voet(en) is op het moment van de opslag eveneens verboden.*
- *Het scheidsrechtersteken om aan te geven dat een speler op het moment van opslag buiten het speelveld staat, is het teken van opstellingsfout (teken 13). Het is noodzakelijk de betreffende speler en de desbetreffende zijlijn daarna aan te wijzen.*

7.4.3.1 een deel van een voet van iedere voorspeler moet dicht bij de middenlijn zijn dan de dichtstbijzijnde voet van de met hem corresponderende achterspeler;

7.4.3.2 een deel van een voet van iedere rechter- of linkerspeler (voor- of achterspeler) moet dicht bij de met hem corresponderende zijlijn zijn dan de dichtstbijzijnde voet van de middenspeler in de eigen lijn.

Commentaar.

- *De tekst moet niet zo letterlijk worden opgevat dat het fout zou zijn als een speler op het moment van opslag om enigerlei reden niet met twee voeten op de grond zou staan.*

7.4.4 Nadat de bal is opgeslagen mogen de spelers zich verplaatsen en elke positie in hun eigen veld en de vrije zone innemen.

7.5 Opstellingsfout.

7.5.1 De ploeg maakt een opstellingsfout als een van haar spelers, op het moment dat de serveerder de bal raakt, niet juist staat opgesteld (regel 7.3 en 7.4).

7.5.2 Als de serveerder bij het uitvoeren van de opslag (regel 13.4 en 13.7.1) een opslagfout maakt, wordt zijn fout beschouwd als te zijn gemaakt vóór een opstellingsfout.

7.5.3 Als de opslag na het raken van de bal fout gaat (regel 13.7.2), wordt de opstellingsfout als zodanig bestraft.

Commentaar.

- *In 7.5.3 gaat het in tegenstelling tot in 7.5.2 om twee fouten die na elkaar worden gemaakt. De opstellingsfout van de ontvangende ploeg (op het moment van het raken van de bal bij de opslag) en het na de opslag fout gaan van de bal. De eerst gemaakte fout (opstellingsfout) wordt uiteraard bestraft.*

7.5.4 Een opstellingsfout heeft tot gevolg:

7.5.4.1 de ploeg wordt bestraft met het verlies van de rally (regel 6.1.3)

7.5.4.2 de spelers moeten de juiste opstelling innemen.

Commentaar.

- *Zie regel 7.7.2. (correctie van een opstellingsfout is alleen voor het einde van de lopende set mogelijk)*

7.6 Doordraaien.

7.6.1 De onderlinge plaats van de spelers bij het doordraaien is door de beginopstelling vastgelegd. Zij wordt gedurende de gehele set gecontroleerd aan de hand van de opslagvolgorde en de opstelling van de spelers.

7.6.2 Als de ploeg die de opslag ontvangt het recht van opslag krijgt, moeten haar spelers kloksgewijs een positie doordraaien. De speler op positie 2 draait naar positie 1 door om de opslag uit te voeren, de speler op positie 1 draait naar positie 6 door enzovoorts.

7.7 Fout bij het doordraaien.

Commentaar.

- *Het aanhouden van de juiste opstellingsvolgorde blijft altijd de verantwoordelijkheid van de aanvoerder en / of coach. Merkt de (tweede) scheidsrechter een foute opstelling niet direct op, dan moet deze foute opstelling worden bestraft vanaf het moment van ontstaan van deze foute opstelling en niet vanaf het moment waarop de (tweede) scheidsrechter de fout opmerkte.*

7.7.1 Bij het doordraaien wordt een fout gemaakt als de opslag niet overeenkomstig de opslagvolgorde (regel 7.6.1) wordt uitgevoerd. Dit heeft tot gevolg:

7.7.1.1 de ploeg wordt bestraft met het verlies van de rally (regel 6.1.3)

7.7.1.2 de opslagvolgorde moet worden hersteld (regel 7.6.1)

Commentaar.

- *Zie regel 7.5 (samengaan van fouten in de opslagvolgorde / opstelling van de serverende ploeg met opstellingsfouten van de ontvangende ploeg)*

7.7.2 Bovendien moet de teller het juiste moment, waarop de fout werd gemaakt, bepalen. Alle punten die daarna door de ploeg, die de fout maakte, zijn behaald, worden geannuleerd. De punten die door de tegenpartij zijn behaald, blijven gehandhaafd. Als het moment van de fout niet kan worden bepaald, worden er geen punten geannuleerd en is het verlies van de rally de enige maatregel.

Commentaar.

- *Nadat de scheidsrechter het eindsignaal van een set heeft gegeven, kunnen de correcties naar aanleiding van een alsnog geconstateerde opstellingsfout niet meer worden uitgevoerd. Wordt in de theoretisch denkbare situatie de opstellingsfout in feite echter nog gelijktijdig met het eindsignaal opgemerkt, dan mag deze fout alsnog worden bestraft.*

Regel 8 Spelerswissels.

Een spelerswissel is (nadat de teller e.e.a. heeft vastgelegd op het wedstrijdformulier) het verlaten van het speelveld door een speler, waarbij een andere speler diens plaats inneemt. (uitgezonderd de Libero) Voor een spelerswissel is toestemming van de scheidsrechter nodig (voor de wisselprocedure regel 16.5).

Commentaar.

- *In verband met een scheidsrechterlijke beslissing vraagt een ploeg een spelonderbreking (wissel of time-out) aan en realiseert deze. De scheidsrechter herkent daarna echter zijn aanvankelijke beslissing. De al gerealiseerde spelonderbreking mag dan worden herroepen en geannuleerd, ook voor wat betreft het totaal aantal toegestane spelonderbrekingen (ook regel 16.1).*
- *Als de coach om een spelerswissel vraagt, dient hij het officiële teken hiertoe te geven. Als hij enkel opstaat of roept, kan de scheidsrechter niet weten wat er bedoeld wordt en hoeft hij niet te reageren.*

8.1 Beperking van het aantal spelerswissels

8.1.1 Een ploeg mag ten hoogste zes spelerswissels per set uitvoeren. Eén of meer spelers mogen gelijktijdig worden gewisseld.

Commentaar.

- *Na het overhandigen van het opstellingsbriefje en het noteren hiervan op het wedstrijdformulier mag (nog voor het spel is begonnen) een reglementaire wissel worden aangevraagd en uitgevoerd. Het onderling van plaats veranderen van spelers in de basisopstelling is hierbij niet toegestaan.*
- *Indien er meer dan één spelerswissel wordt aangevraagd, dient de coach hiertoe direct na het officiële handteken het aantal vingers te tonen van het aantal te wisselen spelers. Deze wissels dienen per paar te geschieden binnen de wisselzone. Teneinde het zicht van de teller niet te ontnemen, dient de tweede scheidsrechter op de kruising te staan van de wisselzone en de zijlijn, en de tweede (derde) te wisselen speler uit de wisselzone te sturen. Nadat het eerste paar door de teller correct is bevonden en administratief verwerkt is, kan de volgende spelerswissel plaatsvinden.*

8.1.2 Een speler uit de basisopstelling mag het spel verlaten en weer terugkomen, doch slechts op zijn oorspronkelijke plaats in de opstelling. Hij mag dit slechts éénmaal per set doen.

8.1.3 Een wisselspeler mag slechts éénmaal per set op de plaats van een speler uit de basisopstelling worden ingezet. Hij kan dan slechts weer door diezelfde speler uit de basisopstelling worden vervangen.

8.2 Uitzonderlijke spelerswissel.

Een geblesseerde speler (uitgezonderd de Libero, regel 20.3.3), die niet verder kan spelen, moet reglementair worden gewisseld. Als dit niet mogelijk is, heeft de ploeg recht op een uitzonderlijke spelerswissel, die niet aan de normen van regel 8.1 voldoet.

Bij een uitzonderlijke spelerswissel mag elke speler (uitgezonderd de Libero of zijn vervanger!), die niet in het veld staat op het moment dat de blessure plaatsvindt, de plaats van de geblesseerde speler innemen. De geblesseerde speler die uitzonderlijk gewisseld is, mag gedurende de rest van de wedstrijd niet meer terugkeren in het veld.

Een uitzonderlijke spelerswissel telt in geen enkel geval mee voor het aantal spelerswissels.

Commentaar.

- *De tweede scheidsrechter is bevoegd te beoordelen of het verantwoord is, dat een speler na het oplopen van een blessure al dan niet verder speelt. In verband hiermede mag hij eventueel een spelerswissel opleggen of - als dit niet mogelijk is - de wedstrijd afbreken.*
- *Bij het constateren van een blessure moet de scheidsrechter afhankelijk van de situatie optreden. Een korte onderbreking van het spel voor iemand die even loopt te hinken is toegestaan. Een wat langer durend oponthoud voor de verzorging in het veld van een wat ernstiger blessure en het daarna uit het veld*

dragen van betrokkene kan ook toelaatbaar zijn. In alle andere gevallen moet strikt volgens de regels worden gehandeld, d.w.z. snel reglementair of eventueel uitzonderlijk wisselen. Kan dit niet, dan een pauze voor verzorging van ten hoogste 3 minuten toestaan c.q. opleggen.

- Bij het constateren van een ernstige blessure in het veld, moet de scheidsrechter direct de rally affluiten en dubbelfout geven en de blessure voorrang geven om te laten behandelen.
- Een speler die door een blessure zelf niet meer redelijk aan het spel deel kan nemen, moet het speelveld verlaten, ongeacht de gevolgen voor de ploeg.
- Bij het hier vermelde uitzonderlijk wisselen gaat het om spelers die op zichzelf bij de betreffende wedstrijd wel speelgerechtigd zijn (voor de wedstrijd op het wedstrijdformulier genoteerd en de controle persoon-kaart-wedstrijdformulier heeft plaatsgevonden) maar die op dat moment niet reglementair op die plaats mogen worden ingewisseld. Iemand van wie de kaartcontrole nog niet heeft plaatsgevonden, mag bij een blessure dus niet invallen.
- Als bij een blessure een uitzonderlijke spelerswissel nodig is, mogen hierin naar keuze van de aanvoerder of de coach, alle op dat moment op de bank zittende en / of in de opwarmruimte verblijvende spelers worden betrokken, ongeacht of (en zo ja: waar) zij in de lopende set al in het veld zijn geweest.
- Een wegens een blessure uitzonderlijk uitgewisselde speler kan uiteraard niet meer worden ingewisseld. Wordt zo'n terugwisseling aangevraagd, dan moet hiertegen conform regel 17 (spelophouden) worden opgetreden. Deze speler mag, als hij na de verzorging weer speelklaar is, wel op de spelersbank plaats nemen maar niet meer aan het spel deelnemen in deze wedstrijd.

8.3 Spelerswissel bij uit het veld sturen.
Een uit het veld gestuurde of gediskwalificeerde speler (regels 22.3.2 & 22.3.3) moet reglementair worden gewisseld. Als dit niet mogelijk is, wordt zijn ploeg onvolledig verklaard (regel 6.4.3, 7.3.1 & 8.1).

Commentaar.

- Zie regel 6.4.3. (gevolgen van onvolledig verklaren).

8.4 Onreglementaire spelerswissel.
8.4.1 Een spelerswissel is, behalve in geval van regel 8.2, onreglementair als deze niet voldoet aan de voorwaarden die in regel 8.1 zijn aangegeven.

Commentaar.

- Er kan een spraakverwarring zijn tussen de begrippen "onjuiste verzoeken" en "onreglementaire spelerswissel". Een "onjuist verzoek" (regel 16.6) is een verzoek dat op dat moment of door die persoon niet had mogen worden gedaan. Hiertoe behoort ook het aanvragen van een 7e wissel of een 3e time-out in één set. Zo'n aanvraag moet worden afgewezen.

Als het verzoek niet heeft geleid tot beïnvloeding van het spel, inclusief spelophouden en het de eerste maal in die wedstrijd was, wordt er verder geen straf opgelegd. Heeft het wel geleid tot spelophouden en / of was er sprake van herhaling in die wedstrijd, dan wordt er gestraft voor spelophouden (regels 17.1.1 en 17.2). Bij een "onreglementaire spelerswissel" (regel 8.4) gaat het om spelers die op de gevraagde wijze (strijdig met de regel 8.1.2 en 8.1.3) niet tegen elkaar mogen worden gewisseld. Een aanvraag voor zo'n wissel moet (uiteraard) ook worden geweigerd en de ploeg moet een maatregel wegens spelophouden worden opgelegd (regel 17). Voor alle volledigheid zij hier aangetekend, dat volgens de letterlijke bewoording van regel 8.1.3 het overschrijden van het aantal toegestane spelerswissels (dus het aanvragen van een 7e wissel) eigenlijk ook "onreglementair" zou moeten worden genoemd. De redactie van regel 16.6.1.4 laat er echter geen twijfel over bestaan dat het aanvragen van een 7e wissel als "onjuist verzoek" moet worden bestraft. Wordt het feit, dat de aanvraag voor een wissel "onjuist" of "onreglementair" was, niet direct geconstateerd, waardoor de betrokken speler in het veld komt, maar wordt deze fout nog voor de eerstvolgende spelherhaling (fluitsignaal voor opslag) opgemerkt, dan moet de fout alsnog direct worden hersteld, waarbij in geval van een "onjuist verzoek" in het algemeen sprake is van spelophouden, zodat - evenals in geval van een "onreglementaire wissel"- een maatregel wegens spelophouden op zijn plaats is. Wordt de fout pas na spelherhaling opgemerkt, dan is in beide gevallen sprake van gespeeld hebben in een foute opstelling en moet dienovereenkomstig worden gehandeld (ook regel 8.4.2).

8.4.2 Als een ploeg een onreglementaire spelerswissel heeft uitgevoerd en het spel is hervat (regel 9.1) moet als volgt worden gehandeld:

8.4.2.1 de ploeg wordt bestraft met het verlies van de rally (regel 6.1.3).

8.4.2.2. de spelerswissel wordt hersteld; de punten die de in overtreding zijnde ploeg na het maken van de fout heeft behaald, worden geannuleerd. De punten van de tegenpartij blijven gehandhaafd.

Commentaar.

- Een onreglementaire wissel blijft een wissel. De corrigerende terugwisseling is ook een wissel. Het herstellen van een onreglementaire wissel heeft de ploeg dus twee wisselbeurten gekost. Bovendien blijven de gevolgen van uit-, resp. ingewisseld zijn en omgekeerd van de betreffende spelers van kracht. Een en ander geldt niet als de foute wissel in feite direct wordt opgemerkt en nog voor het fluitsignaal voor spelherhaling (= de volgende opslag) wordt hersteld.
- Het aanvragen van een onreglementaire wissel wordt, als het een verkeerde wissel (strijdig met de regels 8.1 en 8.1.2) betreft, conform regel 17 (spelophouden) bestraft. Gaat het om het aanvragen van de 7e wissel in

die set (strijdig met regel 8.1.1), dan moet conform regel 16.6.1.4 (onjuist verzoek) worden opgetreden.

Is een aanvraag van een spelerswissel niet slechts de 7e in die set maar betreft het bovendien een onreglementaire wissel, dan moet die aanvraag conform regel 16.6.1.4 (onjuist verzoek) worden bestraft.

HOOFDSTUK 4 SPEELHANDELINGEN

obstakel raakt. Gaat de bal echter over een wat breder obstakel en verdwijnt daardoor even geheel uit het zicht van de scheidsrechter(s), dan kan er reden zijn dubbelfout te geven (ook regel 6.1.1.2).

Regel 9 Situaties bij het spelen.

- 9.1 Bal in het spel.**
De bal is in het spel vanaf het moment waarop hij, na toestemming van de eerste scheidsrechter, bij de opslag wordt geslagen.

Commentaar.

- De rally is de fase in het spel, die begint door het fluitsignaal voor opslag door de eerste scheidsrechter en die eindigt door een fluitsignaal van de eerste of tweede scheidsrechter naar aanleiding van een gemaakte fout, een incident of iets dergelijks.

- 9.2 Bal uit het spel.**
De bal is uit het spel op het moment van de fout waarvoor een van de scheidsrechters fluit, dan wel, als er geen fout is gemaakt, op het moment van het fluitsignaal.

- 9.3 Bal "in".**
De bal is 'in' als hij het speelveld, met inbegrip van de zijlijnen (regel 1.3.2) raakt.

- 9.4 Bal "uit".**
De bal is "uit" als:
- 9.4.1 het deel van de bal, dat de grond raakt, geheel buiten de zijlijnen ligt;
 - 9.4.2 hij een voorwerp buiten het speelveld, het plafond of een persoon die niet aan het spel deelneemt, raakt;
 - 9.4.3 hij een antenne, spandraden, paal of het net buiten de zijbanden raakt;
 - 9.4.4 hij het verticale vlak van het net geheel of zelfs gedeeltelijk buiten de passeerruimte passeert, behalve in het geval van regel 11.1.2.
 - 9.4.5 hij volledig onder het net door het vlak van het net passeert (tekening 5 en teken 22).

Commentaar.

- Er zijn zalen waar de verlichtingsarmaturen op enige afstand onder het plafond hangen, waardoor boven deze armaturen een donkere ruimte is. Wat moet de scheidsrechter doen als de bal in deze donkere ruimte "verdwijnt" en hij niet meer kan zien of de bal daar iets raakt? Als in een dergelijk of vergelijkbaar geval de bal uit het zicht van de scheidsrechter verdwijnt, waardoor deze niet meer kan beoordelen of het plafond of een ander obstakel wordt geraakt, moet de scheidsrechter affluiten en dubbelfout geven. Is de ruimte boven in de zaal echter redelijk verlicht en blijft een bal die over een balk o.i.d. gaat dus waarneembaar, dan is er voor de scheidsrechter geen reden het spel te onderbreken en dubbelfout te geven. Hij fluit dan uiteraard alleen als hij ziet dat de bal een

Regel 10 Spelen van de bal.

Iedere ploeg moet, behalve in het geval van regel 11.1.2, in haar eigen speelveld en speelruimte de bal spelen. De bal mag echter ook vanuit de vrije zone van de tegenpartij worden teruggespeeld.

- 10.1 Aanraking door de ploeg.**
De ploeg mag de bal ten hoogste driemaal aanraken om deze terug te spelen. Het aanraken door een blok telt hierbij niet mee (regel 15.4.1). Als de bal vaker wordt aangeraakt, maakt de ploeg een fout: "viermaal spelen". Tot de aanrakingen door een ploeg worden niet alleen de opzettelijk gemaakte, maak ook de onopzettelijk gemaakte aanrakingen gerekend.

- 10.1.1 Opeenvolgende aanrakingen.**
Een speler mag, behalve in het geval van de regels 10.2.3 & 15.2 & 15.4.2, de bal niet tweemaal achter elkaar aanraken.

- 10.1.2 Gelijktijdig aanraken.**
Twee of drie spelers mogen de bal gelijktijdig aanraken.

- 10.1.2.1** Indien twee of drie ploeggenoten de bal gelijktijdig aanraken, geldt dit, behalve bij het blokkeren, als twee dan wel drie aanrakingen. Als zij de bal proberen te spelen doch slechts één van hen raakt de bal, dan geldt dit slechts als één aanraking. Als spelers tegen elkaar aanlopen, is dat niet fout.

Commentaar.

- Als twee spelers van dezelfde ploeg de bal gelijktijdig raken, heeft geen van hen het recht de bal direct daarna weer te spelen, uitgezonderd in het geval van een blokkering..
- Bij het hier vermelde gelijktijdig aanraken van de bal die boven het net is, is het niet van belang of de bal vanuit veld A of vanuit veld B op die plaats is gekomen. Anders gezegd: de vraag wie in een dergelijk geval als aanvaller en wie als verdediger zou moeten worden beschouwd, wordt als onbeslist beantwoord. Als dit gelijktijdig aanraken van de bal geschiedt na drie maal spelen door een der ploegen, is dan een nieuwe situatie ontstaan, waarbij weer driemaal gespeeld mag worden. De scheidsrechter mag niet voor vier maal spelen door die ploeg affluiten.

- 10.1.2.2** Als twee tegenstanders de bal boven het net gelijktijdig aanraken en de bal blijft in het spel, mag de ploeg aan wiens kant de bal komt weer drie maal spelen. Gaat een dergelijke bal uit, dan

**geldt dit als een fout van de ploeg aan
de andere kant van het net.**

Commentaar.

- *Indien na het gelijktijdig aanraken van de bal deze tegen een antenne komt, dient er dubbelfout gegeven te worden.*
- *Als twee tegenstanders de bal die boven het net is gelijktijdig aanraken, dan heeft diegene van deze spelers aan wiens kant van het net de bal komt, het recht de bal direct weer te spelen. Dit wordt dan de eerste maal spelen van zijn ploeg in de spelfase na het gelijktijdig aanraken.*

10.1.2.3 Leidt het door twee tegenstanders gelijktijdig aanraken van de bal tot "vastgehouden bal" (regel 10.2.2) dan is dat een dubbelfout (regel 6.1.1.2) en wordt de rally overgespeeld.

Commentaar.

- *Twee tegenstanders raken de bal, die boven het net is, gelijktijdig aan (Ieder boven eigen speelhelft). Als bij deze actie een achterspeler betrokken is, is dat niet fout. De spelregel spreekt van tegenstanders, zodat het fenomeen voor- of achterspeler er niet toe doet.*
- *Bij gelijktijdig aanraken door twee tegenstanders van de bal, die boven het net is en er sprake is van een iets langer balcontact, dient dit te worden afgefloten. Ongeacht welke ploeg de bal voor deze actie speelde: "dubbelfout".*

10.1.3 Hulp bij het spelen.
Een speler mag binnen de speelruimte geen hulp ontvangen van een medespeler, noch enig bouwsel of voorwerp gebruiken om de bal te kunnen spelen. Een speler die op het punt staat een fout te maken (aanraken van het net, over de middenlijn heen komen enz.) mag echter door een ploeggenoot worden tegengehouden of teruggetrokken.

Commentaar.

- *Het verbod van hulp ontvangen, gebruik maken van een voorwerp o.i.d. bij het spelen van de bal geldt alleen voor de speelruimte, dus voor het speelveld plus de vrije zone en bij het terughalen van een bal uit de vrije zone van de tegenpartij (regel 11.1.2).*
- *Het is niet fout als op het moment van spelen de hand(en) op de grond steunt(en).*
- *Voor het gebruik van de hulp van een medespeler of een voorwerp bij het spelen van de bal is er geen scheidsrechtersteken.*
- *Daar de spelersbank buiten de vrije ruimte staat, is het te allen tijde mogelijk om de bal te spelen staande vanaf de eigen spelersbank.*

10.2 Aard van het spelen.

10.2.1 De bal mag ieder deel van het lichaam raken.

Commentaar.

- *De bal mag tegenwoordig met ieder deel van het lichaam, dus ook de voeten, worden aangeraakt.*

10.2.2 De bal moet kort worden aangeraakt, niet gevangen of gegooid. Hij mag in elke richting terugkaatsen.

10.2.3 De bal mag meerdere delen van het lichaam aanraken, mits dit gelijktijdig gebeurt. Uitzonderingen hierbij zijn:

10.2.3.1 Bij het blokkeren zijn opeenvolgende aanrakingen (regel 15.1.1 & 15.2) door één of meer blokkeerders toegestaan, mits deze aanrakingen tijdens één actie plaatsvinden.

10.2.3.2 Bij het voor de eerste maal spelen door de ploeg (regel 10.1 en 15.4.1) mag de bal achtereenvolgens verschillende delen van het lichaam raken, mits deze contacten gedurende één actie plaatsvinden.

Commentaar.

- *Onder "voor de eerste maal spelen door een ploeg" vallen de volgende zaken:*
 - Opslag ontvangen.*
 - Eerste pass na een aanval van de tegenstander.*
 - De bal die van het blok van de tegenstander komt.*
 - De bal die van het eigen blok terugkomt.*
- *Het gaat hierbij duidelijk over achtereenvolgende aanrakingen tijdens dezelfde spelactie. Deze zijn toegestaan, ook als de bal bovenhands met behulp van de vingers wordt gespeeld. Uitgesproken lang contact ten gevolge van kleven, vasthouden, dragen e.d. is dus fout. In scheidsrechters-tekens vertaald: Het teken voor "2x raken" komt in een dergelijke situatie niet aan de orde. Het teken voor "vastgehouden bal" kan wel degelijk van toepassing zijn.*

10.3 Fouten bij het spelen van de bal.

Commentaar.

- *Zie regel 23.2.1 (gelijktijdig fluiten door beide scheidsrechters voor verschillende fouten).*

10.3.1 Viermaal spelen: een ploeg speelt de bal viermaal alvorens deze over het net te spelen (regel 10.1)

Commentaar.

- *Indien er voor de vierde maal een bal wordt gespeeld moet de tweede scheidsrechter dit aangeven met de hand voor zijn borst. Hij mag echter niet voor deze fout fluiten.*

10.3.2 Hulp bij het spelen: een speler krijgt binnen de speelruimte hulp van een medespeler of gebruikt een bouwsel / voorwerp om de bal te kunnen spelen (regel 10.1.3)

10.3.3 Vastgehouden bal: een speler raakt de bal niet kort aan, dan wel de bal wordt gevangen en / of gegooid (regel 10.2.2)

Commentaar.

- *Indien de bal van de tegenpartij komt, mag deze geblokt worden. Indien de blokkeerder deze bal vasthoudt (optilt, draagt, gooit,*

begeleidt) moet de scheidsrechter deze actie bestraffen met "vastgehouden bal". Blokkeren blijft echter een actie.

- Het als blok spelen van een bal afkomstig uit de eigen speelhelft is niet toegestaan.

10.3.4 Tweemaal aanraken: een speler raakt de bal tweemaal achter elkaar aan of de bal raakt achtereenvolgens meerdere delen van het lichaam aan (niet in één actie) (regel 10.2.3).

Regel 11 Bal bij het net.

11.1 Bal passeert het net.

11.1.1 De bal die naar de tegenpartij wordt gespeeld moet binnen de passeerruimte over het net gaan (tekening 5). De passeerruimte is het deel van het verticale vlak boven het net dat als volgt wordt begrensd:

11.1.1.1aan de onderkant door de bovenkant van het net;

11.1.1.2aan de zijkanten door de antennes en het denkbeeldig verlengde hiervan;

11.1.1.3aan de bovenkant door het plafond.

11.1.2 De bal die het vlak van het net naar de vrije zone van de tegenpartij geheel of gedeeltelijk buiten de passeerruimte om is gepasseerd (regel 12) mag binnen het toegestane aantal aanrakingen van de ploeg worden teruggespeeld mits:

11.1.2.1de speler het veld van de tegenpartij niet aanraakt

11.1.2.2de teruggespeelde bal het vlak van het net geheel of gedeeltelijk buiten de passeerruimte weer aan dezelfde kant van het veld passeert.
De tegenpartij mag een dergelijke actie niet belemmeren.

Commentaar.

- De bal mag tegenwoordig teruggehaald worden uit de vrije zone van de tegenstander. Hij zal dan echter daar naar toe gespeeld moeten zijn, geheel of gedeeltelijk buiten de antenne om. De teruggespeelde bal dient ook geheel of gedeeltelijk buiten dezelfde antenne om teruggespeeld te worden naar het eigen veld.
- Indien een speler de bal vanuit de vrije zone van de tegenstander terugspeelt naar zijn eigen veld, mag hij dit enkel doen vanuit de vrije zone. Hij mag wel staande in de vrije zone een bal spelen die zich boven de spelersbank bevindt. Het spelen van een bal die zich boven het speelveld van de tegenstander bevindt, is verboden.
- Indien een tegenstander (ploeg A) staande in de vrije zone een speler belet de bal te spelen, is deze speler fout en gaat de bal naar de ontvangende partij (ploeg B). Indien deze speler echter in zijn eigen veld staat, kan er nooit sprake zijn van hinderen. Dit geldt enkel indien de speler buiten zijn eigen veld zich in de vrije zone (ploeg A) bevindt.

- De bal, die buiten de vrije zone van het eigen speelveld is gekomen, mag naar dat speelveld worden teruggespeeld. Speelt een medespeler hem daarna (binnen de mogelijkheden van drie maal spelen door de ploeg) over het net, dan is dat uiteraard goed.

Gaat de bal binnen de antennes of hun verlengde rechtstreeks over het net, dan is er ook geen fout begaan. Gaat de bal echter buiten een antenne om over het net of uit, dan is de spelactie dáárom fout.

- Indien een tegenstander in de vrije zone de bal vangt of raakt, dient als volgt te worden gehandeld:

- indien geen enkele speler de bal tracht "te redden", dan mag de bal gewoon worden gevangen of geraakt zonder dat hierbij een fout wordt gemaakt. De gemaakte speelfout is dus "bal uit" en de "vangende" partij mag direct serveren.

- Indien een speler wel tracht deze bal te redden, dan is de gemaakte fout "bal aangeraakt" door de "vangende partij".

- De coach mag lopend of staand voor de spelersbank aanwijzingen geven aan zijn ploeg, op voorwaarde dat hij de wedstrijd niet verstoort of vertraagt. Zijn ruimte bevindt zich tussen de spelersbank en de zijlijn. Deze ruimte strekt zich verder uit tot aan de opwarmruimte. Is deze opwarmruimte niet op de juiste plaats gelegen volgens tekening 1 van het spelregelboekje, dan eindigt die bij het einde der vrije zone van dezelfde tekening 1 òf bij het einde der ruimte in de zaal die de vrije ruimte begrenst.

Loopt een speler, die een bal probeert terug te halen vanuit de vrije zone van de tegenpartij, tegen de coach van de tegenpartij op, dan geldt de regel van hinderen voor die coach gelijk als voor een speler van die partij. De eerste scheidsrechter beslist of dit hinderen opzettelijk gebeurde of niet.

Zo ja, dan geldt de regel 11.1.2. Teken is "touché", teken 24.

Zo niet, dan wordt er gewoon doorgespeeld en wordt die coach als een "dood object" beschouwd.

11.2 Bal raakt het net.

De bal mag, terwijl hij over het net gaat (regel 11.1.1) het net raken.

11.3 Bal in het net.

11.3.1 De bal die in het net wordt gespeeld, mag binnen de mogelijkheid van driemaal aanraken door de ploeg (regel 10.1), weer worden gespeeld.

Commentaar.

- Regel 9.4 geeft duidelijk aan dat een bal die het net buiten de zijbanden raakt, fout is. Regel 11.3.1 heeft dus alleen betrekking op een bal die het net op of binnen de zijbanden raakt.

11.3.2 Indien door de bal de mazen van het net stuk gaan of het net naar beneden komt, wordt de rally ongeldig verklaard en overgespeeld.

Regel 12 Speler bij het net.

12.1 Over het net heen reiken.

Commentaar.

- *Blokkeren van een bal (volgens de situatie van regel 11.1.2) buiten de antenne is fout.*

12.1.1 Bij het blokkeren mag de blokkeerder de bal over het net heen aanraken, mits hij de tegenstander voor of tijdens diens aanvalsslag (regel 15.3) niet hindert.

Commentaar.

- *Een speler van ploeg A en een speler van ploeg B raken de bal gelijktijdig aan. Speler A komt hierbij met zijn hand(en) over het net boven het veld van ploeg B. Speler A maakt dan een fout.*

12.1.2 Na een aanvalsslag mag een speler met zijn hand over het net komen, mits het contact met de bal in zijn eigen speelruimte heeft plaatsgevonden.

Commentaar.

- *Indien tijdens een aanvalsslag een deel van de hand (bijv. de pols) de bal aan de eigen kant van het net raakt, maar een ander deel van de hand (bijv. de vingers) over het net heen de bal raakt, is dat fout.*

12.2 Onder het net doorkomen.

12.2.1 Het is toegestaan onder het net door in de ruimte van de tegenpartij te komen, mits die ploeg hierbij niet in haar spel wordt gehinderd.

Commentaar.

- *Komt een speler van ploeg A op de middenlijn met een voet in contact met (trappen op, stoten tegen) een voet van een speler van ploeg B, dan is dat slechts fout als dit, naar de mening van de scheidsrechter, met opzet geschiedt. Een aanraking per ongeluk moet dus niet worden afgefloten. Een en ander geldt ook als een aanvaller en een blokkeerder bij het neerkomen op de middenlijn elkaars voet(en) raken, dan wel als bij het doorveren de knieën van betrokkenen elkaar boven de middenlijn raken.*

12.2.2 Over de middenlijn heen het veld van de tegenpartij aanraken:

12.2.2.1 Het aanraken van het veld van de tegenpartij met één of beide voet(en) dan wel hand(en) is toegestaan, mits hierbij een deel van deze voet(en) of hand(en) in contact c.q. de projectie ervan boven de middenlijn blijft;

Commentaar.

Het raken van het veld van de tegenstander is echter verboden indien de situatie, zoals beschreven in 12.2.2.1, gebeurt óp of direct bóven het verlengde van de middellijn en dient de 2^e scheidsrechter hiervoor te fluiten.

12.2.2.2 Het aanraken van het veld van de tegenpartij met enig ander lichaamsdeel is verboden.

12.2.3 Een speler mag op het veld van de tegenpartij komen nadat de bal uit het spel is (regel 9.2).

Commentaar:

- *Komen op het veld van de tegenstander om de wedstrijdbal op te halen, is niet hetzelfde als het aanraken van het speelveld van de tegenpartij tijdens of na een rally.*
- *Als het spel dood is en ploeg A moet gaan serveren, maar de bal is nog op de speelhelpt van ploeg B, dan moet deze ploeg de bal op de snelst mogelijke wijze ter beschikking van ploeg A stellen. Het is een speler van ploeg A niet toegestaan de bal van een speler van ploeg B af te pakken, of de bal in, naast of achter het veld van ploeg B te gaan ophalen. Iedereen blijft dus in principe op de eigen speelhelpt. Bij het drie-ballen-systeem moet de bal zo snel mogelijk over de dichtstbijzijnde zijlijn worden geroled.*

12.2.4 Spelers mogen in de vrije zone van de tegenpartij komen, mits deze hierbij niet in haar spel wordt gehinderd.

Commentaar:

- *Indien in geval van regel 11.1.2 de bal buiten de passeerzone naar het veld van de tegenstander is gespeeld, mag de speler volgens regel 12.2.2. onder het net door naar de vrije zone van de tegenstander gaan zonder het veld van de tegenstander aan te raken. Indien hier echter de voorvoet het veld van de tegenstander raakt, is er bij doorlopen naar de vrije zone van de tegenstander geen projectie van de voet boven de middenlijn en is de actie dus fout ten gevolge van regel 12.4.3*

12.3 Aanraken van het net.

12.3.1 Het aanraken van het net of de antenne (regel 12.4.4) is niet fout, tenzij de speler het net of de antenne aanraakt tijdens het spelen van de bal of het aanraken het spel beïnvloedt. Sommige speelacties zijn acties waarbij de speler de bal niet echt aanraakt.

Commentaar:

- *Het aanraken van het net is tegenwoordig niet meer fout als dat (ongeacht de plaats van de bal) onopzettelijk gebeurt door iemand die op dat moment de bal niet speelt of probeert te spelen. Onder het (proberen te) spelen van de bal vallen hierbij de aanloop, het opspringen, de aanval-/blok-/passbeweging zelf en het neerkomen tot stabiele stand. Staat die speler weer op de grond en raakt hij bij het in beweging komen om een andere positie in te nemen (behalve als dit bedoeld is om de bal direct weer te spelen) onopzettelijk het net aan, dan is dit dus niet fout. Indien de fout gemaakt wordt door een speler die in het net wordt geduwd door een medeaanvaller tijdens diens aanvalsslag, behoort deze speler tot de actie van de aanvalsslag en is de netaanraking wel fout.*
- *Het uitvoeren van een schijnaanval (blok) wordt gelijkgesteld met het pogen de bal te spelen.*
- *Het aanraken van het net na het fluitsignaal voor opslag, maar nog voor deze opslag daadwerkelijk is uitgevoerd, is niet fout.*
- *Indien een speler ten gevolge van frustratie hard aan het net trekt tijdens of na een rally,*

dient de scheidsrechter twee zaken te onderscheiden:

- * *indien deze handeling gericht is op zichzelf of op zijn medespelers, dient deze actie volgens regel 22.1.1 bestraft te worden met een waarschuwing (verbaal);*
- * *indien deze actie gericht is om ofwel de scheidsrechter te misleiden, ofwel ongenoegen uit te drukken met een scheidsrechterlijke beslissing, dient deze actie bestraft te worden met een bestraffing (regel 22.1.2, gele kaart).*

12.3.2 Na de bal te hebben gespeeld mag deze speler de paal, een spandraad of elk ander voorwerp buiten de gehele lengte van het net aanraken, mits dit het spel niet beïnvloedt.

12.3.3 Het is niet fout wanneer een bal in het net wordt gespeeld en het net daardoor een speler van de tegenpartij raakt.

12.4 Fouten van een speler bij het net.

12.4.1 Hinderen: een speler raakt de bal of een tegenstander aan in de ruimte van de tegenstander voor of tijdens diens aanvalsslag (regel 12.1.1).

12.4.2 Onder het net doorkomen: een speler komt onder het net door in de ruimte van de tegenpartij en hindert deze daarbij in haar spel (regel 12.2.1).

12.4.3 Aanraken van het speelveld van de tegenstander: een speler raakt over de middenlijn heen het speelveld van de tegenpartij aan (regel 12.2.2.2).

12.4.4 Net of antenne aanraken: een speler raakt het net of de antenne bij het spelen van de bal of het aanraken beïnvloedt het spel (regel 12.3.1).

Commentaar:

- *Als een speler na het uitvoeren van een aanvalsslag met de hand over het net komt, waarbij hij een tegenstander raakt, moet dat alleen als fout worden aangemerkt als er opzet tot hinderen o.i.d. in het spel is.*
- *"In het spel beïnvloeden" houdt meer in dan het daadwerkelijk aanraken van een speler van de tegenpartij. Schrikt een tegenstander blijkbaar, of maakt hij een ontwijkende beweging om aanraking met die onder het net doorkomende hand of voet, dan wel met die over een hoek van het veld onder het net doorspringende speler te voorkomen, dan kan dit (ter beoordeling van de eerste of tweede scheidsrechter) als een fout worden aangemerkt (regels 12.3.3 en 12.4).*
- *Komt een speler bij het neerkomen met een deel van de voet over de middenlijn op de grond en daar in aanraking met een voet van de tegenstander, dan is dat fout mits deze tegenstander zich geheel op de eigen speelhelpt bevindt en hij daar, ter beoordeling van de scheidsrechter, hinder van ondervindt. (Zie ook commentaar bij regel 12.2.1)*

Regel 13 Opslag.

De opslag is het in het spel brengen van de bal door de rechtsachterspeler, die zich in de opslagzone bevindt (regel 13.4.1).

Commentaar.

Het loslaten en raken van de bal wordt gezien als een actie door één en dezelfde speler.

13.1 Eerste opslag in een set.

13.1.1 De eerste opslag in de eerste set en in de beslissende vijfde set wordt uitgevoerd door de ploeg die bij de toss het recht van opslag heeft gekregen (regel 7.1).

13.1.2 De andere sets beginnen met de opslag van de ploeg die in de voorgaande set niet is begonnen.

13.2 Opslagvolgorde.

13.2.1 De spelers moeten de opslagvolgorde, zoals deze op het opstellingsbriefje staat, aanhouden (regel 7.3.1.2).

13.2.2 Na de eerste opslag in een set wordt de speler die aan de beurt is om op te slaan als volgt bepaald:

13.2.2.1 indien de ploeg die de opslag heeft de rally wint, slaat de speler die tevoren heeft opgeslagen (of zijn vervanger) wederom op;

13.2.2.2 indien de ontvangende ploeg de rally wint, krijgt deze het recht van opslag en draait door (regel 7.6.2). De speler die van de rechtsvoorplaats op de rechtsachterplaats komt, moet de opslag nemen.

13.3 Toestemming voor de opslag.

De eerste scheidsrechter geeft toestemming voor de opslag nadat hij gecontroleerd heeft dat de beide ploegen speelklaar staan opgesteld en dat de serveerder de bal heeft.

Commentaar.

- *Het wandelen met de bal voor het fluitsignaal om te serveren naar de andere zijde van de opslagzone kan aangemerkt worden als spelophouden. Het is raadzamer de bal door een andere speler dan de serveerder toe te laten werpen cq dan pas de bal aan een ballenjongen te vragen als de serveerder speelklaar staat.*
- *Als een speler voor het fluitsignaal de bal opgooit, voor het moment dat er gefloten is, dient de scheidsrechter dubbelfout te geven en de opslag over te laten nemen.*

13.4 Uitvoeren van de opslag.

Commentaar.

- *Uitspraak naar aanleiding van een bijzondere zaalsituatie: raakt de bal na te zijn opgegooid een obstakel, dan is er toch sprake van een geldige opslag. Dit betekent:*
 - *valt de bal op de grond zonder door de serveerder te zijn aangeraakt dat*

geldt dit als opslag en het recht van opslag gaat over naar de tegenpartij vangt de serveerder de bal op of raakt hij de bal anderszins aan, dan is dat een opslagfout en gaat het recht van opslag over naar de andere ploeg slaat de serveerder de bal correct over het net, dan is dat een geldige opslag.

-
-

13.4.1 De bal moet met één hand of een deel van de arm worden geslagen, na te zijn opgegooid of uit de hand(en) is losgelaten.

Commentaar.

- *Uit de hand serveren d.w.z. de bal is op het moment van raken niet vrij van de hand, is fout. Als de scheidsrechter ziet dat dit gebeurt, moet hij voor een opslagfout fluiten (teken 10).*

13.4.2 De bal mag slechts éénmaal worden opgegooid om te serveren. Stuiteren van de bal of de bal bewegen in de handen is toegestaan.

Commentaar

- *Als de speler aan opslag de bal heeft opgegooid om op te gaan slaan, ongeacht wat er daarna gebeurt, omdat een andere speler zou moeten hebben gaan opslaan of omdat hij (de verkeerde speler aan opslag) de bal weer opvangt, wordt dit tóch beschouwd als een opslagpoging en daarmee maakt deze speler dus een opslagfout.*

13.4.3 Op het moment van slaan van de bal of van afzetten voor een sprongopslag mag de serveerder noch het speelveld (inclusief de achterlijn) noch de vloer buiten de opslagzone aanraken. Na het slaan van de bal mag hij in het speelveld of buiten de opslagzone stappen of neerkomen.

Commentaar.

- *De eerste scheidsrechter mag het fluitsignaal voor opslag ook geven als de serveerder (met bal) zich buiten de opslagzone bevindt. Er mag ook van buiten de vrije zone aangelopen worden. Het is denkbaar dat de vrije ruimte minimaal is en begrensd wordt door een achter / naast het veld liggende loper. De opslagpoging mag van hieruit worden gestart indien de vrije zone niet voldoet aan de minimale eisen (3m) van de spelregels. De serveerder mag dus van buiten de opslagzone aanlopen, mits de serveerder op moment van toestemming voor de opslag geheel zichtbaar is voor alle spelers van de ontvangende ploeg en de scheidsrechter.*
Op het moment van raken van de bal of van afzetten voor een sprongopslag mag de serveerder echter noch het speelveld of de achterlijn, noch de vloer buiten de opslagzone raken.
- *Zie regel 1.4.2 (diepte opslagzone).*
- *De serveerder mag bij de opslag de bal boven het speelveld raken en bij het beëindigen van de actie op of over de achterlijn neerkomen, als de opslag maar achter de achterlijn is ingezet.*

- Zie regel 1.4.2 (opslag niet vanaf los liggende looper nemen).
- In de jeugd-C competitie ligt de serveerlijn op 7m van de middenlijn. De spelers moeten hierbij de service uitvoeren tussen de 7 en de 9-meterlijn. Aanlopen mag wel buiten deze zone. Een sprongservice is bij de jeugd-C wedstrijden niet toegestaan.
- Elke actie, ter beoordeling van de eerste scheidsrechter, bedoeld om de bal in het spel te brengen, is een opslag.
Een fout, gemaakt bij een opslag, wordt met het betreffende teken aangegeven:
 - valt de bal op de grond na te zijn losgelaten of geraakt door de serveerder, wordt het "in"-teken (teken 14) cq. "uit"-teken (teken 15) gegeven
 - raakt de bal, na de opslag door de serveerder, een andere speler van zijn ploeg, wordt deze actie afgefloten en dit met het teken "touché" (teken 24) aangegeven.

13.4.4 De serveerder moet de bal binnen acht seconden na het fluitsignaal voor opslag van de eerste scheidsrechter raken.

13.4.5 De opslag die vóór het fluitsignaal van de eerste scheidsrechter wordt uitgevoerd, moet ongeldig worden verklaard en opnieuw worden genomen.

13.5 Schermen.

13.5.1 De spelers van de ploeg aan opslag mogen de serveerder of de baan van de bal niet door een individueel of groepsscherm aan het zicht van de tegenpartij onttrekken.

13.5.2 Een speler of groep spelers van de ploeg aan opslag maakt een scherm door op het moment van de opslag de armen te bewegen, te springen, zich zijdelings te bewegen enz. tijdens het uitvoeren van de opslag of bij elkaar te gaan staan om de baan van de bal aan het zicht te onttrekken (Tekening 6).

13.6 Fouten tijdens / bij de opslag.

13.6.1 Opslagfouten.
Zelfs als de tegenpartij een opstellingsfout maakt, leiden de volgende fouten tot opslagwisseling (regel 13.7.1):

De serveerder:

13.6.1.1 houdt de opslagvolgorde niet aan (regel 13.2);

13.6.1.2 voert de opslag niet op juiste manier uit (regel 13.4);

Commentaar.

- Een rally is elke fase in het spel die begint door het fluitsignaal voor opslag van de 1e scheidsrechter en die eindigt door een fluitsignaal van de eerste of tweede scheidsrechter. Of de bal hierbij het net éénmaal, meerdere malen of niet passeert doet, dus niet ter zake. Elke opslag valt

derhalve binnen de rally. Een opslagfout is dus een fout die tijdens een rally wordt gemaakt en wordt bestraft met het verlies van die rally (regel 6.1.2).

Dit houdt onder meer in, dat een opslagfout niet alleen leidt tot overgang van het recht van opslag naar de tegenpartij, maar ook tot een punt voor de tegenpartij. Het overschrijden van de 8-seconden-regel valt als opslagfout eveneens onder deze gang van zaken.

Een uitzondering vormt de opslag die vóór het fluitsignaal voor opslag wordt genomen. Het enige gevolg van deze opslagfout is: opslag opnieuw nemen.

- Staat de serverende ploeg in een foute opslagvolgorde (regel 13.2) en maakt de andere ploeg een opstellingsfout (regel 7.5.1), dan wordt dit de serverende ploeg als fout aangerekend. Dus geen dubbelfout geven. Maken beide ploegen op het moment van de opslag een opstellingsfout, dan resulteert dat in een dubbelfout (regel 7.5.4).

13.6.2 **Fouten na het slaan van de bal bij de opslag.**

Nadat de bal correct is geslagen, wordt de opslag, tenzij een speler een opstellingsfout maakt, toch als fout aangemerkt als de bal (regel 13.7.2):

13.6.2.1 een speler van de ploeg aan opslag raakt of het verticale vlak van het net niet passeert (regel 9.4.4, 9.4.5 & 11.1.1);

13.6.2.2 "uit" gaat (regel 9.4);

13.6.2.3 over een scherm gaat (regel 13.5).

Commentaar.

- Ploeg A serveert. Ploeg B maakt een opstellingsfout. De bal gaat na de opslag over een scherm heen. In een dergelijk geval maakt B de fout. De opstellingsfout wordt immers gemaakt op het moment dat de serveerder de bal raakt, terwijl de schermfout plaats vindt op het moment dat de bal na de opslag over het scherm gaat.

13.7 Fouten na de opslag en opstellingsfouten.

13.7.1 Als de serveerder een fout maakt op het moment van de opslag (foute uitvoering, onjuiste opslagvolgorde, enz.) maakt en de tegenpartij een opstellingsfout maakt, wordt de opslagfout als zodanig bestraft.

13.7.2 Als daarentegen de opslag juist is uitgevoerd, maar daarna een fout wordt gemaakt (bijv. "uit" gaat, wordt geschermd enz.) wordt de opstellingsfout aangemerkt als eerste te zijn gemaakt en als zodanig bestraft.

Regel 14

Aanvalsslag.

14.1 Aanvalsslag.

14.1.1 Met uitzondering van de opslag en het blok worden alle handelingen die de bal naar het veld van de tegenpartij doen gaan als aanvalsslag aangemerkt.

14.1.2 Bij een aanvalsslag mag de bal met de vingertoppen worden "geplaatst", mits de aanraking kort is en de bal niet wordt gevangen of wordt gegooid.

14.1.3 Een aanvalsslag is voltooid zodra de bal het verticale vlak van het net geheel is gepasseerd of door een tegenstander wordt aangeraakt.

14.2 Beperkingen bij de aanvalsslag.

14.2.1 Een voorspeler mag op elke hoogte een aanvalsslag voltooien, mits hij hierbij de bal binnen de eigen speelruimte raakt, met uitzondering van de situatie vermeld in regel 14.2.4.

Commentaar.

- *De voorzone (dus ook de aanvalslijn die tot deze zone behoort) loopt buiten de zijlijnen oneindig door tot het einde van de vrije zone (regel 1.4.1). Een speler mag de bal van buiten de vrije zone van het eigen speelveld terugspelen, dus ook via dit eigen speelveld over het net spelen. Voor de voorspelers houdt dit in dat zij hun aanval ook van buiten de vrije zone onbelemmerd mogen uitvoeren.*

14.2.2 Een achterspeler mag van achter de voorzone op elke hoogte een aanvalsslag voltooien.

14.2.2.1 Bij zijn afzet mag (mogen) zijn voet(en) de aanvalslijn of het verlengde (regel 1.3.4) ervan niet aanraken of overschrijden.

14.2.2.2 Na de aanvalsslag mag hij in de voorzone (regel 1.4.1) of het verlengde er van op de grond komen.

Commentaar.

- *Voor de achterspelers betekent het dat zij hun aanval, als de bal geheel boven nethoogte is, slechts van achter de denkbeeldig verlengde aanvalslijn mogen uitvoeren binnen de vrije zone.*

14.2.3 Een achterspeler mag vanuit de voorzone eveneens een aanvalsslag uitvoeren indien, op het moment van raken de bal niet geheel boven nethoogte is (tekening 7).

14.2.4 Geen van de spelers mag vanuit de voorzone of het verlengde er van een aanvalsslag uitvoeren op een door de tegenpartij opgeslagen bal als, op het moment van raken ervan, de bal geheel boven nethoogte is.

14.3 Fouten bij de aanvalsslag.

14.3.1 Een speler raakt de bal in de speelruimte van de tegenpartij (regel 14.2.1).

14.3.2 Een speler slaat de bal 'uit' (regel 9.4).

14.3.3 Een achterspeler voltooit vanuit de voorzone een aanvalsslag, terwijl op het moment van raken de bal geheel boven de bovenkant van het net is (regel 14.2.3).

Commentaar.

- *Een in de voorzone staande achterspeler voert een aanvalsslag uit op een bal die helemaal boven nethoogte is. Dit is pas fout op het moment dat de bal het net helemaal is gepasseerd of door een blok wordt aangeraakt. De scheidsrechter mag dus niet eerder fluiten voor "aanval door achterspeler" (regel 14.1.3).*

14.3.4 Een speler voltooit een aanvalsslag op een door de tegenpartij opgeslagen bal, terwijl deze in de voorzone geheel boven nethoogte is (regel 14.2.4).

Commentaar.

- *Van een verboden aanvalsslag op een door de tegenpartij opgeslagen bal kan alleen sprake zijn zolang de bal zich boven de voorzone en geheel boven nethoogte is. De plaats van de bal is hierbij bepalend, niet de plaats waar de speler die de bal slaat zich afzet. Ook een speler die achter de aanvalslijn afzet mag een door de tegenpartij opgeslagen bal die boven de voorzone geheel boven nethoogte is dus niet rechtstreeks naar het veld van de tegenpartij terugspelen.*

14.3.5 De Libero voltooit een aanvalsslag in de speelruimte, als op het moment van het raken van de bal deze geheel boven nethoogte is (regel 20.3.1.b)

14.3.6 Een fout bij de aanvalsslag wordt ook gemaakt als de Libero de bal bovenhands speelt in de voorzone of in het verlengde daarvan en de toegespeelde bal volledig hoger is dan de netrand op het moment van de van de aanval (regel 20.3.1.d).

Commentaar.

- *De 1^e scheidsrechter moet fluiten voor verboden aanvalsslag en de Libero aanwijzen.*

Regel 15

Blok.

15.1 Blokken.

15.1.1 Blokkeren is de handeling van spelers vlak bij het net om boven de netrand de bal die uit het veld van de tegenpartij komt, te onderscheppen. Alleen voorspelers mogen een blok voltooien.

Commentaar.

- *In de definitie van blokkeren is dus al sprake van een blok(poging) als een speler, hoe dan ook, boven het net uitkomt om nabij het net een uit het veld van de tegenpartij komende bal te onderscheppen. Een speler die opspringt en met zijn hoofd wel, maar met zijn handen (nog) niet boven nethoogte komt wordt dus al geacht te blokkeren.*

- *Alleen zij die nabij het net op enigerlei wijze boven het net uitkomen, worden geacht aan het blokkeren deel te nemen. Een speler (voor- of achterspeler) die dit niet doet, neemt dus niet aan de blokactie deel en heeft dus ook niet de rechten en plichten van een blokkeerder. Dit*

geldt ook als hij dicht bij iemand staat die wel op enigerlei wijze boven het net uitkomt.

- 15.1.2 Blokping.**
Als de bal bij de blokhandeling niet wordt aangeraakt, geldt dit als blokping.

- 15.1.3 Voltooid blok.**
Als de bal door een blokkeerder wordt aangeraakt, is sprake van een voltooid blok (tekening 8).

Commentaar.

- Raakt na een aanvalsslag de bal zowel de bovenrand van het net als een speler van de tegenpartij, dan geldt dat als een blok. De oorspronkelijk aanvallende ploeg mag de bal daarna dus weer driemaal spelen. Het is hierbij niet van belang of de bal zonder de actie van de tegenpartij al dan niet over het net zou zijn gegaan.

- 15.1.4 Groepsblok.**
Van een groepsblok is sprake als de blokhandeling wordt uitgevoerd door twee of drie spelers die dicht bij elkaar staan. Een groepsblok is voltooid als één van deze spelers de bal aanraakt.

- 15.2 Aanraken van de bal bij het blokkeren.**
Opeenvolgende aanrakingen (snel na elkaar) door één of meer blokkeerders zijn toegestaan, mits deze aanrakingen tijdens dezelfde actie plaatsvinden.

Commentaar.

- Bij het blokkeren mogen de spelers meervoudig contact met de bal hebben. Ook mogen zij, als de tegenpartij de aanval heeft afgerond, de bal over het net heen aanraken. Eén en ander kan er toe leiden dat de blokkeerders de bal bewust in een bepaalde richting proberen te sturen. In hoeverre hierbij een iets langer balcontact toelaatbaar is, is niet concreet aan te geven. Het moderne spel gaat uit van een iets soepele beoordeling, maar er zijn duidelijk grenzen. Een enigszins sturende beweging met de handen is toegestaan. Een duidelijk lang contact, waarbij de bal als het ware naar beneden of in een bepaalde richting wordt gegooid, moet echter zeer zeker worden afgekeurd.
- Als tijdens een blokactie de bal eerst de handen van één of meer blokkeerders raakt en daarna het hoofd van één van hen, dan valt dat binnen het begrip blokkeren, ook als inmiddels de handen van de blokkeerder(s) niet meer boven nethoogte zijn. Is er echter sprake van twee duidelijk aparte spelacties (bijv. bewust koppen van de bal na het blokkeren) dan telt de laatste balaanraking als de eerste maal spelen na het blok door de ploeg.

- 15.3 Over het net heen blokkeren.**
Tijdens het blokkeren mogen de spelers met de handen en armen over het net heen komen, mits hierbij de tegenpartij niet in haar spel wordt beïnvloed. Het is derhalve niet toegestaan de bal over het net heen aan te raken voordat de aanvalsslag van de tegenpartij is uitgevoerd.

Commentaar.

- Over het net heen blokkeren en daarbij de bal gelijktijdig met de aanvaller raken is fout. Boven het eigen veld blokkeren en daarbij de

bal gelijktijdig met de aanvaller raken is niet fout van de blokkeerder. De aanvaller maakt een fout indien deze de bal raakt als de bal volledig over het net is.

15.4 Blok en aanrakingen door de ploeg.

15.4.1 Het aanraken van de bal door een blok telt niet mee als aanraking door de ploeg (regel 10.1). Na een aanraking door een blok mag de ploeg bij het naar de tegenpartij terugspelen van de bal deze dus nog driemaal aanraken.

15.4.2 Na een blok mag elke speler, ook als hij tijdens het blokkeren de bal heeft aangeraakt, deze als eerste weer spelen.

Commentaar.

- *Zie regel 15.2. (de bal raakt eerst de handen van een blokkeerder en daarna diens hoofd).*

15.5 Blokken van de opslag.

De opslag van de tegenpartij mag niet worden geblokkeerd.

15.6 Fouten bij het blokkeren.

Een blokkeerder maakt een fout als:

15.6.1 hij de bal over het net heen aanraakt vóór of gelijktijdig met de aanvalsslag van de tegenpartij (regel 15.3);

Commentaar.

- *Ploeg A speelt -al dan niet na de derde aanraking- de bal evenwijdig aan het net. Ploeg B mag een dergelijke bal niet over het net heen aanraken. Er is immers geen "bal die uit het veld van de tegenpartij komt" (definitie van blokkeren in regel 15.1).*

- *Zie regel 15.1 (van deelnemen aan een blok is alleen sprake als betrokkene op enigerlei wijze boven nethoogte komt).*

15.6.2 hij als achterspeler of Libero een blok voltooit of deelneemt aan een voltooid blok (regel 15.1, 15.5 & 20.3.1.c);

Commentaar.

- *Neemt een achterspeler deel aan een blok, waarvan een der blokkeerders door de bal wordt aangeraakt, dan is die achterspeler fout, ook als hijzelf die bal niet raakt en ongeacht waar de bal na de blokactie heen gaat. Wordt geen van de blokkeerders door de bal aangeraakt, dan is er slechts sprake van een "blokpoging" en is een daaraan deelnemende achterspeler niet fout. Een Libero is in zo'n geval wel fout.*

15.6.3 hij de opslag van de tegenpartij blokkeert (regel 15.5);

Commentaar.

- *De door de tegenpartij opgeslagen bal mag uiteraard door de ontvangende ploeg wel als pass of set-up worden verwerkt, ook als deze nog in de voorzone geheel boven nethoogte is.*

15.6.4 de bal na het blokkeren "uit" gaat (regel 9.4);

15.6.5 hij de bal buiten een antenne om over het net heen blokkeert;

Commentaar.

- *Blokkeert een speler een bal die buiten de antenne over het net dreigt te gaan zodanig aan zijn eigen kant van het net, dat deze bal het net niet helemaal passeert, dan is die actie ten gevolge van regel 11.1.2 fout, daar de tegenstander deze bal had kunnen redden. De speler in kwestie dient van deze bal af te blijven.*

15.6.6 hij als Libero aan een blokpoging (individueel of groepsblok) deelneemt (regel 15.1 & 20.3.1.c).

HOOFDSTUK 5 SPELONDERBREKINGEN EN SPELOPHOUDEN

Regel 16 Reglementaire spelonderbrekingen.

De reglementaire spelonderbrekingen zijn de time-outs en de spelerswissels.

16.1 Aantal reglementaire spelonderbrekingen.

Elke ploeg heeft recht op ten hoogste twee time-outs en zes spelerswissels per set.

16.2 Aanvragen van reglementaire spelonderbrekingen.

16.2.1 Spelonderbrekingen mogen uitsluitend door de coach of de aanvoerder in het veld worden aangevraagd. De aanvraag geschiedt door het zichtbaar met de hand maken van het betreffende teken (tekeningen 11.4 & 11.5) als de bal uit het spel is en vóór het fluitsignaal voor opslag.

Commentaar.

- *Als de coach dat voor het vlot en duidelijk overkomen van zijn aanvraag van een spelonderbreking wenselijk acht, mag hij deze aanvraag ook staande voor de spelersbank of eventueel lopend naar de 2e scheidsrechter doen.*
- *Een door de coach gedane aanvraag voor een spelerswissel is rechtsgeldig en kan door de aanvoerder niet teniet worden gedaan (andersom geldt ook).*
- *Een aangevraagde en door een scheidsrechter toegestane spelerswissel mag worden ingetrokken. Dit moet echter wel als spelophouden worden aangemerkt.*
- *Aanvoerder en coach vragen gelijktijdig een spelonderbreking aan. De een voor time-out, de ander voor een spelerswissel. In de regel wordt de aanvraag voor een time-out eerder gehonoreerd.*
- *Als de aanvrager van de wissel spijt krijgt van zijn aanvraag, dan mag hij deze intrekken. Uiteraard kunnen ook time-out en spelerswissel doorgang vinden.*
- *Een spelonderbreking mag ook tijdens de veldwisseling in de beslissende set worden aangevraagd. Zij mag pas worden uitgevoerd nadat de procedure van wisselen van speelhelpt is beëindigd.*
- *Als een scheidsrechter een verzoek tot een reglementaire spelonderbreking (time-out of spelerswissel) toestaat, moet hij dit door middel van het desbetreffende scheidsrechtersteken en een fluitsignaal kenbaar maken.*
- *Als de 2e scheidsrechter voor een aangevraagde spelonderbreking heeft gefloten, mag de 1e scheidsrechter niet ook nog eens fluiten. Wel moet hij het desbetreffende scheidsrechtersteken herhalen als de aanvoerder daarom vraagt.*

16.2.2 Een spelerswissel mag voor de aanvang van een set worden aangevraagd. Deze moet dan als reglementaire spelerswissel in die set worden genoteerd.

16.3 Volgorde van spelonderbrekingen.

Commentaar.

- *Tijdens een time-out en tijdens een spelonderbreking voor de verzorging van een geblesseerde speler mag een spelerswissel worden aangevraagd.*

16.3.1 Per ploeg mogen opeenvolgend, zonder dat het spel tussentijds hervat behoeft te worden, één of twee time-outs en één aanvraag voor spelerswissel plaatsvinden.

16.3.2 Een ploeg mag echter niet twee spelerswissels na elkaar aanvragen zonder dat het spel tussentijds is hervat. Twee of meer spelers mogen tijdens dezelfde spelonderbreking worden gewisseld (regel 8.1.1).

16.4 Time-outs en technische time-outs.

16.4.1 Alle time-outs duren 30 seconden.

- Bij de wereldcompetities en officiële competities van de FIVB geldt:
- Set 1 t/m set 4:
 - ◆ Alle technische time-outs duren 60 sec.
 - ◆ Twee technische time-outs, die automatisch worden toegekend als de voorstaande ploeg op 8 of 16 komt.
 - In de beslissende (vijfde) set zijn er geen technische time-outs en mogen er door elke ploeg twee reglementaire time-outs van 30 seconden worden aangevraagd.

Commentaar.

- *De spelregels geven aan dat er bij wereldcompetities en officiële competities van de FIVB technische time-outs worden toegepast. Deze regel geldt dus NIET voor wedstrijden in de eredivisie. Bij deze wedstrijden heeft iedere ploeg in alle sets twee vrij opneembare time-outs.*

16.4.2 **Tijdens alle time-outs moeten de veldspelers naar de vrije zone nabij hun spelersbank gaan.**

Commentaar.

- *Tijdens een time-out gaan de spelers uit het veld naar de vrije zone nabij hun spelersbank, d.w.z. ze gaan naar hun coach toe. Het veld is dan vrij en kan eventueel worden gedweid. Internationaal is het gebruikelijk dat de coach het overleg met zijn spelers staande, nabij zijn plaats op de bank, voert. Ook de wisselers mogen staande bij dit overleg aanwezig zijn. De regel dat de coach en de wisselers alleen zittend op de bank aanwijzingen mogen geven is op dat moment niet van toepassing.*

De coach gaat dus niet naar zijn spelers toe, maar zij komen bij hem. Heeft een ploeg geen coach, dan gaan de spelers toch naar de vrije zone nabij hun spelersbank. Is daar niet veel ruimte, dan gaan zij op of nabij de zijlijn daar ter plaatse staan. Zij blijven dus niet in het veld staan, maar maken dit veld vrij, ook als zijzelf of hun coach overleg niet nodig vinden. Ondanks het feit dat de bank niet tot de vrije zone behoort, mogen de spelers tijdens een time-out rustig op de bank gaan zitten, daar ze dan de intentie van de regel, het vrijmaken van het speelveld prima volgen.

16.5 Spelerswissels

**(beperkingen: regel 8.1)
(voor de spelersvervangings met een Libero: zie regel 20.3.2 & 20.3.3)**

16.5.1 Spelerswissels moeten binnen de wisselzone op eigen speelhelft (regel 1.4.3) worden uitgevoerd.

16.5.2 Een spelerswissel duurt slechts zolang als nodig is voor het noteren ervan op het wedstrijdformulier en voor het betreden / verlaten van het speelveld door de spelers.

16.5.3 Op het moment van de aanvraag moet(en) de in te wisselen speler(s) speelklaar nabij de wisselzone (regel 1.4.3) staan. Als dit niet het geval is, wordt de spelerswissel niet toegestaan. Dit leidt tot een maatregel voor spelophouden voor de ploeg (regel 17.2).

Bij de wereldcompetities en officiële competities van de FIVB, de competities van de CEV en de eredivisie moeten genummerde bordjes (1 t/m 18) worden gebruikt om het wisselen te vergemakkelijken.

Commentaar.

- *Op het moment van de aanvraag van een wissel moet de in te wisselen speler speelklaar (dus in speelkleding) nabij zijn coach staan. Is dit niet het geval, dan moet de wissel worden geweigerd en wordt de ploeg een maatregel wegens spelophouden opgelegd. Er wordt op gewezen dat het bovenstaande geldt voor de in te wisselen speler, niet voor de het veld verlatende speler. Is deze speler de oorzaak van oponthoud bij de wissel, dan is dat gewoon spelophouden en gaat de wissel wel door.*
- *Het aan komen lopen van een speler voor een wissel, op het moment dat een coach een spelerswissel aanvraagt, is slechts dan fout, als de speler op het moment van fluiten van de scheidsrechter niet in de onmiddellijke nabijheid van de coach is. Is dit niet het geval, dan gaat de wissel niet door en moet de eerste scheidsrechter een maatregel voor spelophouden opleggen. Is op het moment van een aanvraag voor een dubbele wissel één speler in de nabijheid van de coach en de tweede speler niet, dan mag slechts de eerste wissel doorgaan en wordt de tweede wissel, zonder maatregel, afgewezen.*
- *Brengt het uittrekken van een kledingstuk bij een spelerswissel geen oponthoud met zich mee, dan behoort dit uittrekken niet als fout te*

worden aangemerkt. Leidt het uittrekken van een kledingstuk wel tot rekken van de wisseltijd, dan is dat fout en moet de straf op het niet speelklaar staan van de in te wisselen speler worden toegepast. Ook in het eerste geval moet de wisselzone wel tijdig in de wisselzone staan.

16.5.4 Als een coach meer dan één spelerswissel wil doorvoeren, moet hij het aantal bij de aanvraag aangeven. Deze spelerswissels moeten dan na elkaar plaatsvinden, tweetal na tweetal.

Commentaar.

- *Worden twee of meer spelerswissels gelijktijdig aangevraagd, dan moeten deze na elkaar worden uitgevoerd. Bovendien moet elk van deze wisselingen apart op de eigen merites worden beoordeeld. Is één van deze spelerswissels "onreglementair" of zou een wissel de 7e in die set worden (regel 16.6.1.4) dan moet daarvoor de desbetreffende straf worden opgelegd, terwijl de wel correcte wissels zonder meer doorgang kunnen vinden.*

16.6 Onjuiste verzoeken.

16.6.1 Het is onjuist een onderbreking aan te vragen:

16.6.1.1 tijdens een rally, dan wel op het moment van of na het fluitsignaal voor opslag (regel 16.2.1);

16.6.1.2 door een lid van de ploeg, dat daartoe niet gerechtigd is (regel 16.2.1);

16.6.1.3 ten behoeve van een spelerswissel voordat het spel na een vorige spelerswissel door dezelfde ploeg is hervat (regel 16.3.2);

16.6.1.4 nadat het toegestane aantal time-outs en spelerswissels (regel 16.1) is benut.

16.6.2 Het eerste onjuiste verzoek dat het spel niet beïnvloedt of ophoudt, moet worden afgewezen. Deze afwijzing heeft geen verdere gevolgen.

16.6.3 Een volgend onjuist verzoek is een vorm van spelophouden.

Commentaar.

- *Op het moment dat het spel stilligt doordat een scheidsrechter bij vergissing voor de in regel 16.6 bedoelde onjuiste aanvraag voor spelonderbreking heeft gefloten, heeft geen van de beide ploegen het recht een spelonderbreking (time-out of spelerswissel) aan te vragen. Er moet eerst een rally hebben plaatsgevonden.*
- *Zie regel 8.4 (verschil tussen "onjuiste verzoeken" en "onreglementaire spelerswissel").*
- *Het eerste onjuiste verzoek in een wedstrijd wordt, als het spel daardoor niet wordt beïnvloed of opgehouden, zonder verdere maatregelen geweigerd. Wordt het spel wel beïnvloed of opgehouden, dan wordt dit de ploeg als spelophouden aangerekend. Bij een tweede en eventueel volgend onjuist verzoek in dezelfde wedstrijd wordt altijd een maatregel voor spelophouden opgelegd (teken 25).*

17.1 Vormen van spelophouden.

Commentaar.

- *Alle vormen van spelophouden / -vertragen en de hierbij te nemen maatregelen zijn systematisch in één regel samengebracht. Spelophouden komt dus niet meer in de rubriek "wangedrag" voor. Het bijzondere hierbij is dat spelophouden als een ploeggebeuren wordt aangemerkt. Maatregelen: de eerste keer spelophouden leidt tot een "waarschuwing" (teken 25). De tweede en elke volgende keer spelophouden in die wedstrijd in welke vorm door welk lid van die ploeg dan ook, levert een "bestrafing" (gele kaart) op. Een ploeg kan in een wedstrijd dus meer dan één bestraffing wegens spelophouden krijgen.*
- *in geval van een blessure moet de scheidsrechter het spel stilleggen, respectievelijk wachten met fluiten voor de opslag. Als na een korte onderbreking, bijvoorbeeld voor iemand die even loopt te hinken, de betrokkene niet snel genoeg weer speelklaar is en de aanvoerder of coach geen spelerswissel (reglementair of uitzonderlijk) aanvraagt, dan moet de scheidsrechter deze spelerswissel opleggen. Het door de aanvoerder of coach niet uit eigen beweging aanvragen van deze wissel moet niet worden aangemerkt als spelophouden. Als na de spelerswissel de ploeg zich op het betreffende signaal van de scheidsrechter niet redelijk snel opstelt, dan kan de scheidsrechter dit aanmerken als het te lang duren van de spelerswissel en dus als spelophouden aanmerken. In dit soort gevallen zal de scheidsrechter dus altijd situatief, d.w.z. afhankelijk van de situatie van dat moment, moeten handelen en niet te snel een maatregel voor spelophouden opleggen.*
- *Zoals uit de tweede zin blijkt is de hier gegeven opsomming niet limitatief. Als een coach, verzorger of wisselspeler door zijn gedrag het spel ophoudt is dit even fout als wanneer een veldspeler (zie punt e) dit doet.*

Onjuist gedrag van een ploeg waardoor spelhervatting wordt vertraagd, wordt beschouwd als spelophouden. Hiertoe worden onder meer gerekend:

17.1.1 te lang laten duren van een spelerswissel;

Commentaar.

- *Zie regel 8.4 (aangevraagde wissel is niet alleen de zevende in die set, maar ook nog tegelijkertijd onreglementair).*
- *Zie regel 16.5.3 (wisselspeler moet nog kledingstuk uittrekken).*

17.1.2 andere spelonderbrekingen laten voortduren na gemaand te zijn het spel te hervatten;

17.1.3 aanvragen van een onreglementaire spelerswissel (regel 8.4);

Commentaar.

- *Vraagt een aanvoerder of een coach gelijktijdig twee onreglementaire spelerswissels aan, dan wordt dit beschouwd als éénmaal spelophouden.*

17.1.4 herhalen van een onjuist verzoek in dezelfde wedstrijd (regel 16.6.3);

17.1.5 het ophouden van het spel door een lid van de ploeg.

Commentaar.

- *Een schoenveter vast maken, een bril rechtbuigen en vergelijkbaar oponthoud behoeft niet direct als spelophouden te worden bestraft. Is een en ander naar de mening van de scheidsrechter echter een verkapt vorm van tijdrekken, dan zal deze scheidsrechter zich wat formeler moeten opstellen en inderdaad de desbetreffende sanctie nemen.*
- *Het verlies van een contactlens is volledig voor risico van de betreffende speler. Geen oponthoud mag worden gegeven voor het zoeken en ook niet voor de tijd benodigd voor het inzetten van een reservelens. Wisselen of doorspelen met een lens is de enige oplossing.*
- *Te laat inleveren van opstellingsbriefjes.*

17.2 Maatregelen bij spelophouden.

17.2.1 De maatregel voor een waarschuwing en bestraffing wegens spelophouden gelden voor de ploeg.

17.2.1.1 Maatregelen voor spelophouden blijven de gehele wedstrijd van kracht.

17.2.1.2 Alle maatregelen voor spelophouden (inclusief de waarschuwing) worden vermeld op het wedstrijdformulier.

17.2.2 De eerste maal spelophouden door een lid van de ploeg in een wedstrijd leidt tot een waarschuwing wegens spelophouden.

Commentaar.

- *Na een maatregel voor spelophouden moet eerst een rally gespeeld worden voordat een nieuw verzoek tot een spelerswissel gehonoreerd kan worden.*
- *Bij spelophouden voor de aanvang van een set moet analoog aan regel 22.4 (wangedrag voor de aanvang van een set) worden gehandeld.*

17.2.3 De tweede en daarop volgende malen spelophouden, van welke vorm dan ook, door enige speler of ander lid van de ploeg in dezelfde wedstrijd betekenen een fout en leiden tot een bestraffing wegens spelophouden: verlies van een rally (regel 6.1.3).

17.2.4 Maatregelen voor spelophouden vóór of tussen de sets worden van kracht in de daaropvolgende set.

Regel 18 Uitzonderlijke spelonderbrekingen.

18.1 Blessure.

18.1.1 **Bij een ernstig ongeval moet de scheidsrechter, als de bal in het spel is, het spel onmiddellijk stopzetten en toestaan dat op het veld medische hulp wordt verleend. De rally wordt daarna overgespeeld.**

Commentaar.

- *Bij het opmerken van een blessure moet de scheidsrechter het spel direct stil leggen (dubbelfout). Merkt hij de blessure pas na afloop van de rally op, dan moet hij de situatie beoordelen. Heeft de blessure invloed gehad op het spel van de betreffende ploeg, dan dubbelfout geven. Had de blessure geen invloed, dus heeft de ploeg in feite gewoon doorgespeeld of had de ploeg gewoon door kunnen spelen, dan geen dubbelfout geven, maar blijft het resultaat van de rally intact. Bij dit laatste kan worden gedacht aan de situatie dat een speler op dat moment niet aan het spel deelnam en ook de medespelers er niet door werden gehinderd of afgeleid, of de situatie dat een speler de bal hard op zijn hoofd kreeg en hierdoor wat "dizzy" werd, maar de bal daarna rechtstreeks naar tribune, plafond o.i.d. ging en dus voor de ploeg niet meer speelbaar was.*

18.1.2 **Als een geblesseerde speler niet reglementair of uitzonderlijk kan worden vervangen (regel 8.1 en 8.2), wordt aan de speler een pauze van drie minuten voor herstel toegestaan; voor dezelfde speler echter slechts éénmaal in de wedstrijd. Als de speler niet verder kan spelen wordt zijn ploeg onvolledig verklaard (regels 6.4.3 & 7.3.1).**

Commentaar.

- *Bij het oplopen van een blessure tijdens het inspelen dient te worden gehandeld als bij het oplopen van een blessure tijdens het spelen.*
- *Zie regel 6.4.3 (gevolgen van onvolledig verklaren door een blessure).*
- *Zie regel 8.2 (bij blessure niet te snel een uitzonderlijke wissel opdragen of laten uitvoeren).*
- *In één dood speelmoment mag geen reglementaire spelerswissel worden aangevraagd, als er in dat dode speelmoment een uitzonderlijke spelerswissel moet plaatsvinden. De uitzonderlijke spelerswissel gaat dan voor. Er kunnen geen twee afzonderlijke spelerswissels plaatsvinden in één dood speelmoment. Na een volgende rally kan eventueel wel een reglementaire spelerswissel worden aangevraagd.*
- *Zie regel 8.2 (bij uitzonderlijk wisselen moet de in te wisselen speler op dat moment wel speelgerechtigd zijn).*
- *Mochten inmiddels al 6 wissels gegeven zijn, mag de uitzonderlijke wissel toch doorgang vinden, want deze telt, conform regel 8.2., niet mee.*

18.2 Beïnvloeding van buitenaf.

Als het spel door een van buitenaf komende oorzaak wordt beïnvloed, moet het spel worden stilgelegd en moet de rally worden overgespeeld.

Commentaar.

- *Voorbeelden van externe oorzaken die het spel kunnen beïnvloeden: een bal die vanaf een naastliggend veld het speelveld binnen rolt, lekkage dak, overmatige condensvorming op de vloer, etc.*

18.3 Langdurende spelonderbrekingen.

18.3.1 **Als door onvoorzien omstandigheden het spel wordt onderbroken nemen de eerste scheidsrechter, de wedstrijdorganisatie en de jury, als die aanwezig is, maatregelen om de normale toestand te herstellen.**

18.3.2 **In geval van één of meer spelonderbrekingen met een totale tijdsduur van niet meer dan vier uur wordt:**

18.3.2.1 **bij hervatting van de wedstrijd op hetzelfde veld de onderbroken set normaal verder gespeeld (dezelfde stand, spelers en opstellingen); de resultaten van de reeds gespeelde sets blijven gehandhaafd;**

18.3.2.2 **bij hervatting van de wedstrijd op een ander veld, wordt de onderbroken set vervallen verklaard; de set wordt overgespeeld met dezelfde ploegsamenstellingen en beginopstellingen; de resultaten van de reeds gespeelde sets blijven gehandhaafd.**

18.3.3 **In geval van één of meer spelonderbrekingen met een totale tijdsduur van meer dan vier uur wordt de gehele wedstrijd overgespeeld.**

Commentaar.

- *Bij reglement kan voor de nationale en regiocompetities een andere regeling worden vastgesteld.*

Regel 19 Pauzes en wisselen van speelhelpt.

19.1 Pauzes.

Alle pauzes tussen de sets duren drie minuten.

In dit tijdsbestek moet de wisseling van speelhelpt plaatsvinden en moeten de opstellingen op het wedstrijdformulier worden genoteerd.

De pauze tussen de tweede en de derde set kan op verzoek van de organisatie tot maximaal tien minuten worden verlengd door het bevoegde gezag. Dit geldt niet voor de Nederlandse competitie.

Commentaar.

- *De pauzes tussen alle sets duren standaard 3 minuten, van fluitsignaal einde voorafgaande set tot fluitsignaal aanvang nieuwe set. De*

tweede scheidsrechter dient na 2,5 min. de ploegen weer in het veld te "fluiten", zodat na controle e.d. de volgende set precies 3 minuten na afloop van de vorige weer kan aanvangen.

- *In de pauze tussen de sets mogen de spelers zonder daarvoor speciaal toestemming te vragen de speelruimte verlaten en zich daarbij ook aan het gezichtsveld van de scheidsrechters onttrekken.*

19.2 Wisselen van speelhelft.

19.2.1 Behoudens in geval van een beslissende set (regel 7.1) wisselen de ploegen na elke set van speelhelft. De andere leden van de ploeg wisselen van spelersbank.

19.2.2 Zodra in de beslissende set één van de ploegen 8 punten heeft behaald, moet zonder oponthoud van speelhelft worden gewisseld. De opstelling van de spelers blijft onveranderd. Als de wisseling van speelhelft niet op het juiste moment is uitgevoerd, moet zij plaats vinden zodra de vergissing wordt opgemerkt. De stand zoals die is op het moment van wisselen van speelhelft blijft ongewijzigd.

HOOFDSTUK 6 DE LIBERO

Regel 20 De Libero.

20.1 De aanwijzing van de Libero.

20.1.1 Iedere ploeg heeft het recht een Libero aan te wijzen uit de lijst van twaalf spelers.

20.1.2 De Libero moet vóór de wedstrijd op het wedstrijdformulier genoteerd worden op de regel die daarvoor speciaal gemaakt is. Het nummer moet ook toegevoegd worden aan het opstellingsbriefje van de eerste set (regel 7.3.2).

Commentaar.

- Indien op het wedstrijdformulier nog geen speciale plaats gereserveerd is voor het vermelden van de Libero, dient op het wedstrijdformulier voor het rugnummer van de betreffende speler een 'L' worden geplaatst

20.1.3 De Libero mag niet de officiële aanvoerder en niet de aanvoerder in het veld zijn.

20.2 De uitrusting:

De Libero moet een kleur tenue dragen (of hesje voor de vervanger van de Libero) dat in contrast is met die van de overige spelers van de ploeg. Het tenue van de Libero mag een ander ontwerp hebben (regel 4.3.5), maar moet voorzien zijn van een nummer zoals bij de andere ploegleden.

Commentaar:

- Indien de ploeg speelt in een donker tenue, dan moet de Libero spelen in een licht tenue en omgekeerd

20.3 Toegestane acties waarbij een Libero betrokken is.

20.3.1. Het spelen:

20.3.1.1 de Libero mag iedere speler in het achterveld vervangen

20.3.1.2 de Libero mag enkel als achterspeler optreden en heeft niet het recht om een voltooide aanvalsslag uit te voeren vanuit welke positie dan ook (zowel vanuit het speelveld als de vrije zone), als op het moment van het raken van de bal deze geheel boven de netrand is

20.3.1.3 de Libero mag niet serveren, blokkeren of een blokpoging ondernemen

20.3.1.4 als een Libero de bal bovenhands speelt in de voorzone of in het verlengde daarvan, mag de bal niet aangevallen worden indien deze volledig hoger dan de netrand is. Indien de Libero hetzelfde doet vanuit een positie achter de voorzone (of het verlengde daarvan), mag op deze bal normaal aangevallen worden.

Commentaar.

- Een spelactie, nadat de Libero de bal gespeeld heeft, kan fout zijn, afhankelijk van hoe (bovenhands) en waar (in de voorzone of verlengde daarvan én geheel boven nethoogte) de Libero de bal speelt. Maar ook afhankelijk van waar (volledig boven nethoogte) de volgende speler de bal raakt.

- De plaats van de voeten is bepalend, niet de bal! (analoog aan regel 14.2.2)

- De 1e scheidsrechter moet fluiten voor een verboden aanvalsslag en de aanvaller aanwijzen (teken 21).

20.3.2 Spelersvervangings:

20.3.2.1 Spelersvervangingen waarbij een Libero betrokken is, worden niet geteld zoals bij reguliere spelerswissels, maar de Libero kan enkel weer vervangen worden door de speler die hij vervangen heeft én er moet minstens één rally tussen elke twee vervangingen met een Libero hebben plaatsgevonden.

Commentaar:

- Als de Libero is vervangen, tenminste één rally wachten voordat hij weer een speler mag vervangen. Bij het "per vergissing" verlaten van het speelveld, waarbij de andere speler op bijvoorbeeld linksachter terugkomt, mag de Libero, niet deze vergissing corrigeren door wederom zijn plaats voor dezelfde speler in te nemen. Indien de Libero dit wel doet, dient de scheidsrechter de aanvoerder bij zich te roepen en hem te vertellen hoe e.e.a. wel moet geschieden, omdat er anders een maatregel voor spelophouden opgelegd moet worden. Deze verbale waarschuwing dient ook plaats te vinden als er in de wedstrijd al een maatregel voor spelophouden voor een ander feit is opgelegd.

20.3.2.2 de vervanging mag enkel plaatsvinden vóór het fluitsignaal om te serveren:

a. nadat de tweede scheidsrechter (voor het begin van iedere set) de beginopstelling heeft gecontroleerd

b. als de bal uit het spel is

20.3.2.3 een vervanging na het fluitsignaal om te serveren moet niet worden afgewezen, maar moet leiden tot een verbale waarschuwing. De volgende te late vervangingen moeten worden bestraft met een maatregel voor spelophouden.

20.3.2.4 de Libero en de vervangende speler dienen altijd het veld te betreden en te verlaten via de zijlijn van de achterzone, aan de zijde van de spelersbank.

Commentaar.

- Indien de Libero dit niet doet, dient de scheidsrechter de aanvoerder bij zich te roepen en hem te vertellen hoe e.e.a. wel moet geschieden, omdat er anders een maatregel voor spelophouden opgelegd moet worden. Deze verbale waarschuwing dient ook plaats te vinden als er in de wedstrijd al een maatregel

- voor spelophouden voor een ander feit is opgelegd
- De eerste scheidsrechter dient de wedstrijd aan te voelen, en dus vóór het fluiten voor de opslag, op te letten of er een Libero in het veld komt.
- Een Libero staat òf in de opwarmruimte òf zit op de spelersbank (rekening houden met een eventuele opening in de boarding).
- Indien een coach de speler (voor wie de Libero op dat moment in het veld staat) wil wisselen, dan dient de in te wisselen speler met het wisselbordje (van de in het veld staande speler) zich te melden, nadat de coach de wissel heeft aangevraagd in de reguliere wisselzone, en dient de wissel volgens de daarvoor geldende procedure te worden uitgevoerd. De Libero dient vooraf via de achterzone het veld te hebben verlaten, zodat een normale wissel kan plaatsvinden.
- Het aantal vervangingen is onbeperkt. De Libero kan slechts weer vervangen worden door de speler die hij verving.
- De Libero dient altijd het veld te betreden en te verlaten via de zijlijn van de achterzone aan de zijde van de spelersbank.

20.3.3 Het aanwijzen van een nieuwe Libero.

- 20.3.3.1 Met toestemming van de eerste scheidsrechter kan, in geval dat de aangewezen Libero geblesseerd raakt, een nieuwe Libero worden aangewezen. Deze nieuwe Libero mag iedere andere geregistreerde speler zijn, die niet in het veld staat op het moment van de nieuwe aanwijzing. De geblesseerde Libero mag gedurende de rest van de wedstrijd niet meer terugkeren in het veld.**
- **Het aanvragen van het wisselen van een geblesseerde Libero kan alleen door de aanvoerder in het veld aan de 1^e scheidsrechter geschieden en niet door de coach.**

- 20.3.3.2 De nieuw aangewezen Libero mag gedurende de rest van die wedstrijd enkel nog als Libero fungeren.**

Commentaar.

- De nieuw aangewezen Libero moet ook een tenue met andere hoofdkleur of kleurontwerp dragen dan dat van de overige spelers. Een hesje met een andere kleur mag ook. Beter is het als de ploegen altijd twee kleuren shirts bij zich hebben.
- De eerste scheidsrechter mag nooit weigeren een geblesseerde Libero te vervangen. Elke speler op de spelersbank kan Libero worden. Dit kan zelfs een "onreglementaire wissel" zijn.
- Een Libero die op de spelersbank zit, kan geen deel uitmaken van een "uitzonderlijke spelerswissel".

- 20.3.3.3 Het nummer van de nieuw aangewezen Libero moet vermeld worden op het wedstrijdformulier in de kolom "opmerkingen" en moet vermeld worden op het opstellingsbriefje van de eerstvolgende set.**

HOOFDSTUK 7

GEDRAG VAN DE DEELNEMERS

Regel 21 Voorschriften voor het gedrag.

Commentaar.

- *De vereniging is verantwoordelijk voor de goede gang van zaken bij thuiswedstrijden. In geval van wangedrag door niet NeVoBo leden wordt de vereniging verantwoordelijk gesteld. Dit kan leiden tot strafvervolgning tegen de vereniging.*

21.1 **Sportief gedrag.**

- 21.1.1** **De deelnemers moeten de "Officiële spelregels Volleybal" kennen en ze strikt nakomen.**
- 21.1.2** **De deelnemers moeten de beslissingen van de scheidsrechters sportief aanvaarden, zonder daarover in discussie te gaan. In geval van twijfel mag alleen via de aanvoerder in het veld opheldering worden gevraagd.**
- 21.1.3** **De deelnemers moeten zich onthouden van handelingen en gedragingen die tot doel hebben de beslissingen van het scheidsrechterscorps te beïnvloeden of fouten van hun ploeg te verbergen.**

Commentaar.

- *Bij overtreding: er op wijzen dat het niet mag, is nog geen strafbaar feit. Bij herhaling zou, als de scheidsrechter er zwaar aan tilt, regel 22.2.1 (minachting van de scheidsrechter) kunnen worden gehanteerd en leiden tot onbehoorlijk gedrag.*

21.2 **Fair play.**

- 21.2.1** **De deelnemers moeten zich hoffelijk en behoorlijk, in de geest van "fair play" gedragen, niet alleen jegens de scheidsrechters, maar ook jegens andere officials, de tegenpartij, ploeggenoten en toeschouwers.**

Commentaar.

- *Op grond van deze regel kan hinderlijk op de grond stampen op het moment dat een tegenstander zal gaan spelen met het (kennelijke) doel hem aan het schrikken te brengen, worden bestraft conform regel 22.1 of regel 22.2.*

- 21.2.2** **Gedurende de wedstrijd is communicatie tussen de leden van de ploeg toegestaan (regel 5.2.3.4).**

Regel 22 Wangedrag en bijbehorende maatregelen.

- 22.1** **Misdragingen.**
Misdragingen zijn niet onderhevig aan maatregelen.

Het is de taak van de eerste scheidsrechter te voorkomen dat de ploegen maatregelen voor wangedrag worden opgelegd. Dit doet hij door het geven van een waarschuwing (verbaal of door een teken met de hand) aan een individuele speler van de ploeg of aan de gehele ploeg via de aanvoerder. Deze waarschuwing is geen straf en heeft geen onmiddellijke gevolgen. Deze waarschuwing wordt niet genoteerd op het wedstrijdformulier.

Commentaar:

- *Bij een waarschuwing roept de 1e scheidsrechter de betreffende aanvoerder bij zich en hij vertelt de aanvoerder dat hij een officiële waarschuwing geeft. Deze maatregel geldt dan voor de gehele ploeg.*

- 22.2** **Wangedrag dat leidt tot maatregelen.**
Incorrect gedrag door een lid van een ploeg jegens officials, tegenstanders, ploeggenoten of toeschouwers wordt, afhankelijk van de ernst ervan, in drie categorieën verdeeld.

- 22.2.1** **Onbehoorlijk gedrag: handelingen tegen de goede manieren of tegen de morele beginselen of blijf geven van minachting.**
- 22.2.2** **Beledigend gedrag: lasterlijke en beledigende woorden en / of gebaren.**
- 22.2.3** **Agressief gedrag: lichamelijk aanval of doelbewuste agressie.**

Commentaar.

- *Wangedrag is voortaan in drie groepen verdeeld. Onsportief gedrag is hiermee komen te vervallen in de tabel van maatregelen.*
- *De eerste vorm van wangedrag is nu "onbehoorlijk gedrag". Men zou kunnen zeggen dat "onsportief gedrag" voortaan een vorm van "onbehoorlijk gedrag" is.*
- *De maatregelen gelden per wedstrijd.*
- *Een berisping of vermaning geven kan zeker wel om emotioneel gedrag, in de vuur van het spel, tegen zichzelf geuit, te bedaren. Echter provocerend gedrag, doelbewust geuit om een ander te kwetsen, moet meteen worden aangepakt (niet tolereren!).*
- *De 2e scheidsrechter (en het jurylid) vergewissen zich ervan dat de juiste straf aan de juiste deelnemer wordt opgelegd en op het wedstrijdformulier wordt vermeld.*
- *Wanneer een coach of andere bankzitters een rode kaart krijgen, mogen zij hun functie niet meer uitoefenen en dienen zij in de strafruimte plaats te nemen.
Bij een spelonderbreking mogen zij geen contact hebben met de veldspelers.*

- 22.3** **Tabel van maatregelen.**
Ter beoordeling van de eerste scheidsrechter en afhankelijk van de ernst van het wangedrag, worden de volgende maatregelen toegepast en genoteerd op het wedstrijdformulier:
- 22.3.1** **Bestrafing wegens wangedrag**
Voor de eerste maal vaststellen van onbehoorlijk gedrag in de wedstrijd

door een lid van de ploeg, wordt bestraft als bij het verlies van de rally (regel 6.1.3).

Commentaar.

- *Leidt een bestraffing tot het toekennen van een punt aan de tegenpartij, dan moet dit punt op het wedstrijdformulier worden omcirkeld. Dit maakt het mogelijk om, zo nodig, achteraf te controleren of inderdaad een punt werd toegekend en bij welke stand.*

22.3.2 Uit het veld sturen

22.3.2.1 Een lid van een ploeg dat wordt bestraft met uit het veld sturen, mag de rest van die set niet spelen en moet plaatsnemen in de strafruimte achter de spelersbanken (regel 1.4.5 & 5.3.2 & tekening 1) zonder verdere gevolgen. Een uit het veld gestuurde coach verliest in die set het recht als coach op te treden en moet plaatsnemen in de strafruimte achter de spelersbanken (regel 1.4.5 & tekening 1).

Commentaar.

- *Indien de assistent-coach zich voor de wedstrijd heeft gelegitimeerd, dan kan hij de taken van de coach meteen overnemen.*

22.3.2.2 Een eerste vorm van beledigend gedrag wordt bestraft met uit het veld sturen voor die set zonder verdere gevolgen;

22.3.2.3 Het voor de tweede maal vaststellen van onbehoorlijk gedrag door hetzelfde lid van de ploeg tijdens dezelfde wedstrijd wordt bestraft met uit het veld sturen voor die set, zonder verdere gevolgen.

22.3.3 Diskwalificatie (uitsluiting voor de rest van de wedstrijd).

22.3.3.1 Het lid van de ploeg dat wordt bestraft met diskwalificatie moet de speelruimte voor de rest van de wedstrijd verlaten, zonder verdere gevolgen.

22.3.3.2 Elke vorm van agressief gedrag wordt bestraft met diskwalificatie, zonder verdere gevolgen.

22.3.3.3 Een tweede maal vaststellen van beledigend gedrag door hetzelfde lid van de ploeg in dezelfde wedstrijd wordt bestraft met diskwalificatie, zonder verdere gevolgen.

22.3.3.4 Het voor de derde maal vaststellen van onbehoorlijk gedrag door hetzelfde lid van de ploeg tijdens dezelfde wedstrijd wordt bestraft met diskwalificatie, zonder verdere gevolgen.

22.4 Toepassing van maatregelen.

22.4.1 Alle strafmaatregelen zijn individuele maatregelen, geldend voor de hele wedstrijd en worden genoteerd op het wedstrijdformulier.

22.4.2 Herhaling van onbehoorlijk gedrag door hetzelfde lid van de ploeg in dezelfde wedstrijd wordt progressief bestraft, zoals regel 22.3 verwoord en zoals tekening 9 laat zien. (Iedere volgende actie van onbehoorlijk gedrag heeft een zwaardere straf voor de overtreder ten gevolge.)

22.4.3 Uit het veld sturen of diskwalificatie vanwege beledigend gedrag of agressief gedrag behoeft geen voorafgaande maatregel.

22.5 Wangedrag voor en tussen sets.

Elk wangedrag vóór of tussen de sets wordt bestraft overeenkomstig regel 22.3. De maatregelen worden in de volgende set toegepast.

Commentaar.

- *Indien na de wedstrijd nog wangedrag plaatsvindt, dan moet de scheidsrechter dat apart noteren. De Strafvervolgingscommissie beslist aan de hand van dit rapport of het wangedrag in directe relatie stond met de wedstrijd en dienovereenkomstig behandeld moet worden.*
- *De maatregelen naar aanleiding van wangedrag voor of tussen de sets worden bij het begin van de eerstvolgende set toegepast. In geval van een bestraffing (gele kaart) is de gang van zaken dan als volgt: Een bestraffing in het kader van het rally-point systeem leidt automatisch tot het verlies van de eerste rally door de gestrafte ploeg. Dit houdt in dat de tegenpartij altijd met de score 1-0 en met de eerste opslag begint, ongeacht de bij de toss uit de bus gekozen keuzes! Toch blijven deze toss en het daarna kiezen van de mogelijkheden van belang, ook als de bestraffing reeds voor de toss wordt gegeven. De toss en de daarna uitgesproken keuzes bepalen immers of de niet gestrafte ploeg al dan niet eerst een plaats moet doordraaien, alvorens de eerste opslag te mogen nemen, alsmede op welk veld beide ploegen voor de aanvang van de set moeten aantreden.*
- *Bij wangedrag tussen de sets in toont de eerste scheidsrechter meteen na een vorm van wangedrag de betreffende kaart en past de maatregel en eventuele gevolgen toe bij de aanvang van de volgende set.*

22.6 Kaartgebruik bij strafmaatregelen.

Het kaartgebruik bij het opleggen van straf-maatregelen is als volgt:

- **Waarschuwing:** mondeling of middels een handgebaar; geen kaartgebruik en geen vermelding op het wedstrijdformulier (m.u.v. waarschuwing wegens spelophouden; regel 17.2.1.2)
- **Bestrafing:** gele kaart
- **Uit het veld sturen:** rode kaart
- **Diskwalificatie:** gele en rode kaart samen in één hand.

DEEL II

SCHEIDSRECHTERS, VERANTWOORDELIJK- HEDEN EN OFFICIËLE TEKENS

Regel 23 Scheidsrechterskorps en procedures.

23.1 Samenstelling.

Het scheidsrechterskorps bestaat bij een wedstrijd uit de volgende officials:

- de eerste scheidsrechter;
- de tweede scheidsrechter;
- de teller;
- vier (twee) lijnrechters.

Hun plaats wordt in tekening 10 aangegeven.
Bij de wereldcompetities en officiële competities van de FIVB is een tweede teller verplicht.

Commentaar.

- *Als door enige omstandigheid geen 2e scheidsrechter en / of lijnrechters aanwezig is / zijn, kan de wedstrijd toch rechtsgeldig doorgang vinden.*
- *Het beschikbaar stellen van andere assistenten dan de in regel 23.1 genoemde kan alleen bij bindende richtlijn verplicht worden gesteld.*
- *De spelregels voorzien niet in een eventuele combinatie van wisselspeler en teller. Op grond van de spelregels kan deze combinatie dus niet worden verboden. De wedstrijdorganisatie (in de regio) zal ter zake aanvullende bepalingen kunnen maken, respectievelijk een in de praktijk gegroeide situatie sanctioneren. In zo'n geval zal degene die als laatste als teller heeft gefungeerd het wedstrijdformulier moeten afwerken en daarna als teller tekenen.*

23.2 Procedures.

23.2.1 Alleen de eerste en de tweede scheidsrechter mogen tijdens de wedstrijd fluiten:

23.2.1.1 De eerste scheidsrechter fluit voor de opslag waarmee de rally begint.

23.2.1.2 De eerste en tweede scheidsrechter fluiten voor het eind van de rally indien zij er zeker van zijn dat er een fout is gemaakt en zij de aard hiervan hebben vastgesteld.

Commentaar.

- *Fluiten beide scheidsrechters gelijktijdig of vlak na elkaar voor verschillende fouten, dan beoordeelt de 1e scheidsrechter, zo mogelijk, welke fout het eerst werd gemaakt en bestraft die fout. Hij beslist dus welk fluitsignaal telt, dan wel of hij dubbelfout zal geven.*

23.2.2 Zij mogen, als het spel is onderbroken, fluiten om aan te geven dat zij een

verzoek van een ploeg inwilligen of afwijzen.

Commentaar.

- *Zie regel 16.2.1 (kenbaar maken toestemming tot een spelonderbreking).*

23.2.3 Direct nadat de scheidsrechter fluit om het eind van de rally aan te geven, moet hij door middel van de officiële tekens (regel 28.1) aangeven:

23.2.3.1 De eerste scheidsrechter:

- a de ploeg die gaat serveren;
- b de aard van de fout;
- c (zodig) de speler die de fout maakte.

De tweede scheidsrechter volgt de eerste scheidsrechter door zijn tekens te herhalen.

23.2.3.2 De tweede scheidsrechter:

- a de aard van de fout
- b (zodig) de speler die de fout maakte
- c de eerste scheidsrechter volgen met het aanwijzen van de kant van de ploeg die gaat serveren.

In dit geval geeft de eerste scheidsrechter alleen de ploeg aan die gaat serveren; de eerste scheidsrechter geeft niet de aard van de fout aan en wijst ook niet de betreffende speler aan.

23.2.3.3 Bij een dubbelfout dienen de handsignalen als volgt gegeven te worden:

- a de aard van de fout
- b (zodig) de speler(s) die de fout maakte(n)
- c de ploeg die gaat serveren (zoals aangegeven door de eerste scheidsrechter).

Commentaar.

- *Geen herhaling van tekens door de eerste scheidsrechter, mits dit de duidelijkheid ten goede komt of de wedstrijd deelnemers erom vragen).*

Regel 24

Eerste scheidsrechter.

24.1 Plaats.

De eerste scheidsrechter vervult zijn taken zittend of staand op een stoel / platform die / dat bij één van de uiteinden van het net is geplaatst (tekening 10). De ooghoogte moet ongeveer 50 cm boven de bovenkant van het net zijn.

24.2 Bevoegdheden.

24.2.1 De eerste scheidsrechter leidt het spel van begin tot aan het einde. Hij staat boven alle officials en de leden van de ploegen. Tijdens de wedstrijd zijn de beslissingen van de eerste scheids-

rechter onherroepelijk. Hij is bevoegd de beslissingen van de andere officials ongeldig te verklaren als hij meent dat zij zich hebben vergist. De eerste scheidsrechter mag zelfs een official, die zijn taken niet naar behoren verricht, vervangen.

24.2.2 De eerste scheidsrechter houdt eveneens toezicht op het werk van de ballenjongens en de dweilers.

24.2.3 De eerste scheidsrechter heeft het recht over alle zaken betreffende het spel te beslissen, met inbegrip van die zaken waarin de spelregels niet voorzien.

Commentaar.

- *Als blijkt dat in een eerder stadium van het spel een punt abusievelijk niet of teveel op het wedstrijdformulier is aangetekend, of dat een fout in de invulling van het wedstrijdformulier niet is opgemerkt enz., kan de scheidsrechter dit alsnog (doen) herstellen, maar alleen als het een voorval in de lopende set betreft.*

24.2.4 De eerste scheidsrechter staat geen enkele discussie over zijn beslissingen toe. Op verzoek van de aanvoerder in het veld geeft hij echter uitleg over de toepassing en interpretatie van de spelregels op grond waarvan hij zijn beslissing heeft genomen. Als de aanvoerder in het veld, na direct kenbaar te hebben gemaakt het met de uitleg oneens te zijn, zich het recht heeft voorbehouden aan het eind van de wedstrijd over het voorval een officieel protest in te dienen, moet de eerste scheidsrechter dat goedkeuren (regels 5.1.2.1 & 5.1.3.2).

Commentaar

- *In de eredivisie treedt het "Juryberaad" in de plaats van een protest.*

24.2.5 De eerste scheidsrechter beslist voor en tijdens de wedstrijd of de speelruimte, de uitrusting en de omstandigheden aan de voorschriften voldoen.

24.3 Verantwoordelijkheden.

24.3.1 Vóór de wedstrijd moet de eerste scheidsrechter:

24.3.1.1 de toestand van de speelruimte, de ballen en de overige voorzieningen controleren;

24.3.1.2 in aanwezigheid van de officiële aanvoerders de toss verrichten;

24.3.1.3 het inspelen van de ploegen controleren.

Commentaar.

- *De scheidsrechter beslist met welke bal(len) (in het algemeen beschikbaar gesteld door de ontvangende ploeg) zal worden gespeeld. Hij mag bij de keuze van de bal(len) de mening van de beide aanvoerders vragen.*

- *Het verdient aanbeveling de gekozen bal(len) te merken.*
- *Alleen voorafgaande aan de 1e set fluit de 1e scheidsrechter beide ploegen het veld in als er géén sprake is van een protocol waar de 6 basisspelers + Libero door de speaker worden voorgesteld en de spelers direct de speelvloer betreden. (meestal alleen in de eredivisie)*

24.3.2 Tijdens de wedstrijd is alleen de eerste scheidsrechter bevoegd:

24.3.2.1 waarschuwingen te geven aan de ploegen;

24.3.2.2 op te treden tegen wangedrag en spelophouden;

Commentaar.

- *In geval onbehoorlijk gedrag of een ernstige vorm van wangedrag tijdens een rally moet de scheidsrechter direct fluiten, dubbelfout geven en de betreffende strafmaatregel door het tonen van de kaart(en) kenbaar maken.*
- *Bij kaartgebruik dienen de handsignalen als volgt gegeven te worden:*
 - a *fluiten en teken 6, 7, 8 cq. 25*
 - b *aanwijzen van de kant waar de opslag naar toe gaat*

24.3.2.3 te beslissen met betrekking tot:

a **opslagfouten en opstellingsfouten van de ploeg aan opslag, met inbegrip van schermen;**

b **fouten bij het spelen van de bal (regel 10.3);**

c **fouten boven het net en aan de bovenkant daarvan;**

d **de aanvalsfout van de achterspelers of de Libero (regel 14.3.3 & 14.3.5);**

e **een aanvalsslag van een speler als de bal komt van een bovenhands gespeelde bal door de Libero vanuit de voorzone (regel 14.3.6);**

f **de bal die onder het net door gaat (regel 9.4.5).**

Commentaar.

- *Komt een eerste scheidsrechter direct na een rally tot de conclusie een foute beslissing te hebben genomen, dan moet hij deze beslissing herroepen. Blijkt er een andere fout te zijn gemaakt dan hij aanvankelijk dacht, dan moet hij die fout alsnog bestraffen als ware deze fout op het moment van maken ervan geconstateerd. Blijkt er geen fout te zijn gemaakt of is niet duidelijk welke fout is gemaakt, dan moet dubbelfout worden gegeven.*

24.3.3 Aan het einde van de wedstrijd controleert en ondertekent hij het wedstrijdformulier.

Regel 25 Tweede scheidsrechter.

25.1 Plaats.

De tweede scheidsrechter vervult zijn taken staand buiten het speelveld nabij de paal aan de andere kant van het veld, tegenover de eerste scheidsrechter (tekening 10).

25.2 Bevoegdheden.

25.2.1 De tweede scheidsrechter assisteert de eerste scheidsrechter maar heeft ook een eigen bevoegdheid (regel 25.3). Als de eerste scheidsrechter niet meer in staat is zijn werk te doen, mag de tweede scheidsrechter hem vervangen.

25.2.2 De tweede scheidsrechter mag zonder te fluiten ook fouten aangeven die niet binnen zijn directe verantwoordelijkheid vallen. Hij mag hierbij echter bij de eerste scheidsrechter niet aandrigen.

25.2.3 De tweede scheidsrechter houdt toezicht op het werk van de teller(s).

25.2.4 De tweede scheidsrechter houdt toezicht op het gedrag van de leden van de ploegen die op de spelersbank zitten en vestigt de aandacht van de eerste scheidsrechter op eventueel wangedrag.

25.2.5 De tweede scheidsrechter houdt toezicht op het gedrag van de spelers in de opwarmruimte (regel 4.2.3).

25.2.6 De tweede scheidsrechter staat de spelonderbrekingen toe, controleert de tijdsduur daarvan en wijst onjuiste verzoeken af.

Commentaar.

- *Het is gewoonlijk de tweede die aangevraagde spelonderbrekingen toestaat. Enkel tussen de rally's in, als de tweede scheidsrechter een verzoek voor spelonderbreking niet opmerkt, kan de eerste scheidsrechter dit ook toestaan, en op deze wijze de tweede scheidsrechter helpen.*

25.2.7 De tweede scheidsrechter controleert het aantal gebruikte time-outs en spelerswissels van beide ploegen en licht, als het de tweede time-out of de vijfde en zesde spelerswissel betreft, de eerste scheidsrechter en de betreffende coach hierover in.

Commentaar.

- *In deze regel gaat het om het aantal door de ploeg gebruikte time-outs en spelerswissels. Of voor één of meer spelers persoonlijk de wisselmogelijkheden al of niet zijn uitgeput, is hier niet aan de orde. De 2e scheidsrechter mag en zal de vraag van een aanvoerder of coach of een bepaalde wissel nog mogelijk is wel beantwoorden. Hij hoeft echter niet eigener beweging te waarschuwen dat in de lopende set bepaalde spelers, binnen regels 8.1.2 en 8.1.3, niet meer tegen elkaar mogen worden gewisseld.*

- *Enkel de vijfde en zesde wissel en de twee time-outs dienen door de tweede scheidsrechter doorgegeven te worden aan coach en eerste scheidsrechter.*
- *Indien er geen coach aanwezig is, dient voornoemde informatie door de eerste scheidsrechter doorgegeven te worden aan de aanvoerder in het veld.*

25.2.8 Als een speler geblesseerd raakt, staat de tweede scheidsrechter een uitzonderlijke spelerswissel (regel 8.2) of drie minuten tijd voor herstel (regel 18.1.2) toe.

25.2.9 De tweede scheidsrechter controleert de toestand van de vloer, hoofdzakelijk in de voorzone. Hij controleert tijdens de wedstrijd eveneens of de ballen nog aan de reglementaire voorwaarden voldoen.

Commentaar.

- *Het dweilen komt in de spelregels niet meer voor. Op internationaal niveau wordt namelijk in elke time-out het veld geveegd. De 2e scheidsrechter moet wel steeds de toestand van de vloer, vooral de voorzone, controleren. Ziet hij een gevaarlijke toestand, bijv. een natte plek, dan moet hij ingrijpen en zo nodig laten dweilen. Meestal zullen de spelers kleine natte plekjes echter zelf snel droog moeten maken zonder dat dit tot vertraging in het spel leidt.*

25.2.10 De tweede scheidsrechter houdt toezicht op de leden van de ploeg die zich in de straf ruimte bevinden en meldt hun misdrijvingen / wangedrag bij de eerste scheidsrechter (regel 1.4.5).

Commentaar:

- *De 2e scheidsrechter vergewist zich ervan dat de juiste straf aan de juiste deelnemer wordt opgelegd en op het wedstrijdformulier wordt vermeld.*

25.3 Verantwoordelijkheden.

25.3.1 Bij het begin van iedere set, na het wisselen van speelveld in de beslissende set en wanneer dat overigens nodig is, controleert de tweede scheidsrechter of de spelers inderdaad overeenkomstig de opstellingsbriefjes in het veld staan.

Commentaar.

- *Bij het begin van iedere set, behalve bij de 1^e set, fluit de 2^e scheidsrechter de ploegen het veld in.*
- *Constaateert de 2e scheidsrechter bij controle van de opstellingen voor aanvang van een set dat de spelers niet overeenkomstig de opstellingsbriefjes in het veld staan, dan moet hij hierop attenderen en de betrokkenen de gelegenheid geven zich wel overeenkomstig de opstellingsbriefjes op te stellen. In alle andere gevallen mag een scheidsrechter die een opstellingsfout ziet ontstaan de betreffende ploeg niet waarschuwen, ook niet in het geval van abusievelijk wel of niet*

doordraaien van de aan opslag zijnde ploeg (regel 7.4).

- De controle van de opstellingen na de veldwisseling in de beslissende set is gelijkwaardig aan de controle van de opstellingen voor de aanvang van een nieuwe set. Dus: controleren, eventueel attenderen op een foute opstelling en deze zonder sanctie laten herstellen.
- Zie regel 7.6 (verantwoordelijkheid voor de juiste opstelling).

25.3.2 De tweede scheidsrechter beslist, waarbij hij fluit en het desbetreffende teken geeft, tijdens de wedstrijd over:

25.3.2.1 het aanraken van het veld van de tegenpartij en het onder het net door in de ruimte van de tegenpartij komen (regel 7.5 & 12.2);

25.3.2.2 opstellingsfouten van de ploeg die de opslag ontvangt (regel 7.5);

Commentaar.

- *Indien een tweede scheidsrechter voor een opstellingsfout fluit, dient hij direct het desbetreffende teken te geven en daarna beide spelers aan te wijzen die de opstellingsfout maakten en vervolgens (na de eerste scheidsrechter) de kant aan te wijzen waar de opslag naar toe gaat.*

25.3.2.3 het door een speler foutief aanraken van het onderste gedeelte van het net en de antenne aan zijn kant van het veld door iedere speler die de bal speelt of probeert te spelen (regel 12.3.1);

25.3.2.4 fouten van de achterspelers bij het blokkeren en een blokpoging van de Libero (regels 15.6.2 & 15.6.6);

25.3.2.5 het contact van de bal met een vreemd voorwerp of met de vloer als de eerste scheidsrechter dit contact niet kan waarnemen (regel 9.4.1, 9.4.2, 9.4.3 & 9.4.4).

Commentaar.

- *Als de bal een vreemd voorwerp of de grond raakt, fluit de tweede scheidsrechter hiervoor alleen als de 1e scheidsrechter dit voorval niet kan waarnemen. Uiteraard mag de 2e scheidsrechter het desbetreffende teken geven.*
- ***Als de bal buiten de passeerruimte over het net naar de vrije zone van de tegenpartij gaat, fluit de 2^e scheidsrechter op dat moment nog niet, tenzij de bal "uit" gaat of de antenne aan zijn kant van het veld raakt, Op dat moment fluit de tweede scheidsrechter wel en geeft het "uit"-teken. (regel 9.4.3 & 9.4.4)
Zie in dit verband ook regel 11.1.2 ev)***

25.3.3 Aan het einde van de wedstrijd ondertekent hij het wedstrijdformulier.

Regel 26

Teller.

Commentaar.

- *Zie commentaar regel 22.1 (combinatie teller en wisselspeler).*

26.1 Plaats.
De teller vervult zijn taken zittend aan de tellerstafel, aan de andere kant van het net, tegenover de eerste scheidsrechter (tekening 10).

26.2 Verantwoordelijkheden.
De teller houdt het wedstrijdformulier overeenkomstig de voorschriften bij. Hij werkt hierbij samen met de tweede scheidsrechter.

Met zijn handen en eventueel door middel van een zoemer of een ander geluidssignaal geeft hij op grond van zijn verantwoordelijkheden tekens aan de scheidsrechters.

Commentaar.

- *Teneinde een goede samenwerking tussen teller en tweede scheidsrechter te verkrijgen, is de volgende procedure raadzaam. Indien er een wissel toegestaan wordt door de tweede scheidsrechter, dient de teller te kijken of de wissel speler op het formulier staat en binnen de normale wisselmogelijkheden (regel 8.1.3) gewisseld kan worden. Zodra dit het geval is, steekt de teller één hand op. Op dat moment staat de tweede scheidsrechter de wissel toe. De teller noteert alle gegevens en steekt dan beide handen op. Op dat moment ziet iedereen dat hij klaar is en meldt aan de tweede scheidsrechter met een zelfde gebaar aan de eerste scheidsrechter dat het spel weer hervat kan worden*
- *In de eredivisie is het gebruik van een zoemer verplicht gesteld.*

26.2.1 De teller noteert voor het begin van de wedstrijd en elke set:

26.2.1.1 overeenkomstig de reglementaire voorschriften de gegevens van de wedstrijd en van de ploegen en laat de aanvoerders en coaches tekenen;

26.2.1.2 de beginopstelling van iedere ploeg vanaf de opstellingsbriefjes. Als hij de opstellingsbriefjes niet tijdig ontvangt, meldt hij dit direct aan tweede scheidsrechter.

Commentaar.

- *Het is raadzaam om de opstellingsbriefjes omgekeerd op het wedstrijdformulier te leggen op de plaats waar de opstelling op het formulier geschreven is. Hierdoor kunnen anderen dan de tweede scheidsrechter geen notitie nemen van de opstelling in de volgende set.*

26.2.1.3 Nummer en naam noteren van de Libero.

26.2.2 De teller moet tijdens de wedstrijd:

26.2.2.1 de door elke ploeg gemaakte punten noteren en er voor zorgen dat het telbord de juiste stand aangeeft;

Commentaar.

- *Als het scorebord en het wedstrijdformulier een verschillende stand aangeven is de oorzaak vaak snel duidelijk: de teller of de scorebord-*

bediener heeft even niet goed opgelet. De fout kan dan direct hersteld worden en het spel wordt snel hervat. Een enkele maal is de oorzaak echter niet zo snel duidelijk. De teller en de (2e) scheidsrechter moeten dus tezamen proberen te achterhalen waar en wanneer er een fout is gemaakt. Het kan zijn dat zij de mening van de beide aanvoerders over het scoreverloop hierin betrekken. Blijkt de bron van het verschil in standaanwijzing niet te vinden, dan is de genoteerde score op het wedstrijdformulier (het officiële wedstrijddocument) doorslaggevend. De stand op het scorebord wordt dan daarmee in overeenstemming gebracht.

26.2.2.2 de opslagvolgorde van elke ploeg controleren en eventuele fouten direct na de opslag aan de scheidsrechters melden;

Commentaar.

- *Duidelijk is aangegeven dat de teller een fout in de opslagvolgorde van een ploeg direct na de opslag moet melden. Dus niet voordat er is opgeslagen.*

26.2.2.3 de time-outs en spelerswissels noteren, het aantal hiervan controleren en de tweede scheidsrechter hierover inlichten;

Commentaar.

- *Enkel de vijfde en zesde spelerswissel en de tweede time-out dienen door de teller aan de tweede scheidsrechter doorgegeven te worden.*

26.2.2.4 aan de scheidsrechters melden als een aanvraag voor spelonderbreking onjuist is;

26.2.2.5 de scheidsrechters er op attenderen als een set is afgelopen, het begin en einde aangeven van een technische time-out en als er in de beslissende set 8 punten zijn behaald;

26.2.2.6 maatregelen noteren;

Commentaar.

- *Zie regel 22.3.1. (omcirkelen punt naar aanleiding van bestraffing).*
- *De teller dient zich de wijze van notatie bij het opleggen van een maatregel eigen te maken.*

26.2.2.7 noteren van alle gebeurtenissen, gemeld door de tweede scheidsrechter, zoals:

- **uitzonderlijke spelerswissels (regel 8.2)**
- **pauze voor herstel bij een geblesseerde speler (regel 18.1.2)**
- **langdurende spelonderbrekingen (regel 18.3)**
- **beïnvloedingen van buitenaf (regel 18.2).**

26.2.3 Aan het eind van de wedstrijd moet de teller:

26.2.3.1 de eindstand noteren;

26.2.3.2in geval van een protest een verklaring met betrekking tot het voorgevallene op het wedstrijdformulier noteren of de officiële aanvoerder na toestemming van de eerste scheidsrechter dit laten doen.

Commentaar.

- *Zie regel 5.1.3 (verplichting tot het noteren van een protest).*

26.2.3.3na zelf het wedstrijdformulier te hebben getekend, de officiële aanvoerders en vervolgens de scheidsrechters het wedstrijdformulier laten tekenen.

“uit” gaat. Indien de bal binnen de passeerruimte wordt teruggespeeld geeft de lijnrechter teken L4.

27.2.1.4als een speler, niet zijnde de serveerder, bij de opslag buiten zijn speelveld staat / loopt, geven zij dit aan (regel 7.4);

Regel 27 **Lijnrechters.**

27.1 **Plaats.**

Als er slechts twee lijnrechters zijn, staan deze diagonaal tegenover elkaar, 1 m tot 2 m vanaf de hoeken van het veld, rechts van elk van de beide scheidsrechters. Iedere lijnrechter controleert hierbij zowel de achterlijn als de zijlijn aan zijn kant van het veld (tekening 10).

Bij de wereldcompetities en officiële competities van de FIVB moeten er vier lijnrechters zijn. Zij staan in de vrije zone 1 - 3 m van iedere hoek van het veld in het denkbeeldige verlengde van de lijn die zij moeten controleren (tekening 10).

Commentaar.

- *De lijnrechters dienen gedurende de wedstrijd te controleren of de antennes recht boven de zijlijn hangen. Indien dit niet het geval is, dienen zij dit te corrigeren.*
- *Bij het serveren kan het zijn, dat de serveerder zich opstelt achter de lijnrechter. Ter beoordeling van de lijn en om de speler ruimte te geven is het wenselijk om achter de speler te gaan staan, desnoods achteruitlopend tot aan de reclameborden.*

27.2 **Verantwoordelijkheden.**

27.2.1 De lijnrechters vervullen hun taken door het geven van tekens met een vlag van 40 cm bij 40 cm, zoals in tekening 12 is aangegeven:

27.2.1.1telkens als een bal nabij een lijn op de grond komt, geven zij 'in' of 'uit' aan. Dit geldt voor alle lijnen (regel 9.3 & 9.4);

27.2.1.2als een bal 'uit' gaat en door de ontvangende ploeg is aangeraakt, geven zij dit aan (regel 9.4));

27.2.1.3als de bal een antenne raakt, bij de opslag buiten de passeerruimte over het net gaat, enz. geven zij dit aan (regel 9.4.3 & 9.4.4);

- *Als de bal buiten of over de antenne naar de vrije zone van de tegenpartij gaat, geeft de lijnrechter op dat moment nog geen teken, tenzij de bal*

- 27.2.1.5 de lijnrechters die verantwoordelijk zijn voor de achterlijnen geven voetfouten van de serveerder aan (regel 13.4.2);
- 27.2.1.6 als een speler de antenne (aan de kant van het speelveld waar de lijnrechter staat) aanraakt tijdens het spelen van de bal of door het aanraken het spel beïnvloedt (regel 12.3.1)
- 27.2.1.7 als de bal gespeeld in de richting van de tegenpartij buiten de passeerruimte over het net gaat of de antenne (aan de kant van het speelveld waar de lijnrechter staat) raakt (regel 11.1.1).
- 27.2.2 Op verzoek van de eerste scheidsrechter moet een lijnrechter het gegeven teken herhalen.

Commentaar.

- *De vlaggen van de lijnrechters moeten identiek zijn. Reclame op de vlaggen is toegestaan.*

Regel 28 **Officiële tekens.**

- 28.1 **Tekens met de hand gegeven door de scheidsrechters (tekening 11).**
De scheidsrechters moeten, door het met de hand geven van het officiële teken, de reden van het fluiten aangeven (de aard van de fout waarvoor is gefloten of de reden voor de toegestane spelonderbreking). Het teken moet gedurende een ogenblik aangehouden worden. Als het teken met één hand wordt gegeven, gebeurt dit met de hand aan de zijde van de ploeg die de fout maakte of de spelonderbreking aanvroeg.

Commentaar.

- *Het scheidsrechtersteken 24 (bal aangeraakt) wordt altijd gebruikt als de bal uit gaat aan de netzijde van de speler die de bal het laatst aanraakte. Ongeacht of de bal uit ging na 1, 2 of 3 keer spelen door die ploeg. Het "uit" spelen van een bal is niet fout en de desbetreffende speler hoeft dan ook niet extra aangewezen te worden.*

- 28.2 **Tekens met de vlag gegeven door de lijnrechters (tekening 12).**
De lijnrechters moeten door middel van de vlag en het officiële teken de aard van de gemaakte fout aangeven. Zij moeten het teken gedurende enige ogenblikken aanhouden.

DEEL III T E K E N I N G E N

Tekening 1:
Wedstrijdruimte

Tekening 2: **Speelvloer**

Tekening 3: **Het net**

Tekening 5:
van de spelers

Opstelling

Tekening 5: **Bal** passeert
het verticale vlak van het net

Tekening 6:

Scherm

Tekening 7:
door achterspeler

Aanvalsslag

Tekening 8:

Voltooid blok

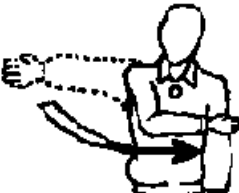

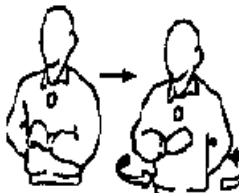

Tekening 9: **Tabel van
Maatregelen bij wangedrag (regel 21.2):**

Groepen	Aantal malen	Maatregel	Te tonen kaarten	Gevolgen
Onbehoorlijk gedrag	Eerste maal	Bestrafing	geel	als verlies van een rally
	Tweede maal (door hetzelfde lid van de ploeg)	Uit het veld sturen	rood	voor de rest van de set in de strafruimte plaatsnemen
	Derde maal (door hetzelfde lid van de ploeg)	Diskwalificatie	geel en rood samen in één hand	voor de rest van de wedstrijd de speelruimte, de opwarmruimte en de spelersbank verlaten
Beledigend gedrag	Eerste maal	Uit het veld sturen	rood	voor de rest van de set in de strafruimte plaatsnemen
	Tweede maal (door hetzelfde lid van de ploeg)	Diskwalificatie	geel en rood samen in één hand	voor de rest van de wedstrijd de speelruimte, de opwarmruimte en de spelersbank verlaten
Agressief gedrag	Eerste maal	Diskwalificatie	geel en rood samen in één hand	voor de rest van de wedstrijd de speelruimte, de opwarmruimte en de spelersbank verlaten

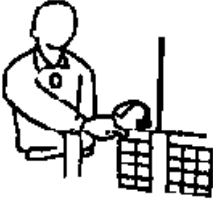

Groepen	Aantal malen	Maatregel	Te tonen kaarten	Gevolgen
Spelophouden	Eerste maal	waarschuwing voor spelophouden	teken 25; zonder kaart	geen; wel vermelding op het wedstrijdformulier
	Tweede maal (en volgende)	Bestrafing voor spelophouden	teken 25; met gele kaart	als bij verlies van een rally

Tekening 10: **Plaats van het scheidsrechterscorps en zijn assistenten**

Tekening 11: Officiële scheidsrechterstekens.

Om aan te geven	Tekens te geven door: E = eerste scheidsrechter T = tweede scheidsrechter		
Toestemming voor de opslag Regel 13.3	E Beweeg de armen horizontaal in de richting van de opslag	1	
Ploeg die de opslag krijgt Regel 23.2.3.1	E T Met de gestrekte arm naar de ploeg wijzen die moet gaan opslaan	2	
Wisselen van speelheft Regel 19.2	E T De armen voor en achter het lichaam heffen en linksom rond het lichaam draaien	3	
Time-out Regel 16.4	E T De palm van de ene hand op de vingers van de verticaal gehouden andere hand leggen (T-vorm)	4	
Spelerswissel Regel 16.5	E T Met de onderarmen rechtsom een draaiende beweging om elkaar heen maken	5	
Wangedrag Bestrafing Regel 22.3.1	E Voor een bestraffing: Gele kaart tonen	6	
Uit het veld sturen Regel 22.3.2	E Voor uit het veld sturen: Rode kaart tonen	7	
Diskwalificatie Regel 22.3.3	E Voor diskwalificatie: Gele en rode kaart tonen in één hand	8	

Om aan te geven	Tekens te geven door: E = eerste scheidsrechter T = tweede scheidsrechter		
Einde van de set of wedstrijd Regel 6.2 & 6.3	E T De onderarmen met open handen voor de borst kruisen	9	
De bal is bij de opslag niet opgegooid of losgelaten Regel 13.4.1	E De gestrekte arm, met de handpalm naar boven, opheffen	10	
Te laat opslaan Regel 13.4.3	E Acht gespreide vingers omhoog steken	11	
Verboden blok Regel 15.6 Scherm Regel 13.5	E T De beide armen met de handpalmen naar voren, verticaal omhoog steken	12	
Opstellingsfout Regel 7.5. Doordraaifout Regel 7.7	E T Met de wijsvinger een draaiende beweging maken	13	
Bal "in" Regel 9.3	E T Met de gestrekte arm en open hand naar de grond wijzen	14	
Bal "uit" Regel 9.4	E T De onderarmen verticaal heffen, de handen open en met de handpalmen naar het lichaam gekeerd	15	
Vastgehouden bal Regel 10.3.3	E De onderarm met de handpalm naar boven langzaam omhoog brengen	16	

Om aan te geven	Tekens te geven door: E = eerste scheidsrechter T = tweede scheidsrechter		
Tweemaal raken Regel 10.3.4	E Twee gespreide vingers omhoog steken	17	
Viermaal spelen Regel 10.3.1	E Vier gespreide vingers omhoog steken	18	
Het net wordt aangeraakt door * een speler Regel 12.4.4 * Als de bal uit de opslag het net raakt en niet in het spel blijft Regel 13.6.2.1	E T Afhankelijk van de fout de bovenband of de zijkant van het net aanraken	19	
Over het net reiken Regel 12.4.1	E Een hand, met de handpalm naar beneden, boven het net brengen	20	
Aanvalsslag * door achterspeler Regel 14.3.3 * op opslag door tegenpartij Regel 14.3.4 * Bovenhandse set-up door de libero gegeven in de voorzone en een speler vervolgens een aanval uitvoert terwijl de bal volledig boven nethoogte is. Regel 20.3.1.4	E Met de onderarm, de hand open, een beweging van boven naar beneden maken	21	
* Veld van de tegenpartij aanraken Regel 12.2.2.2 * De bal gaat onder het net door Regel 9.4.5	E T De middenlijn aanwijzen	22	
Dubbelfout; opslag opnieuw uitvoeren Regel 6.1.1.2 Regel 10.1.2.3	E De beide duimen verticaal omhoog steken	23	

Bal is aangeraakt	E T Met de handpalm van de ene hand over de vingers van de verticaal gehouden andere hand strijken	24	
Om aan te geven	Tekens te geven door: E = eerste scheidsrechter T = tweede scheidsrechter		
Spelhouden * Waarschuwing Regel 17.2.2 * Bestrafing Regel 17.2.3	E Met de vingers (waarschuwing) of de gele kaart (bestrafing) naar de pols wijzen	25	

Tekening 12: **Officiële lijnrechttekens**

Om aan te geven	Tekens te geven door: L = lijnrechter		
Bal "in" Regel 9.3	L Met de vlag naar beneden wijzen	1	
Bal "uit" Regel 9.4.1	L Met de vlag recht omhoog wijzen	2	
Bal is aangeraakt Regel 27.2.2	L De vlag omhoog steken en de bovenkant met de handpalm van de vrije hand aanraken	3	
* Bal gaat buiten de passeerruimte over het net Regel 9.4.2, 9.4.3 & 9.4.4 * Voetfout serveerder Regel 13.4.2	L Met de vlag boven het hoofd zwaaien en met de vinger de antenne of de achterlijn aanwijzen	4	

Geen beslissing mogelijk

L

Beide armen heffen en voor het
lichaam kruisen

5

DEEL 5

Officiële spelregels zitvolleybal

Inhoud

Toelichting

Aanvulling van de internationale volleybal spelregels

- regel 1** Speelveld
- regel 2** Net en palen
- regel 3** Spelers
- regel 4** Opstelling en draaien van de spelers
- regel 5** Doordringen in de andere ruimte en speelheft
- regel 6** Opslag
- regel 7** Aanvalsslag
- regel 8** Blok
- regel 9** Verdediging

Officieel teken voor de scheidsrechter

Toelichting

Zitvolleybal wordt gespeeld volgens de officiële spelregels volleybal van de FIVB, uitgegeven door de NeVoBo. Een aantal spelregels is aangepast en vastgesteld door de WOVD (World Organization Volleyball for Disabled).

De aanpassingen betreffen de navolgende regels.

Aanvulling van de internationale volleybal spelregels

regel 1 Speelveld

Afmetingen

Het speelveld is rechthoekig, 10 m. x 6 m (zie tekening)

Grenslijnen

De lijnen zijn in het speelveld van 10 m. bij 6 m. inbegrepen

Middenlijn

De middenlijn verdeelt het terrein in twee helften van elk 5 m. x 6 m.

Zonelijnen

De aanvalslijnen worden parallel aan de middenlijn opgetrokken en op 2 m. van het midden van de middenlijn. De opslagzone is gemarkeerd met twee lijnen, elk 15 cm lang, die binnen de opslagzone gelegen zijn, op het einde van elke speelhelft: 20 cm achter de eindlijn en loodrecht er op. Een lijn is getrokken in het verlengde van elke zijlijn en de andere bevindt zich 2 m. naar links.

regel 2 Net en Palen (regel 2, FIVB)

Net

Het net is 6,5 m. lang en 0,8 m. breed.

Verticale zijstroken

De zijstroken mogen niet boven het net uitsteken.

Hoogte van het net

Bij wedstrijden in de nationale competitie bedraagt de hoogte van het net voor de ereklasse en hoofdklasse voor heren 1,15 m., voor alle overige klassen is de hoogte 1,10 m.

Palen

De hoogte van de palen moet tenminste 1,25 m. bedragen. Zij moeten op een afstand van tenminste 1 m. van elke zijlijn worden geplaatst. Iedere voorziening die gevaarlijk of hinderlijk kan zijn, moet worden voorkomen.

regel 3 Spelers (regel 4.3, FIVB)

De uitrusting van de spelers

De spelers mogen lange broeken dragen. Bandages zijn toegestaan. Bandages echter met scherpe punten of andere eigenschappen die gevaarlijk zouden kunnen zijn voor andere spelers in het veld, kunnen door de scheidsrechter als gevaarlijke objecten worden beschouwd en derhalve niet worden toegelaten.

regel 4 Opstelling en draaien van de spelers (regels 7.4 t/m 7.7 FIVB)

Opstelling

De opstelling van de spelers wordt bepaald door de plaats van hun zitvlak in het speelveld.

regel 5 Doordringen in de andere ruimte en speelhelft (regel 12, FIVB)

Onder het net doorkomen (regel 12.2, FIVB)

Het is toegestaan, met welk deel van het lichaam dan ook, onder het net in de speelruimte van de tegenstander te komen, mits de tegenstander niet wordt gehinderd of aangeraakt. Het aanraken van het veld van de tegenpartij met handen, voeten of benen is toegestaan, mits de tegenpartij op geen enkele wijze wordt gehinderd.

Aanraken van het net (regel 12.3, FIVB)

De lengte van het net is van toepassing bij zitvolleybal. Dat wil zeggen, indien het net langer is dan 6,5 m., dan mag het net buiten de palen tijdens het spel worden aangeraakt. Aanraken van het net met een been (de benen) is toegestaan, wanneer de bal zich buiten de aanvalszone bevindt.

regel 6 Opslag (regel 13 FIVB)

Voorwaarden voor de opslag

Tijdens de opslag moet het zitvlak zich achter de achterlijn en in de opslagzone bevinden. Alle andere spelers moeten met hun zitvlak binnen het speelveld zitten.

regel 7 Aanvalsslag (regel 14, FIVB)

Aanvalsslag

De spelers moeten tijdens de aanvalsslag met het zitvlak contact hebben met de vloer.

Aanvalsslag door achterspelers

De achterspeler mag om het even welke aanvalsslag dan ook uitvoeren, met dien verstande dat hij op het ogenblik van de aanvalsslag de aanvalslijn niet met het zitvlak mag raken of overschrijden.

De benen/voeten mogen zich wel in de aanvalszone bevinden.

regel 8 Blok (regel 15, FIVB)

Het is de spelers toegestaan de opslag van de tegenpartij te blokkeren. Tijdens het blokkeren dienen de spelers te steunen op hun zitvlak.

Het direct door een voorspeler vanuit de aanvalszone terugspelen van de uit de opslag ontvangen bal, welke zich geheel boven de netrand bevindt, in het veld van de tegenpartij is alleen toegestaan als de bal het net geheel is gepasseerd.

regel 9 Verdediging

De speler moet tijdens het spelen van de bal contact hebben met de vloer. Tijdens een reddende actie (geen blokkering) mag hij kort het contact met de vloer verliezen. De bal mag dan direct over het net gaan. Opstaan en lopen is niet toegestaan.

Officieel teken voor de scheidsrechter

'liften' (contact verliezen met de speelvloer)

De scheidsrechter houdt de handen horizontaal voor zich, de handpalmen op elkaar, waarbij hij de bovenste hand langzaam omhoog brengt.

Toelichting

In tegenstelling tot het volleybal, waarbij de eerste scheidsrechter op de bok boven het spel zit en de tweede scheidsrechter tegenover hem op de grond staat, dienen bij zitvolleybal beide scheidsrechters te staan aan weerszijden van het speelveld. Dit in verband met de nethoogte en daaraan gekoppeld spelen op de grond in zittende positie. Eigenlijk zou het nog beter zijn wanneer de tweede scheidsrechter zich nog lager op zou houden, in verband met bepaalde specifieke regels die binnen het zitvolleybal voorkomen. Een actieve tweede scheidsrechter zal dan ook regelmatig 'door de knieën gaan'. Over het geheel bekeken blijven, op enkele toevoegingen na, de NeVoBo volleybal regels onveranderd gehanteerd met betrekking tot het zitvolleybal. Eén van die regels waarin het zitvolleybal afwijkt van het volleybal is de regel waarbij de scheidsrechter affluit op het moment dat de speler omhoog komt. Een speler moet namelijk tijdens het spelen van de bal met het zitvlak of enig deel van de romp contact hebben met de vloer. Hij of zij mag zichzelf derhalve geen 'extra lengte' verschaffen door middel van de benen of een ander 'afzetmiddel', opduwen met behulp van één of beide handen of op één of beide knieën te gaan staan. Elke verhoging, bedoeld om de bal hoger te pakken in een situatie aan het net is verboden. Een uitzondering hierop is gemaakt voor de speler die tijdens een reddingspoging een moment contact met de vloer verliest. Het is daarbij toegestaan dat de 'geredde' bal rechtstreeks over het net wordt gespeeld.

Het invullen van het wedstrijdformulier

Bladzijde 67 Onder 4.6 alle gespeelde sets;:

Voor de punten 4.4 tot en met 4.6 geldt dat een ploeg welke geen enkele set gewonnen heeft, geen gebruik heeft gemaakt van een spelerswisseling en/of time-out, op de betreffende regel "T", "S" of "W" geen "0" of "-" ingevuld wordt, maar dat dit hokje leeg gelaten wordt. Hetzelfde geldt voor de "Totaal" regel.

Bij 4.9 aanvullen achter **Opmerkingen;**

De officiële aanvoerder van de niet protesterende ploeg moet ondertekenen "voor gezien".